

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดย

นางสาวพรรณิ งามสมบัติ

วันที่ ๒๑ พ.ค. 2552
เลขทะเบียน 011442 ๑.2

ภพ.

915.9304

๗ ๒๗๒ ๗

ม.ก.ร.๕๕๓๗.

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวและบันเทิง
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

พ.ศ. 2551

**The Guidelines for Supporting Development of Tourism
In Amphoe Sam Kok, Pathum Thani Province :
A Preservation Tourism and Local Wisdom**

By

Miss. Panee Ngamsombut

**A Study Report Submitted in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Master Degree of Communication Arts
Department of Tourism and Entertainment Communication**

Faculty of Communication Arts

KRIRK UNIVERSITY

2008

มหาวิทยาลัยเกริก

คณะนิเทศศาสตร์

สารนิพนธ์

ของ

นางสาวพรรณิ งามสมบัติ

เรื่อง

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารการท่องเที่ยวและบันเทิง

เมื่อวันที่ 20 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2551

ประธานกรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ)

กรรมการสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์อรทัย ศรีสันติสุข)

กรรมการสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี พรหมมาพันธุ์)

กรรมการสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา พันธุ์แน่น)

กรรมการสารนิพนธ์

(อาจารย์บุษิตา อารยะเศรษฐากร)

นำสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ)

บดีคณะนิเทศศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ)

หัวข้อสารนิพนธ์	แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น
ชื่อผู้เขียน	นางสาวพรรณี งามสมบัติ
สาขาวิชา/คณะ/ มหาวิทยาลัย	สาขาวิชาการสื่อสารการท่องเที่ยวและบันเทิง/คณะนิเทศศาสตร์/ มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ
ปีการศึกษา	2550

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี กรณีศึกษา: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น” มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวและสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก ศึกษาคุณลักษณะพิเศษของนักท่องเที่ยว ศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก และเพื่อศึกษาการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษามีจำนวน 128 คน ประกอบด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 3 คน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน ผู้ดูแลและรับผิดชอบ จำนวน 10 คน กลุ่มประชาชนในพื้นที่จำนวน 90 คน และนักท่องเที่ยวไทยจำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยการใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าถ่วงน้ำหนัก

ผลการศึกษาพบว่า

1. สถานการณ์การท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก

การท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน การท่องเที่ยวธรรมชาติ การสัมผัสวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ทั้งไทยพุทธและไทยรามัญ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการและกีฬา นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้าน

ท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวจากเพื่อน/ญาติ ประเภทของการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เป็นที่สนใจ ได้แก่ การเที่ยวชมโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ รองลงมา ได้แก่ การเที่ยวชมธรรมชาติ และการเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี

2. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก

การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในอำเภอสามโคกสรุปได้ดังนี้

ด้านกายภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด ด้านการคมนาคมและสาธารณูปโภค และด้านการบริหาร พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละพื้นที่ โดยมีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา

ด้านสินค้าทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วยแหล่งโบราณสถานและประวัติศาสตร์ ศาสนสถานและศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี

ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ค่านิยมต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งด้านบวกและด้านลบ

ด้านการเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการเชื่อมโยง เส้นทางทางการท่องเที่ยวภายในอำเภอ

ด้านงบประมาณ ส่วนใหญ่เป็นงบประมาณของท้องถิ่น และงบประมาณยุทธศาสตร์จังหวัด

ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอสามโคก พบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้ดูแลและรับผิดชอบมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง สำหรับกลุ่มประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในการเลือกมาท่องเที่ยวอำเภอสามโคก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในการเลือกมาท่องเที่ยวอำเภอสามโคก ได้แก่ คุณลักษณะพิเศษทางกายภาพ ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่า คุณลักษณะพิเศษดังกล่าวส่งผลต่อความนิยมในระดับปานกลาง

4. ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก

ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก พบว่า อำเภอสามโคกมีแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน มีเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตของชุมชน และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศิลปวัฒนธรรม และงานหัตถศิลป์ที่ทรงคุณค่า

5. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพและการแก้ไขข้อจำกัด

อำเภอสาม โลกเป็นแหล่งเรียนรู้ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว ควรให้ชุมชนร่วมกันค้นหาจุดเด่นของตนเองเพื่อนำมาพัฒนาให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน โดยเน้นจุดขายทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสำคัญ

6. แนวทางการบูรณาการการท่องเที่ยวอำเภอสาม โลก

การบูรณาการการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด ควรพิจารณาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การส่งเสริมให้ชุมชนทบทวนศักยภาพของตนเองว่ามีอะไรบ้างที่สามารถผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้บ้าง

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ รองศาสตราจารย์ ดร. บุญศรี พรหมมาพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา พันธุ์แน่น อาจารย์มุกิตา อารยะเศรษฐากร และอาจารย์รลิกา อังกูร ที่ได้กรุณาตรวจแก้ข้อบกพร่องและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงสารนิพนธ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ และจริยธรรมอันควรให้แก่ผู้ศึกษา

ขอขอบพระคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา วัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี ผู้นำชุมชน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสาม โลก ตำบลคลองควาย ตำบลเชียงรากน้อย และผู้ประกอบการที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ยิ่ง อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คุณประโยชน์อันเกิดจากการศึกษาสารนิพนธ์ครั้งนี้ ขอมอบให้บิดา มารดา ครู อาจารย์ และสมาชิกทุกคนในครอบครัว ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือ คำลึงใจ และสนับสนุนการทำภาคสารนิพนธ์ครั้งนี้ด้วยดีตลอดมา

พรรณี งามสมบัติ

มหาวิทยาลัยเกริก

พ.ศ. 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญตาราง	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหำนำวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย	3
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.7 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิด และสมมติฐานในการวิจัย	6
2.1 ความเป็นมาและความหมายของการท่องเที่ยว	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว	8
2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10	13
2.4 แผนแม่บทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ	19
2.5 แนวคิดพัฒนากิจกรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยว	23
2.6 การท่องเที่ยวและภูมิปัญญาท้องถิ่น	25
2.7 การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	37
2.8 จังหวัดปทุมธานี	47
2.9 การจัดการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี	50
2.10 แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร	52
2.11 การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.12 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59
2.13 กรอบแนวความคิดในการวิจัย	85
บทที่ 3 วิธีวิจัย	86
3.1 ขอบเขตการศึกษาระดับนิพนธ์	86
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	88
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	92
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	92
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	95
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	96
- กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล / ผู้นำชุมชน	101
- กลุ่มผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น	110
- กลุ่มประชาชนตำบลสาม โศก / คลองควาย / เชียงรากน้อย จังหวัดปทุมธานี	117
- กลุ่มนักท่องเที่ยว	124
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	132
5.1 สรุปผลการวิจัย	132
5.2 อภิปรายผล	137
5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย	138
ภาคผนวก	140
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม	141
ภาคผนวก ข แผนที่	165
ภาคผนวก ค ภาพประกอบ	169
บรรณานุกรม	177
ประวัติการศึกษา (และการทำงาน) ของผู้วิจัย	179

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน	101
4.2	จำนวนและร้อยละรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการบริหารจัดการ	103
4.3	ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม กลุ่มผู้นำชุมชน/ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล	104
4.4	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ดูแลและรับผิดชอบ	110
4.5	ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น	114
4.6	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชน	117
4.7	จำนวนและร้อยละรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	118
4.8	ค่าถ่วงน้ำหนักกิจกรรมการท่องเที่ยว	119
4.9	ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ	120
4.10	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มนักท่องเที่ยว	124
4.11	ค่าถ่วงน้ำหนักประเภทการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม	126
4.12	ค่าถ่วงน้ำหนักกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่เป็นที่นิยม	127
4.13	จำนวนและร้อยละความสนใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวต่อ	127
4.14	จำนวนและร้อยละ เหตุผลในการเลือกตัดสินใจเดินทางไป ยังสถานที่ใกล้เคียง	128
4.15	ค่าเฉลี่ยคุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยม ยังสถานที่ใกล้เคียง	128

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนแม่บทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2544 – 2553 และกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน มุ่งเน้นแนวทางดำเนินงานไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว จึงมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของการบริการ เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบในการท่องเที่ยวและการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันในส่วนของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ตอบสนองนโยบายการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยกำหนดวิสัยทัศน์และแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาสังคมในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ นันทนาการของประชาชน และให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการเดินทาง เกิดความรักความเข้าใจในความเป็นไทยและวิถีไทย เป็นส่วนในการสร้างงานสร้างอาชีพ ในท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นหัวใจให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาที่ยั่งยืนต่อทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ (กองวางแผนมหภาคการท่องเที่ยว 2544-2553)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงอนุรักษ์ หรือที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คนให้ความสนใจกันมาก อีกทั้งรัฐบาล รวมถึง กระแสการท่องเที่ยวของโลกได้ให้ความสำคัญในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศมีการขยายตัวรวดเร็วทั่วทุกภูมิภาคของโลก และคาดว่าจะยังเติบโตต่อไปในอนาคต องค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงประกาศให้ปี พ.ศ. 2545 เป็นปีท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ โดยคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ได้ขอให้หน่วยงานต่างๆของรัฐบาล ตลอดจนภาคเอกชนทั่วโลกจัดกิจกรรมสนับสนุน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในฐานะสมาชิกขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้กระตุ้นให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว และร่วมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนาในททท.เป็นผู้จัด และเป็นองค์กรร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การล่องแก่ง การขี่จักรยานชม

ธรรมชาติ การดูแล การศึกษาชีวิตชุมชน เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) สิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือ การบริการด้านต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจและช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อมและคุณลักษณะที่ดีไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ การบริการด้านที่พัก การบริการด้านอาหาร การบริการนำเที่ยว การบริการด้านสินค้าของชุมชน เป็นต้น (สุรเชษฐ์ บุญพงษ์มณี, 2549 : 1)

อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เป็นอำเภอที่มีสถานที่สำคัญทางศาสนา และเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและนิยมมาท่องเที่ยว ได้แก่ วัดสิงห์ ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตอำเภอสามโคก ในบริเวณวัดมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ควรค่าแก่การศึกษา ในด้านประวัติศาสตร์และศิลปะ มีหลวงพ่อโตเป็นพระพุทธรูปลงรักปิดทอง ปางสะดุ้งมารสมัยกรุงศรีอยุธยา บนภูเขาคัดเป็นพิพิธภัณฑน์มีโบราณวัตถุ ที่เป็นศิลปะมอญ เช่น หม้อข้าวเข้ มีรอยพระพุทธรูปบาทจำลองทำด้วยไม้สัก พร้อมทั้งแท่นบรรทมของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

วัดไผ่ล้อม เป็นวัดโบราณที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัย ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตอำเภอสามโคก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากบริเวณวัดนั้นเป็นที่อาศัยของ "นกปากห่าง" จำนวนมาก (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี)

ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี นั้นจะเดินทางมาเพื่อชื่นชมความงาม ความประณีต และความวิจิตรบรรจงเกี่ยวกับศิลปะไทย ซึ่งมุ่งเน้นในเชิงสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics of Science) เป็นสำคัญ แต่ในทางตรงกันข้าม การท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัด ปทุมธานี สามารถเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดและเผยแพร่เอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิหลังและภูมิปัญญาของชุมชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี หากแต่ยังขาดการอนุรักษ์และการประชาสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประเพณี และอาหารไทยราชมัญญาในชุมชนอย่างเด่นชัด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น” โดยเน้นการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ขณะเดียวกันก็สามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้เป็นผู้อนุรักษ์และสืบทอดมรดกอันล้ำค่าสืบต่อไป เพราะมรดกอันล้ำค่านี้จะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สำคัญของประเทศชาติ ทั้งจะเป็นมรดกที่สำคัญยิ่งของการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ให้ยั่งยืนควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี ในด้านอื่นๆ อีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดให้มีศักยภาพต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1. รูปแบบแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
เน้นเฉพาะ 3 ตำบล คือ ตำบลสามโคก ตำบลคลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก
จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้น
เฉพาะ 3 ตำบล คือ ตำบลสามโคก ตำบลคลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก
จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน ในการบริหาร
จัดการท่องเที่ยว เน้นเฉพาะ 3 ตำบล คือ ตำบลสามโคก ตำบลคลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย
อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1. รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นเฉพาะ 3
ตำบล คือ ตำบลสามโคก ตำบลคลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัด
ปทุมธานี มีความเหมาะสม
2. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานีอยู่ในระดับ
บ่งชี้ที่สุด

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษา ได้แก่
  - 1.1 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นเฉพาะ 3 ตำบล
คือตำบลสามโคก ตำบลคลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

1.2 แหล่งอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลสาม โลก ตำบลคลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

2. ขอบเขตพื้นที่ที่ต้องการศึกษา ได้แก่

2.1 พื้นที่ตำบลสาม โลก อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

2.2 พื้นที่ตำบลคลองควาย อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

2.3 พื้นที่ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

3. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่

3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้านใน 3 ตำบล คือ ตำบลสาม โลก ตำบลคลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

3.2 ประชาชนทั่วไปที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือที่พักอาศัยอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 3 ตำบล คือ ตำบลสาม โลก ตำบลคลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

3.3 นักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ขณะที่ยังกำลังศึกษา และ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ตำบล คือ ตำบลสาม โลก ตำบลคลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอ สาม โลก จังหวัดปทุมธานี

3.4 ผู้บริหารภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ 3 ตำบล คือ ตำบลสาม โลก ตำบล คลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน 3 ตำบล คือ ตำบลสาม โลก ตำบลคลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

2. ทำให้ทราบถึงการประชาสัมพันธ์และการใช้สื่อต่างๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 3 ตำบล คือ ตำบลสาม โลก ตำบลคลองควาย และ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

3. ได้แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 3 ตำบล คือ ตำบลสาม โลก ตำบลคลองควายและตำบล เชียงรากน้อย อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

1.7 คำนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

1. การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่ง หรือสถานที่เป้าหมาย เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง คือ เพื่อผ่อนคลายอิริยาบถจากงานประจำและสร้างความรื่นรมย์ของจิตใจ ค้นหาคำตอบ หรือ แลกเปลี่ยน ความรู้ และประสบการณ์ เพื่อจรรโลงใจ และการโน้มน้าวใจให้เกิดความตระหนักและสำนึก
2. การส่งเสริม หมายถึง การทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่ริเริ่มกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือ ยังไม่ได้ริเริ่ม ให้เริ่มดำเนินการให้มีการคิด หรือกระทำสิ่งที่ส่งเสริมไปมากขึ้น หรือก่อให้เกิดประโยชน์ มากขึ้น
3. การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือ การทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น หรือ อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง
4. นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากถิ่นพำนักถาวรของตนไปยังอีกสถานที่หนึ่ง โดยอาจ จะมีการค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 90 วันด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์ อันมิใช่เพื่อเป็นการประกอบอาชีพหรือหารายได้
5. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีทำที่ในการอนุรักษ์ (Conservation) ร่วมกันป้องกันรักษาให้คงเดิม เป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทุก ประเภท คือธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีรูปแบบอนุรักษ์โดยองค์กรที่รับผิดชอบหรือโดยนักท่องเที่ยว
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลในท้องถิ่น รวมถึงงาน ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในทุกภาคของประเทศ
7. การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร โดยผ่าน กระบวนการสื่อสาร ไปยังกลุ่มเป้าหมาย
8. สื่อประชาสัมพันธ์ คือ หนทางหรือวิถีทางในการนำข่าวสารที่ต้องการประชาสัมพันธ์ จากผู้ส่งไปสู่ผู้รับ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิด และสมมุติฐานการวิจัย

การศึกษานี้มีพื้นฐานเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น” ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากทฤษฎี คำรา เอกสาร งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ใน 3 ตำบล คือ ตำบลสาม โลก ตำบล คลองควาย และตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโลก จังหวัดปทุมธานี ดังนี้

- 2.1 ความเป็นมาและความหมายของการท่องเที่ยว
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว
- 2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10
- 2.4 แผนแม่บทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ
- 2.5 แนวคิดพัฒนากิจกรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 2.6 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.7 การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว
- 2.8 การท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี
- 2.9 การจัดการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี
- 2.10 แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร
- 2.11 การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี
- 2.12 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.13 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ความเป็นมาและความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) ตามความเข้าใจโดยทั่วไป หมายถึง การที่คนเดินทางไปเยือนสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เพื่อการไปชมสถานที่ท่องเที่ยว ไปเยี่ยมเพื่อน เยี่ยมญาติ หรือไปพักผ่อนหย่อนใจ หรืออาจไปใช้เวลาว่างเพื่อกิจกรรมกีฬาประเภทต่างๆ ไปอาบแดด ไปรักษาสุขภาพ ไปปราศรัย ขับขี้นยานพาหนะ ซื่อของรับประทานอาหาร ไปเล่นกาสิโน อ่านหนังสือ ท่องเที่ยวไปเรื่อยๆ หรือไปรื่นรมย์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ รวมทั้งคนที่เดินทางไปประชุม ไม่ว่าจะเป็นการประชุมด้านธุรกิจ หรือการร่วมกิจกรรมทางธุรกิจและสาขาอาชีพต่างๆ หรือการไปทัศนศึกษาโดยการนำของมัคคุเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องหรือการไปศึกษาวิจัยในสถานที่ต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องบางเรื่อง เป็นต้น

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวจะครอบคลุมองค์ประกอบอย่างน้อย 6 ประเภท คือ

1. ผู้มาเยือน (Visitor) หมายความรวมถึง “นักท่องเที่ยว” (Tourist) ที่เดินทางเข้ามาพักค้างคืน และ “นักท่องเที่ยว” (Excursionist) ที่เดินทางเข้ามาแต่ไม่ได้พักค้างคืน
2. แหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ สถานที่สำคัญทาง โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศาสนา ลักษณะสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน ตลอดจนกิจกรรมงานประเพณีต่างๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้น เป็นต้น ซึ่งเป็นแม่เหล็กดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว
3. โครงสร้างพื้นฐานและ โครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทาง และติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ได้โดยสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย ประหยัดเวลาและได้รับความสะดวกในเรื่องอาหารการกิน พาหนะในการเดินทางท่องเที่ยว ภายในประเทศ การรักษาพยาบาล ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น
4. องค์กรภาครัฐ ซึ่งมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ดูแลระมัดระวังไม่ให้การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อหรือทำความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมประเพณี และคุณภาพชีวิตของชุมชน
5. องค์กรภาคเอกชน ที่ดำเนินธุรกิจหลากหลาย เพื่อให้บริการและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ประทับใจ และสนใจเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก
6. ประชาชนในท้องถิ่น หรือในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือมีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และมีส่วนสร้างความประทับใจหรือไม่ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวและยังมีองค์ประกอบภายนอกประเทศอื่นๆ อีกมากที่มีส่วนช่วยกระตุ้นสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการเดินทางท่องเที่ยวมาสู่ประเทศไทย เช่น บริษัทนำเที่ยวสายการบิน สายการบินเรือ หน่วยราชการและหน่วยรัฐวิสาหกิจของไทยในต่างประเทศ สมาคม / ชมรม คนไทยใน

ต่างประเทศ ร้านอาหารไทย บริษัทข้ามชาติหรือองค์กรธุรกิจร่วมทุน หน่วยงาน ภาคธุรกิจเอกชน ในต่างประเทศและนักธุรกิจชาว ต่างชาติที่เคยมาอาศัยและทำงานอยู่ในประเทศไทย นักท่องเที่ยว ต่างประเทศที่เดินทางกลับไป นักศึกษานักเรียนไทยในต่างประเทศ แรงงานไทยในต่างประเทศ สถาบันกีฬา การบันเทิง และนันทนาการ องค์กรอิสระอื่นๆ ที่มีโครงข่ายเชื่อมโยงกับประเทศไทย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวจัดเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวมานานาทรศนะ ดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ และคณะ (2545) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง พื้นที่ สิ่งของ กิจกรรมและ/หรือมิติอื่นใด ที่สามารถให้คุณค่าเชิงการท่องเที่ยว เช่น ความสวยงาม ตามธรรมชาติ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และการเรียนรู้ ประสบการณ์ใหม่แก่นักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถปรากฏได้ทั้งในลักษณะของรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ด้วย การจับต้อง เช่น สิ่งก่อสร้าง ของที่ระลึก ถ้ำ และน้ำตก เป็นต้น และในลักษณะของนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยการจับต้อง แต่สามารถสัมผัสได้ด้วยทางอื่น เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา ความเป็นชนเผ่า และการละเล่น การแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น

รองศาสตราจารย์วรรณ วลัยวานิช (2546) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งรวมถึงสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งทีมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งประเภทที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ โบราณสถาน และศิลปวัฒนธรรม จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของระบบการท่องเที่ยว นอกจากบริการการท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวเดินทาง ไปเยือนได้ จึงนับได้ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยว มีความสำคัญมากต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ดังนี้

1. ความสำคัญด้านจิตวิทยา

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญด้านจิตวิทยา คือ

1.1 เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มีการเดินทางท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวนับเป็นปัจจัยหลักที่นักท่องเที่ยวนำมาพิจารณาในการตัดสินใจเลือกที่จะเดินทางไปท่องเที่ยว ยังสถานที่นั้นหรือไม่

1.2 เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความสุขลดความตึงเครียด ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งประเภทความสวยงามตามธรรมชาติ หรือประเภทโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม สามารถใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้ นักท่องเที่ยวเดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจ ให้หายจากความเครียดจากภาระหน้าที่ประจำได้

2. ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจ คือ

2.1 เป็นแหล่งที่มาของรายได้ของท้องถิ่น เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยว ย่อมก่อให้เกิดการสร้างงาน อาชีพ ให้กับท้องถิ่น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การผลิตสินค้าที่ระลึกจำหน่ายนักท่องเที่ยว การจัดบริการที่พักให้ลักษณะ โฮมสเตย์ ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 เป็นแหล่งที่มาของรายได้ของธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เมื่อนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวใด ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในรูปแบบต่างๆ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงทำให้สามารถกระจายรายได้สู่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องหลายประเภท เช่น ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจขายของที่ระลึก ธุรกิจขนส่ง เป็นต้น

2.3 เป็นแหล่งที่มาของรายได้ภาครัฐ รัฐบาลสามารถเรียกเก็บภาษีอากรจากการค้าและภาษีเงินได้จากผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งรัฐสามารถนำไปใช้พัฒนาประเทศ และช่วยชดเชยภาวะการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศได้

3. ความสำคัญด้านสังคม

3.1 ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวอุดมสมบูรณ์ จะมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นเพราะสามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทำให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์แข็งแรง และยังช่วยให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนดีขึ้นด้วย จากการมีรายได้จากการท่องเที่ยวทำให้มีอำนาจซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคต่างๆ ได้มากขึ้น ทั้งยังช่วยลดปัญหาอาชญากรรมในสังคมได้

3.2 ช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กับประชาชน เนื่องจากการเดินทางไปท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ทำให้มีโอกาสได้เรียนรู้ ได้สัมผัสของจริง ได้รับประสบการณ์ตรง ย่อมส่งผลให้เกิด

ทัศนคติที่กว้างไกล เกิดความประทับใจและช่วยเสริมสร้างให้เกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้น

3.3 ช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักและยอมรับของคนทั่วโลก ย่อมนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่ เช่น นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมักกล่าวชมประเทศไทยเสมอว่าเป็นประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงาม น่าสนใจ มีความหลากหลาย น่าตื่นตาตื่นใจ ซึ่งนำความภาคภูมิใจมาสู่คนไทยทุกคน

4. ความสำคัญด้านวัฒนธรรม

4.1 แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เช่น ภาษา การแต่งกาย วิถีชีวิต การละเล่น งานเทศกาล ประเพณีต่างๆ เป็นต้น นับเป็นสื่อซึ่งแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและของประเทศชาติ

4.2 สะท้อนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาบรรพชน ทรัพยากรการท่องเที่ยวจำนวนมากได้สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของบรรพชนที่ล้ำลึก เป็นความรู้ที่สามารถเอื้อนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนในรุ่นปัจจุบัน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แสดงถึงการมีวัฒนธรรม เช่น การไหว้ ความมีน้ำใจไมตรี มีสถาปัตยกรรมอันประณีตงดงาม เป็นต้น

5. ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่นที่เน้นการนำเอาทรัพยากรขึ้นมาใช้ประโยชน์จาก ประโยชน์ที่เกิดขึ้นมากมายที่คนได้รับจากทรัพยากร การท่องเที่ยวทำให้เกิดกระแสการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมไม่เสื่อมสลาย การนำทรัพยากรไปใช้อย่างระมัดระวัง มีจิตสำนึกและมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายประเภทที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวที่ควรจะมีลักษณะหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความดึงดูดใจ (Attraction) ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวอันมีสาเหตุมาจาก

1.1 มีความงามตามธรรมชาติ เช่น ชายหาดทรายขาว แนวปะการัง ที่มีสีสันสวยงาม รวมทั้งปลานชนิดต่างๆ ป่าที่มีพันธุ์ไม้หายากหรือความงดงามที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทะเลสาบรีสอร์ทในหุบเขา เป็นต้น

1.2 มีลักษณะของเหตุการณ์สำคัญเฉพาะกาล เช่น งานประเพณีในเทศกาลสำคัญของแต่ละท้องถิ่น การจัดขบวนบุปผชาติหรือการตกแต่งขบวนพาเหรดและการแสดงในเทศกาลต่างๆ การแสดง แสง สี เสียง ในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มากหากมีความสะดวกในการเดินทางเที่ยวชม หากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิด นักท่องเที่ยวจะเกิดอารมณ์ในการท่องเที่ยวได้มาก ดังนั้น แม้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวจะไม่เดินทางไปเที่ยวชม หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องดำเนินการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน สะพาน ที่จอดรถ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแก่นักท่องเที่ยว

3. ความประทับใจ (Amenity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งในการเที่ยวชม เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาท ราชวัง วัด โบราณสถานต่างๆ ที่แสดงถึงอารยธรรมในอดีต หรือแม้แต่ทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน อาทิ อุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น การร่วมงานเทศกาลประเพณีต่างๆ เช่น งานคาร์นิวัลในประเทศบราซิล งานประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทย เป็นต้น

4. องค์ประกอบของการบริการ (Auxiliary Service) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสรรการบริหาร ด้านต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงานและภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ ได้แก่

4.1 การบริการด้านการตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

4.2 การประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการจัดระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าของประเทศ เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม การแบ่งประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งและการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

การแบ่งประเภททรัพยากรการท่องเที่ยวตามลักษณะ คุณค่า และความสนใจของนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีทั้งหมดออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะ คุณค่าและความสนใจของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีความสวยงาม และนับว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด โดยแบ่งย่อยออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1.1 ทิวทัศน์ (Scenery) ทิวทัศน์ต่างๆ ทางธรรมชาติทั้งที่สวยงามและแปลกประหลาดจะเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเยี่ยมชม เช่น แกรนด์แคนยอนในประเทศสหรัฐอเมริกา ภูเขาไฟวิสซูเวียสในประเทศอิตาลี หรือสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล เช่น ในฤดูหนาวดอกทิวลิปหรือดอกซากุระจะบาน เป็นต้น

1.2 สัตว์ป่าและพรรณไม้ (Wildlife and Flora) เป็นส่วนหนึ่งของความงามตามธรรมชาติ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากเพราะชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ป่าเป็นสิ่งที่น่าศึกษาหาความรู้ รวมทั้งความหลากหลายของพรรณไม้ในป่าประเภทต่างๆ ซึ่งนับวันจะหมดไป แต่ยังคงมีที่ให้ท่องเที่ยวได้ เช่น อุทยานแห่งชาติ แหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า สวนสัตว์เปิด สวนพฤกษศาสตร์ สวนรุกขชาติ เป็นต้น

1.3 สภาพภูมิอากาศ (Climate) สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป เช่น แสงแดด สายลม อากาศอบอุ่น หรือหิมะตกในฤดูหนาว ตลอดจนลักษณะอากาศที่แตกต่างไปจากถิ่นเดิมของตน จะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นมาได้ เช่น ฤดูร้อนนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปยังชายฝั่งทะเลหรือฤดูหนาวชาวยุโรปนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศแถบตะวันออกซึ่งมีอากาศที่อบอุ่นกว่า เป็นต้น

1.4 ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ (Natural Phenomenon) เป็นลักษณะของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น พระอาทิตย์เที่ยงคืน การเกิดสุริยุปราคา การเกิดฝนดาวตก เป็นต้น

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณวัตถุ โบราณสถาน และ ศาสนา หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา ซึ่งได้แก่

2.1 โบราณสถาน หมายถึง สิ่งของโบราณที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โบสถ์ วิหาร วัง โดยมี อายุเก่าแก่กว่า 100 ปีขึ้นไป เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัตนาลัย จังหวัดสุโขทัย วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

2.2 โบราณวัตถุ หมายถึง สิ่งของโบราณที่เคลื่อนย้ายได้ เช่น พระพุทธรูป เทวรูป ศิลานจารึก มีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปีขึ้นไป

2.3 ศาสนสถานหรือปูชนียสถาน หมายถึง สถานที่ที่ควรแก่การนับถือ หรือควรแก่การบูชา เช่น พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานครและวัดพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นต้น

2.4 ศาสนวัตถุหรือปูชนียวัตถุ หมายถึง วัตถุที่ควรแก่การบูชา เคารพนับถือ เช่น พระพุทธรูป เทพเจ้า เป็นต้น

2.5 แหล่งประวัติศาสตร์ หมายถึง สถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น สถานที่ที่กระทำยุทธหัตถีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจังหวัดสุพรรณบุรี สุสานสัมพันธมิตรจังหวัดกาญจนบุรี ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑฯ กำแพงเมือง คูเมือง อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยว หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วยงานประเพณีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกายภาษา ชนเผ่าต่างๆ สวนสนุก สวนสัตว์ กิจกรรม เช่น การพายเรือ ขี่จักรยานภูเขา และล่องแก่ง เป็นต้น

2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10

ยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดทั้งนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดตามวาระต่างๆ แผนยุทธศาสตร์และนโยบายมีที่มาจากทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยว นโยบายของรัฐบาลในเรื่อง การท่องเที่ยว นโยบายข้างเคียงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายผู้ว่าราชการจังหวัดบูรณาการ เพื่อการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์และนโยบายต่างๆ ที่กำหนดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารการทำงานของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาวิจัยพบว่าภาคส่วนที่มีความสำคัญที่สุดในการรับเอาแผนยุทธศาสตร์และนโยบายต่างๆ ไปปฏิบัติ คือ องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และชุมชนท้องถิ่น

ในช่วงปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลให้ความสนใจและพยายามปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมและการบริหารการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจถือได้ว่า ปี พ.ศ. 2545 เป็นปีแห่งการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูประบบราชการที่ได้มีการจัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมทั้งแบ่งแยกประเภทภารกิจระหว่างกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ไม่ให้มีอำนาจและหน้าที่ทับซ้อนกัน แต่ต้องทำงานควบคู่กันและประสานกันอย่างเป็นเอกภาพ

การปฏิรูปหรือการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริหารการท่องเที่ยว คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ในเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ซึ่งกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

ด้านการบริการและการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว คือ หนทางสำคัญของการนำรายได้กระแสเงินสดเข้าสู่ประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของการบริการ เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการและการท่องเที่ยว และการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยว ดังนี้

ด้านการพัฒนาภาคบริการ

1. ปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐานอันจำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการไทย ทั้งด้านการผลิตและพัฒนาบุคลากรภาคบริการ การพัฒนารูปแบบการให้บริการ และการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยว

2. จัดให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อให้มีการใช้ศักยภาพภาคบริการอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแหล่งสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศและรายได้ท้องถิ่น อาทิ การท่องเที่ยว การศึกษา การรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การกีฬา และนันทนาการ

3. เร่งรัดพัฒนาผู้ประกอบการด้านบริการให้มีความรู้และทักษะ ทั้งด้านภาษา มาตรฐานการบริการและการจัดการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของความต้องการระหว่างประเทศด้านการค้าบริการ

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1. เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยว ทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว

2. บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ เชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดกลางขนาดเล็กและธุรกิจชุมชน พัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยว และยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุม การสัมมนา และการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. เร่งพัฒนา บูรณะ พื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองและนอกเมือง เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจับจ่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยส่งเสริม

บทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง

4. เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดสหกรณ์การท่องเที่ยวและการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

5. เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวรวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจังจากนโยบายดังกล่าว ทำให้เรามองภาพรวมได้ว่ารัฐบาลต้องการยกระดับการบริหารการท่องเที่ยวและเพิ่มประสิทธิภาพในภาคบริการและเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยว โดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก เพื่อเพิ่มรายได้ของภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้อยู่ในอัตราขยายตัวที่ดีและนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว แผนพัฒนาการท่องเที่ยว กลยุทธ์การท่องเที่ยวและแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งด้านแผนงาน โครงการแผนเงินและแผนคนในโอกาสต่อไป

ยุทธศาสตร์แห่งชาติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติ “ยุทธศาสตร์การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวไทย” เพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนงานโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย
2. เพื่อปฏิรูปอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ
3. เพื่อมุ่งเพิ่มรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ
4. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราภายในประเทศจากนักท่องเที่ยว

คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการด้านการท่องเที่ยวตามกรอบยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อบูรณาการเป็นแผนปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาและอนุมัติอีกครั้งหนึ่งเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) และเป็นภารกิจที่ครอบคลุมหลายหน่วยงาน (Inter - Ministry Agenda) มีความจำเป็นต้องบริหารจัดการเชิงบูรณาการกับหน่วยงานและองค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน ทั้งยังต้องขยายพื้นที่ท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ขยายตลาดในระดับภูมิภาค

(Intra regional) และนอกภูมิภาค (Inter Regional) ผลักดันให้ ประเทศไทยเป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย” (Tourism Capital of Asia) และช่วงชิงการเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในหลายๆ ด้าน เช่น Aviation Hub เป็นต้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การแข่งขัน (Competitiveness) การวิเคราะห์และกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ ปรับปรุงและจัดทำตำแหน่งของประเทศไทย (Repositioning) ในตลาดการท่องเที่ยวโลก เพื่อหาตำแหน่งที่เหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนากิจการการท่องเที่ยวของประเทศไทย ทั้งนี้ โดยเน้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน (Quality Destination) บนพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ทั้งนี้ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อวางรากฐานให้ประเทศไทยเป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเอเชีย” (Tourism Capital of Asia)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก ดังนี้

1. การกำหนดตำแหน่งยุทธศาสตร์ (Positioning)
2. การพัฒนาส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว
3. การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว
4. การปรับเปลี่ยนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1. การกำหนดตำแหน่งยุทธศาสตร์ (Positioning) ของประเทศไทยว่าจากสภาพความเป็นจริงทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ ทรัพยากร การบริหาร และการบริการที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย ควรจะอยู่ในสภาพอย่างไร และการเป็นศูนย์กลางแห่งการท่องเที่ยวในภูมิภาค มีความพร้อมและเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ทำอย่างไร จะเผยแพร่ BRAND ของประเทศไทยให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกรู้จักคุ้นเคย นอกจากนั้น เราควรจะปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การตลาดท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ซึ่งจำเป็นต้องเน้นเป้าหมายที่มีคุณภาพ เน้นการทำตลาดแบบกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (Target Market) และเน้นการทำตลาดที่ให้ผลตอบแทนสูงและคุ้มค่าการลงทุน

2. การพัฒนาส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว โดยการประชาสัมพันธ์ให้เห็นภาพลักษณ์ของประเทศพร้อมทั้งสร้างพันธมิตรทางการท่องเที่ยว การสร้างกระแสนิยมให้ คนไทยท่องเที่ยวในประเทศโดยจัดกิจกรรมต่างๆ สนับสนุน อีกทั้งสร้างศักยภาพในการให้บริการด้านข้อมูลการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

3. การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวไทย โดยมีการกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานและสามารถส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน โดยการแบ่งกลุ่มสินค้าที่จะดำเนินการพัฒนาเป็น 5 กลุ่ม ในสินค้า 5 กลุ่ม ดังกล่าว รัฐบาลต้องบูรณะและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ยกกระดับมาตรฐานของสินค้าและบริการ เพิ่มมาตรฐานด้านการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างเป็นระบบและเป็นเอกภาพ

4. การปรับเปลี่ยนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว รัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องขยายพื้นที่ท่องเที่ยวไปพร้อมๆ กับมีการบริหารจัดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ โดยสนับสนุนให้มีธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การบริหารและการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาครัฐ ซึ่งต้องดำเนินการตั้งแต่กำหนดยุทธศาสตร์

กลยุทธ์แผนพัฒนาฯ แผนปฏิบัติการฯ และการประเมินผล เพื่อบรรลุ และตอบสนอง นโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นผลสำเร็จของงานตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ระดับชาติ ส่วนใหญ่จะพบกับปัญหาและอุปสรรคในเชิงโครงสร้างที่ทับซ้อนกันทั้งด้านอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมายของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในทุกระดับอย่างบูรณาการ และเกิดความร่วมมือเพื่อยกระดับให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Quality Destination) ที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศพร้อมกับ มีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยว ที่ยั่งยืน

รัฐบาลได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เสนอนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวขึ้นต่อ คณะรัฐมนตรี ดังนี้

- กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อให้ นโยบายและแผนยุทธศาสตร์บรรลุผล
- ให้คำแนะนำเสนอแนะ และร่วมแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่พิเศษแต่ละแห่ง
- ติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่พิเศษแต่ละแห่ง เสนอต่อคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาอนุมัติหรือจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่พิเศษ
- เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารและการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกาศกำหนดพื้นที่พิเศษด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และเสนอรัฐมนตรีตั้งคณะที่ปรึกษาในพื้นที่พิเศษดังกล่าว

ในการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงหลักการผังเมืองและสิ่งแวดล้อม โดยต้องจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน การอนุรักษ์ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในลักษณะสมดุล และสามารถสนับสนุนอุตสาหกรรมในครัวเรือนโดยใช้วัสดุท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน การพัฒนาโครงข่ายของโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อันเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างครบวงจร

ยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ประการ นำไปสู่แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเชื่อมโยงในกลุ่มจังหวัด (Intra-Cluster) ระหว่างกลุ่มจังหวัด (Inter-Cluster) ซึ่งรัฐบาล โดยคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้กำหนดกรอบร่างแนวทางวางแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการสำหรับผู้ว่า CEO ซึ่งในส่วนของ การท่องเที่ยวมีลักษณะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยได้แบ่งกลุ่มจังหวัดออกเป็น 9 กลุ่ม ใหญ่ๆ คือ

1. กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน
2. กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง
3. กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน
4. กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง
5. กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก
6. กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเชิงเหนือตอนบน
7. กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเชิงเหนือตอนล่าง
8. กลุ่มจังหวัดภาคใต้
9. กลุ่มจังหวัดชายแดน

การท่องเที่ยวถือว่าเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) เป็นภารกิจที่ครอบคลุม หลายหน่วยงาน (Inter Ministry Agenda) ที่ต้องการการบริหารจัดการแบบบูรณาการที่อาศัย การมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาชน และชุมชน ดังนั้น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับกลุ่มจังหวัด หรือจังหวัดต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้กรอบการวางแผนยุทธศาสตร์

กรอบการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการสำหรับผู้ว่า CEO ได้ กำหนดไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนเตรียมการ โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานเตรียมข้อมูล
2. ขั้นตอนวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดถึงจุดอ่อนจุดแข็งปัจจัยภายใน ภายนอก โอกาส และอุปสรรค

3. ขั้นตอนการจัดทำวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดทิศทางของจังหวัดและเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อะไร

4. ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์และแนวทางในการพัฒนาจังหวัด โดยดูว่าจังหวัดมีศักยภาพทำอะไรได้บ้าง เพื่อให้เกิดผลไปสู่การปฏิบัติ

5. ขั้นตอนการกำหนดแผนปฏิบัติการ โดยการกำหนดแผนงาน โครงการแบบบูรณาการ โดยมีเป้าหมายและผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

การวางแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ต้องมุ่งเป้าไปที่การส่งเสริมและการสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติว่าทำอย่างไรให้ไทยเป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวของ เอเชีย” (Tourism Capital of Asia)

2.4 แผนแม่บทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ และแหล่งที่มาของงานจ้างงานที่สำคัญในประเทศต่างๆ ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวทั่วโลกเกือบ 700 ล้านคน ขณะที่ในส่วนของภูมิภาคอาเซียนนั้น มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนโดยเฉลี่ย 44 ล้านคนต่อปี

ธรรมชาติของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญ

1. เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นในการผลิตบริการในอุตสาหกรรม

2. สินค้าทางการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย โดยมีทั้งสินค้าทางการท่องเที่ยวที่ขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่เป็นลักษณะเฉพาะของประเทศนั้นๆ ซึ่งได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ วัฒนธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรม สินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีได้ขึ้นกับทรัพยากรที่อยู่คู่กับพื้นที่มาแต่ดั้งเดิม (Non Resource-Based Tourism) แต่เป็นกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น

3. สินค้าทางการท่องเที่ยวประเภทเดียวกันของแต่ละประเทศจะมีความสามารถในการทดแทนกันในสายตาของผู้บริโภค ซึ่งในที่นี้หมายถึงผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง แต่ทดแทนกันได้ไม่สมบูรณ์ ส่งผลให้แต่ละประเทศมีอำนาจในการกำหนดราคาของสินค้าการท่องเที่ยวยุคคนได้แตกต่างกัน ประกอบด้วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง 3 ธุรกิจหลัก คือ

3.1 การจัดการเดินทางระหว่างประเทศ

3.2 ธุรกิจที่พัก

3.3 ธุรกิจนำเที่ยว

การบริหารจัดการและการพัฒนาเป็นความรับผิดชอบของภาครัฐ เช่น ในประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นผู้รับผิดชอบหลัก หรือมาเลเซีย

ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ กระทรวงการท่องเที่ยว (Department of Tourism) เป็นผู้รับผิดชอบหลัก เป็นต้น โดยภาครัฐทำหน้าที่เพียงกำกับดูแลเท่านั้น

สัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนอาเซียนจำแนกตามภูมิภาค

นักท่องเที่ยวจากประเทศอื่นที่มาเยือนประเทศในอาเซียนพบว่าเป็นนักท่องเที่ยวจากญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ โดยเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของแต่ละประเทศในอาเซียน โดยเป็นนักท่องเที่ยวที่คิดอันดับ 1 ใน 5 ของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนของแต่ละประเทศในอาเซียน ส่งผลให้ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ขาดดุลการค้าภาคบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนี้ เมื่อพิจารณาถึงความได้เปรียบในแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของทั้ง 13 ประเทศ พบว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันเมื่อเทียบกับกลุ่ม 13 ประเทศ โดยใช้ดัชนีความสามารถในการแข่งขันโดยรวม

กลุ่มประเทศในกลุ่มที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวสูง แต่มีขนาดเล็ก เช่น ลาว กัมพูชา เวียดนาม ต่างให้ความสำคัญในการขยายศักยภาพของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของตน โดยเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง และมาตรฐานการให้บริการอื่นๆ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย

1. ความสามารถในการแข่งขันของไทยอยู่ที่ด้านราคา เทคโนโลยี และการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นหลัก มีสินค้าการท่องเที่ยวที่หลากหลาย พร้อมทั้งรัฐบาลให้การสนับสนุนและส่งเสริม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

2. นักท่องเที่ยวต่างประเทศส่วนใหญ่มาจากมาเลเซีย ญี่ปุ่น และเกาหลี

3. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมายังไทยมีวัตถุประสงค์เดินทางส่วนตัว

4. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีมูลค่าเป็นมูลค่ากว่า 9,442 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 5.2 ของ GDP ของประเทศ

- อยู่ในอันดับ 30 ของโลก ในด้านขนาดตลาด และอยู่ในอันดับที่ 73 ด้านมูลค่า การท่องเที่ยวต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ (จากทั้งหมด 174 ประเทศ) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของภูมิภาคอาเซียน ประกอบด้วยสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ โดยในส่วนของประเทศอินโดจีน สินค้าทางการท่องเที่ยวจะเป็นศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งแม้ว่าประเทศเหล่านี้จะยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนไม่มากในปัจจุบัน เนื่องจากการขาดแคลนสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่หากพิจารณาในแง่ของการแข่งขัน ประเทศเหล่านี้ ก็ถือเป็นคู่แข่งที่มีศักยภาพรายใหม่ๆ ที่น่าจับตามอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของประเทศจีนที่

เศรษฐกิจอยู่ในช่วงขยายตัว ทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งส่งผลเกี่ยวเนื่องถึงความต้องการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยให้เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย
จุดแข็ง

1. ไทยมีสินค้าการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม
2. ความสามารถในการแข่งขันด้านราคาเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน
3. เป็นศูนย์กลางทางภูมิศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
4. มีบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ทักษะและความสามารถสูง

จุดอ่อน

1. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของไทย ยังไม่คำนึงถึงคุณภาพของสถานที่ท่องเที่ยวในระยะยาวเท่าที่ควร
2. การบังคับใช้กฎหมายในอุตสาหกรรมยังไม่จริงจัง ถึงแม้ว่าจะได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 แล้ว
3. การแข่งขันด้านราคาในประเทศมีสูง ทำให้เกิดการตัดราคากัน และลดต้นทุนในการดำเนินการของผู้ประกอบการ ส่งผลถึงคุณภาพในการบริการที่อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน

โอกาส

1. แนวโน้มของการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวในภูมิภาคเป็นหลัก หากเปิดเสรีด้านการท่องเที่ยว จะทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
2. นักลงทุนไทยสามารถเข้าไปลงทุนในประเทศที่มีศักยภาพได้มากขึ้น ธุรกิจด้านการโรงแรมการท่องเที่ยว และธุรกิจสปา

อุปสรรค

1. นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น
2. ประเทศเพื่อนบ้านได้พัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีศักยภาพในการแข่งขัน

สูงขึ้น

3. คุณภาพของนักท่องเที่ยวที่จะลดลง

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญ ในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเพราะนอกจากจะสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่อง อาทิ โรงแรม และที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง ซึ่งก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการ

ภาพ.

วันที่..... ๒๑ พ.ค. 2552
เลขทะเบียน 011442 ๑๒

915.9304

พ 272 ๒

ม.ก.ร. ๕๖๓๗.

กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น รวมทั้งสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในรูปแบบเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท และนอกจากนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรมโดยมีสัดส่วนร้อยละ 4.8 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาประเทศไทยในปี 2544-2546 เท่ากับ 10.06 ล้านคน, 10.80 ล้านคน และ 9.95 ล้านคนตามลำดับ และในปี 2546 มีรายได้จากการใช้จ่าย ของนักท่องเที่ยวรวมประมาณ 297,000 ล้านบาท หรือลดลงจากปี 2545 ร้อยละ 8.2 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลดลงในปี 2546 เนื่องจากสถานการณ์สงครามระหว่างสหรัฐฯ - อิรัก ในช่วงไตรมาสแรกของปี รวมทั้งการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลัน (SARS) ในภูมิภาคเอเชียในช่วงกลางปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของไทยเป็นอย่างมาก ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมากที่สุดถึงร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันกับปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการคาดการณ์ว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวของไทยในปี 2549 จะมีแนวโน้มเติบโตดีขึ้น โดยวางเป้าหมายรายได้รวมทั้งหมดยกกว่า 7.4 แสนล้านบาท โดยคาดว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทยประมาณ 12 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2548 ประมาณร้อยละ 20.60 และมีรายได้จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวประมาณ 380,000 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.94 จากปี 2548 ส่วนแนวโน้มการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย คาดว่าจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยคาดว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณ 67.12 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 4.78 จากปี 2549 คิดเป็นรายได้จากการใช้จ่ายประมาณ 362,500 ล้านบาท

จากสถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวของไทย รวมทั้งการส่งเสริมในโครงการต่างๆ ของภาครัฐเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เศรษฐกิจไทย ด้านการท่องเที่ยวไทยปรับตัวดีขึ้นนั้น ถือได้ว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับผู้ประกอบการที่อยู่ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งธุรกิจทัวร์ ธุรกิจโรงแรมและที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจสปาหรือนวดแผนโบราณ และธุรกิจการค้าของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง โดยเฉพาะสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ มีโอกาสเติบโตมากขึ้น

นอกจากนั้น ผู้ประกอบการต้องไม่ละเลยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้ ความสามารถ และสามารถแสดงออกซึ่งศักยภาพในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ ระบบคอมพิวเตอร์ และ Software ที่จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานและการให้บริการแก่ลูกค้าได้สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการนำเอาการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) มาช่วยในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้องค์กรมีสารสนเทศด้านสถานการณ์ แนวโน้ม คู่แข่ง ตลอดจนความต้องการของลูกค้าและอื่นๆ ที่ถูกต้องและทันสมัย การปรับตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการเพื่อให้ธุรกิจนำสารสนเทศดังกล่าวไปใช้

ประกอบ และเสนอสินค้าที่สามารถสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ลูกค้า อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของธุรกิจ

การท่องเที่ยวเป็นเส้นทางลัดไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ประเทศที่กำลังพัฒนา หลายประเทศรวมทั้งประเทศสังคมนิยมที่เริ่มเปิดประเทศ เช่น ในอินโดจีนและยุโรปตะวันออก ต่างมุ่งหวังให้การท่องเที่ยวเป็นภาคบุกเบิกที่จะนำผลประโยชน์มาสู่ระบบเศรษฐกิจด้วยการลงทุนที่ไม่สูงนัก โดยหวังว่าการท่องเที่ยวจะดึงดูดเงินตราต่างประเทศทำให้คนในท้องถิ่นมีงานทำและมีรายได้

ประเทศไทยก็อาศัยการท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศไทยประสบความสำเร็จทางการตลาดอย่างงดงาม จนเป็นที่รู้จักในฐานะ “สยามเมืองยิ้ม” และกลายเป็นสถานพักผ่อนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของโลก

ในขณะเดียวกันก็มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ เช่น เราพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งแต่การเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวมากกว่าคุณภาพ การใช้ธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นจุดขาย นักท่องเที่ยวก็เริ่มถูกต่อต้านอย่างรุนแรง ผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวมิได้กระจายไปอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก คนในท้องถิ่นไม่ได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการส่งเสริมการท่องเที่ยว และบางครั้งกลับต้องเป็นฝ่ายรับภาระผลเสียจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย

ประเทศไทยจะยังคงได้เปรียบกว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียน เนื่องจากมีความสามารถในการรองรับด้านที่พักมากกว่า สิงคโปร์เริ่มประสบปัญหาต้นทุนสูง โดยเฉพาะค่าแรงงาน อินโดนีเซียก็จะมีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เพราะต้นทุนสูงและขาดประสิทธิภาพเชิงสากลในการนำเสนอสินค้าท่องเที่ยว ส่วนมาเลเซียก็จะมีปัญหาห้องพักไม่เพียงพอ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ดังนั้น หากประเทศไทยมีระบบการจัดการที่ดี รวมทั้งการบริหารทางการเมือง การปกครอง ประเทศไทยจะยังคงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมสูงสุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2.5 แนวคิดพัฒนากิจกรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยว

กิจกรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะเน้นใน 4 วัตถุประสงค์หลัก คือ

1. เพิ่มรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ
2. เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับภาครัฐและภาคเอกชน
3. ส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับประเทศพันธมิตร

4. ส่งเสริมไทยเที่ยวไทย โดยกำหนดเป้าหมายสำหรับปี 2549 สำหรับตลาดต่างประเทศว่า จะมีนักท่องเที่ยว 11 ล้านคน และจะสร้างรายได้ให้กับประเทศประมาณ 340,000 ล้านบาท ในขณะที่ตลาดภายในประเทศ คาดการณ์ว่าจะมีนักท่องเที่ยว 67.12 ล้านคน จะสร้างรายได้ให้กับประเทศประมาณ 362,500 ล้านบาท

5. พัฒนาให้ไทยเป็น Tourism Capital of Asia

6. นำเสนอประเทศไทยในมุมมองใหม่ในด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ อาหาร รวมทั้งสินค้าเฉพาะกลุ่ม

7. เน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพยายามรณรงค์ให้ประชาชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยจะจัดโครงการต่างๆ เพื่อจูงใจ อาทิ การจัดประกวดแหล่งท่องเที่ยว โดยให้เงินงบประมาณแก่จังหวัดต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและรักษาแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง

8. ททท. ผลักดันการส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศพันธมิตร อาทิ ในกรณีของจีนและญี่ปุ่น ซึ่งได้มีการลงนามใน MOU สองฝ่ายที่จะร่วมกันทำ Marketing ซึ่ง ออก. ของทั้ง 2 ประเทศ มีบทบาทอย่างสำคัญในการร่วมผลักดันเรื่องดังกล่าว

9. การท่องเที่ยวจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ใช้วิธีการนำแหล่งท่องเที่ยวไปดึงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในประเทศไทย แต่แนวโน้มซึ่งเป็นแนวของการเจาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยวชั้นดี จึงเกิดเป็นโครงการ Thailand Privilege Card ขึ้น โดยการจำหน่ายบัตร Thailand Elite จำนวน 1 ล้านใบให้กับชาวต่างชาติโดยมีค่าสมาชิก 1 ล้านบาท โดยจะให้บริการและสิทธิพิเศษต่างๆ แก่ผู้ถือบัตรตลอดชีพ อาทิ สิทธิที่จะได้รับการตรวจลงตรา Multiple Visa เป็นเวลา 5 ปี การได้รับบริการต่างๆ ผ่าน Call Service Center ตลอด 24 ชั่วโมง และมีหลายภาษา

10. บริการรับ-ส่ง สิทธิประโยชน์ในการตรวจสุขภาพ การใช้สนามกอล์ฟ เป็นต้น และสามารถถ่ายโอนสมาชิกภาพได้แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียม สำหรับในระยะแรกได้ตั้งเป้า ขายสมาชิก 1 แสนใบ

11. การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวของไทยและส่งเสริมการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะเส้นทางมรดกโลก

12. ให้สอท./สทอ. ในต่างประเทศส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้ Theme "Amazing Thailand" เป็นกรอบใหญ่ ส่วน Theme อื่นๆ อาทิ Unseen Thailand ที่ได้รับการส่งเสริมในปัจจุบันถือเป็นกรอบเล็ก

13. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะการเชื่อมโยงในกรอบอาเซียน และ GMS มีการดำเนินการร่วมกันระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการ โดยในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน

14. สนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาให้ร่วมมือกัน

15. สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว รัฐบาลประสงค์จะส่งเสริมธุรกิจ Long Stay อาทิ สเตนเดนเนเวียซึ่งมีศักยภาพมาก หากสามารถร่วมมือกัน ได้ก็จะเป็นตลาดใหญ่ที่สำคัญของไทย

16. สนับสนุนการจัดตั้ง Tourism Council ในกรอบต่างๆ อาทิ สามเหลี่ยมมรกต และ ACD เพื่อให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ ให้มากที่สุด

แนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การท่องเที่ยว ที่มุ่งให้การท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์ไทยในมาตรฐานสากล (World Class) ทั้งในด้านแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการสินค้าการรักษาสสิ่งแวดล้อมอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งก่อให้เกิดผลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยตรงต่อประเทศชาติ โดยกำหนดประเด็นในการศึกษาตาม ลักษณะการท่องเที่ยวไว้เป็น 5 กลุ่ม ใน 6 พื้นที่ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์
2. การท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ผ้า
3. การท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
4. การท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรม
5. การท่องเที่ยวด้านพื้นที่เฉพาะ

2.6 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวความคิดที่เพิ่งปรากฏขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ และยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่นๆ ที่ให้ความหมายเช่นเดียวกัน ที่สำคัญได้แก่ Nature Tourism, Biotourism, Green Tourism เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวดังกล่าวล้วนแต่เป็นการบ่งบอกถึงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งจากการประชุม Globe 1990 ณ ประเทศแคนาดาได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการ ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมาย รวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงาม ทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย” โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องชี้ นำภายใต้

ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวต่างๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม แห่งประเทศไทย, 2539) ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้มีบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ให้ความหมายและคำจำกัดความไว้มากมาย เป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่งและได้รับการอ้างอิงถึงเสมอ ดังนี้ Ceballos Lascurain (1991) อาจจะเป็นคนแรกที่ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น”

Elizabeth Boo (1991) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “การท่องเที่ยวแบบอิงธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่สร้างงานให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น ให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม” The Ecotourism Society (1991) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น”

Western (1993) ได้ปรับปรุงคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้สั้นและกระชับแต่มีความหมายสมบูรณ์มากขึ้นคือ “การเดินทางท่องเที่ยว ทางธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น”

The Commonwealth Department of Tourism (1994) ได้ให้คำจำกัดความว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่า ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่า การรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้น หมายถึงการป็นผลประโยชน์ต่างๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ”

เสรี เวชบุษกร (2538) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย”

จากการให้ความหมายและคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่นเพื่อชื่นชม ศึกษา

เรียนรู้ และผลิตเพลิน ไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นด้วย

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยวที่มีท่าทีในการอนุรักษ์ (Conservation) การอนุรักษ์มีความหมายในการร่วมกันป้องกันรักษาให้คงเดิม โดยจะเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท คือ

ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ที่มีรูปแบบอนุรักษ์โดยองค์กรที่รับผิดชอบ หรือโดยนักท่องเที่ยวอีกทั้งยังมีวิธีการที่หลากหลาย

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มุ่งเน้นการจัดการและบริหารทรัพยากรให้คงมืออยู่อย่างยั่งยืนตามนโยบาย

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากที่สุดในปัจจุบัน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ จนถึงระดับนานาชาติ ทั้งนี้ เพราะมีการนำทรัพยากรมาใช้อย่างมากจนทำให้เสียดุลของธรรมชาติและส่งผลต่อการดำรงชีวิตและพัฒนาประเทศได้อย่างต่อเนื่อง จึงกำหนดเป็นนโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการฟื้นฟูและบูรณะให้ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งควบคุมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. สร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยพื้นฐาน สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและระบบนิเวศ หากปัจจัยข้างต้นได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่จะเกิดความเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายจนด้อยคุณค่าไปก็มีอยู่สูง

ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการปกป้องรักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับราษฎรท้องถิ่น นักอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวนั้นด้วยวิธีการสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป ได้แก่

- การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น การจัดตั้งศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ
ในแหล่งท่องเที่ยว

- การจัดเอกสาร สิ่งพิมพ์ ที่จำเป็นต่อการศึกษารเรียนรู้

- การจัดนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยาย ตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ

- การจัดทำเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ

- รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับ
ธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ
ในลักษณะต่างๆ ทั้งสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ยากลำบากต่อ
การเดินทางและทำทนาย นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ้ง ซึ่งเป็นเสมือน
การเพิ่มพูนประสบการณ์และได้รับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะ
ยาวและขณะเดียวกันการท่องเที่ยวมีผลต่อการคงอยู่ของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้น การเปิดโอกาส
ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะช่วยให้ชุมชนได้รับ
ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่า
และความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง ซึ่งนับว่า
เป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริม การอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว และ
ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมอนุรักษ์
ธรรมชาติ

บันทึกเทปวีดีโอเทปเสียงธรรมชาติ กิจกรรมส่อง/ดูนก กิจกรรมศึกษา/เที่ยวดำ หรืออาจ
เป็นกิจกรรมประเภทตื่นเต้น ผจญภัยหรือชื่นชม ธรรมชาติก็ได้

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวคิดที่จะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริม
การศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะช่วยสร้าง
รายได้ และยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้ เมื่อประชาชนในท้องถิ่น
มีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่อดำรงชีพด้วยเหตุผลดังกล่าว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการไม่ทำลายระบบนิเวศวิทยา มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

- เน้นการท่องเที่ยวที่เน้น “คุณค่าสิ่งแวดล้อม” เน้นการไปในแหล่งธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติและสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจ ซึ่งเน้นด้านการอนุรักษ์ การเรียนรู้ธรรมชาติ การเห็นคุณค่า และชุมชนได้ประโยชน์

- การท่องเที่ยวแบบชุมชนเป็นแกน (Community Base Eco-Tourism) การจัดการต้องเอื้อประโยชน์ให้ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะชุมชนที่เข้าไปจัดการเองหรือชุมชนที่มีความพร้อม

- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีความสำคัญในเรื่องการมีส่วนร่วม ชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน เครื่องมือการพัฒนาและชุมชนได้รับประโยชน์ที่มากกว่าเม็ดเงิน เช่น ความภาคภูมิใจ เน้นรายได้เป็นของชุมชน ฯลฯ ในส่วนของนักท่องเที่ยวได้ประโยชน์ เช่น ได้รับประสบการณ์ธรรมชาติ ได้รับบริการอย่างเหมาะสม

รูปแบบการดำเนินงานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผู้ประกอบการ องค์กรชุมชน ผู้จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ องค์กรพัฒนาเอกชน ตัวแทนของชุมชน ถือได้ว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ โดยตรง ได้นำเสนอรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสามารถประมวลเป็นภาพรวมจากลักษณะของกิจกรรมที่ได้รับความนิยมได้ ดังนี้

- Home Stay (พักแรมร่วมกับชุมชน) เป็นลักษณะของการที่นักท่องเที่ยวมาพักอาศัย อยู่กับชาวบ้านเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน

- เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ซึ่งจะมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำทางนักท่องเที่ยวไปตามเส้นทางเดินป่าเพื่อดูนก ส่องสัตว์ ศึกษารูปแบบของป่า ซึ่งอาจจะรวมถึงการกางเต็นท์ ค้างแรมในป่าด้วย

- ดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น ซึ่งชุมชนจะพานักท่องเที่ยวลงเรือไปยังจุดดำน้ำเพื่อดู ปะการังน้ำตื้น คุปลา สัตว์น้ำ ทักษณภาพของทะเลน้ำตื้น

- ดำน้ำดูปะการังน้ำลึก โดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความชำนาญเส้นทาง จะพานักท่องเที่ยว เที่ยวชมความงดงามภายในถ้ำ ปีนเขาไค้หน้าผา เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะต้องเรียนรู้การใช้ อุปกรณ์ปีนเขาและการปีนเขาหรือการไค้หน้าผาอย่างถูกวิธี

- ล่องแพ เป็นการล่องแพไม้ไผ่ไปตามลำน้ำ ชมทัศนียภาพของป่าเขาและสายน้ำ ตลอดลำน้ำ

- จัดกรรยานเสื่อภูเขา โดยนักท่องเที่ยวต้องใช้ร่างกายของตัวเองไปตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยนักท่องเที่ยวจะเข้าร่วมสังเกตการณ์ในพิธีกรรมสำคัญของชุมชน ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน

- ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิสถาปัตยกรรม
- การวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความกลมกลืนกับภูมิทัศน์ และศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น
  - พัฒนาแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะในเมืองและใกล้เมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตที่มีชุมชนแออัด เพื่อลดแรงกดดันของประชากรต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
  - พิทักษ์มรดกไทยประเภทย่านประวัติศาสตร์ (National Historical Districts) อนุสรณ์สถาน (Monuments) และอาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติ (National Historical Buildings)
  - สำรวจเส้นทางลำคลองที่สามารถใช้ในการท่องเที่ยวได้ในเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดปริมณฑล
    - พัฒนาการท่องเที่ยวในลำคลอง (Khlong Tourism) สนับสนุนโครงการนำร่องที่ใช้เรือไฟฟ้า ที่ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ได้พัฒนาขึ้นมา ซึ่งเป็นเรือไฟเบอร์พลาสดนินิม ใช้ระบบขับเคลื่อนที่ลดเสียง ควัน และมลพิษ ตลอดจนการปรับปรุงสภาพของลำคลอง และชุมชนให้มีบริเวณพักผ่อนหย่อนใจ
    - จัดทำผังเมืองเฉพาะสำหรับเมืองท่องเที่ยวหลัก โดยเฉพาะเมืองที่มีสถานที่ประวัติศาสตร์ปะปนในตัวเมือง เช่น กรุงเทพฯ อยุธยา เชียงใหม่ ลำพูน และนครศรีธรรมราช

กลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. กำหนดเขตคุ้มครองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกันระหว่างหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในบริเวณที่จะมีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้มีพื้นที่กันชนระหว่างเขตพัฒนา (อุตสาหกรรม ท่าเรือ ฯลฯ) กับเขตคุ้มครองการท่องเที่ยว
2. กำหนดนโยบายที่แน่นอนร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการใช้พื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ เพื่อการท่องเที่ยว เช่น เขตคั่นน้ำ ลำธาร เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่า
3. ศึกษาผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการท่องเที่ยว กำหนดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว และมาตรการลดผลกระทบ (Mitigation)
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมในด้านการจัดการพื้นที่ และการติดตามผล
5. สร้างเครือข่ายการประสานงาน ระหว่างองค์กรให้มีการนำมาตรการไปใช้อย่างจริงจัง

6. จัดลำดับอุทยานแห่งชาติที่มีคุณค่าสูงสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งในพื้นที่บก พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่น้ำ เพื่อเริ่มโครงการนำร่องที่จะดำเนินการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์ของไทยให้ยั่งยืน โดยกำหนดขอบเขตที่นักท่องเที่ยวจะเข้าถึงธรรมชาติได้

7. มีการจัดการด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยว

8. จัดทำศูนย์บริการสื่อความหมายที่ทันสมัย และทำการรวบรวมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

9. เพิ่มเติมความรู้และมาตรการความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวให้แก่มัคคุเทศก์

10. ทำการรณรงค์เรื่อง “อุทยานฯ ปลอดภัย”

11. จัดทำแนวทางปฏิบัติ (Code of Conduct) ให้แก่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เผยแพร่ทางสื่อมวลชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจว่าควรปฏิบัติอย่างไร

12. ใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์เข้าควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว ไม่ให้เกิดกำลังรองรับของสภาพพื้นที่

13. กำหนดจำนวนคนเข้าชมอุทยานในช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวแออัด เพื่อให้สอดคล้องกับกำลังรองรับ (Carrying Capacity) ใช้มาตรการทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์เข้าควบคุมและลดปริมาณขยะในแหล่งท่องเที่ยว เช่น สนับสนุน พ.ร.บ. มัคจำบรรจุกัมภ์ ซึ่งจะบังคับให้ผู้ผลิตนำบรรจุ

14. สร้างเครือข่ายการประสานงาน ระหว่างองค์กรให้มีการนำมาตรการไปใช้อย่างจริงจัง

15. การขึ้นทะเบียนบริษัทท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์เชิงอนุรักษ์ พิจารณาตั้งกองทุนประกันร่วมกันเพื่อออกค่าใช้จ่ายในการติดตาม การคั่นหานักท่องเที่ยวในกรณีที่หลงป่า หรือกรณีที่นักท่องเที่ยวทำความเสียหายให้แก่ชุมชนและสิ่งแวดล้อม หรือกำหนดกฎเกณฑ์ที่นักท่องเที่ยวจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดตามหานักท่องเที่ยวที่หลงป่า หรือแก้ไขปัญหาที่นักท่องเที่ยวก่อขึ้น

- รณรงค์ให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และให้ธุรกิจท่องเที่ยวพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างถูกต้อง

- สร้างเครือข่ายการประสานงานระหว่างองค์กรให้มีการนำมาตรการไปใช้อย่างจริงจัง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญาที่มีผู้รู้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไว้มากมาย เช่น ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ ภูมิปัญญา เป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตและเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดย

ผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความ สัมพันธ์เหล่านี้

ภูมิปัญญา หมายถึง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวนา รู้จักวิถีทำนา การไถนา การเอาควายมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยใช้ควาย รู้จักสาน กระบุง ตระกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น

ภูมิปัญญา เป็นผลึกขององค์ความรู้ที่มีกระบวนการสังสม สืบทอด กลั่นกรองกันมา ยาวนาน มีที่มาหลากหลายแต่ได้ประสมประสานกันจนเป็นเหลี่ยม ความรู้อาจจะไม่ได้เป็นเอกภาพ แต่ภูมิปัญญาจัดว่าเป็นเอกลักษณ์

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสังสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลา ยาวนาน มีลักษณะเป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรม ปราชญ์ชาวบ้านหรือนักคิดท้องถิ่นหรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกันจะมีมากมายในหลายด้านแล้วแต่งานที่ปฏิบัติจนบังเกิดผล ไม่ว่าจะเรียกอะไรก็ตาม คุณสมบัติของผู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน คือ 1 คนเหล่านี้มีธรรมะอยู่ในใจทุกท่าน เป็นธรรมะของความรัก ความเมตตา ความอยากช่วยคน เป็นธรรมะ โดยการใช้ปฏิบัติ 2 คน เหล่านี้คิดทำสรุปบทเรียนแล้วนำมาเป็นความรู้ให้คนเห็น ได้อย่างชัดเจน มีทั้งวิชาการและภาคปฏิบัติให้เห็น 3 คน เหล่านี้มีความรัก ความเป็นปราชญ์ไม่ได้อยู่ที่ความฉลาดของปัญญาที่เกิดจากการกระทำ แต่เกิดจากรักที่มีธรรมะเป็นแรงบันดาลใจให้แบ่งปันแก่ผู้อื่น 4 คนเหล่านี้เป็นร่วม โพร้ร่วม ไทร การแก้ปัญหาที่เกิดจากการทำจริงด้วยความรักแผ่นดินที่มีลูกหลาน มีป่า มีชุมชน มีเมือง

กล่าวได้ว่า ปราชญ์ชาวบ้านนั้นเป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบ ชอบค้นหากความจริง ช่างสังเกต และนำสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้ โดยการใช้ปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้ ดังเช่น ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศ

ครูบาทูถินันท์ ปรัชญพฤกธิ์ ปราชญ์ชาวบ้านที่ไม่ยอมหยุดเรียนรู้ มีแนวคิดที่ว่า “คนอีสานควรแก้ปัญหาด้วยตนเอง ที่ผ่านมามักจะมีคนอื่นนอกหมู่บ้านมาช่วยคิดช่วยแก้ไขให้ซึ่งหลายๆ ครั้ง กลับกลายเป็นการสร้างปัญหาให้กับคนอีสาน ชิดหลักคำสอนที่ว่าการทำงานเพื่อเงินนั้นต้องรองกว่าได้เงินเสียก่อนจึงจะรู้สึกพอใจและมีความสุข แต่การทำงานเพื่อความสุข พอลงมือทำก็พอใจแล้ว และจะเป็นสุขในทันที ส่วนเงินนั้นจะไปไหนเสีย ความใฝ่ฝันและสิ่งที่ท่านอยากบอกคืออยากเห็นคนไทยพึ่งตนเองและพึ่งพากันและกัน มีความเชื่อว่านักวิจัยพื้นบ้านที่พยายามคิดค้น และปรับปรุงงานให้ดีขึ้นแล้ว เก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จะทำให้แก้ปัญหาตนเองชุมชนและประเทศได้ รวมทั้งต้องสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับตนเองด้วย”

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม นักคิดท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านด้านวนเกษตร มีแนวคิดที่ว่า “การเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือ การเรียนรู้จากชีวิตจริง จากประสบการณ์จริง ทำให้สามารถสร้างสรรค์วิถีคิด

แบบใหม่บนฐานของการพึ่งตนเอง ภูมิปัญญาชาวบ้านและแนวคิดด้านความยั่งยืนอย่างแท้จริงทำให้เรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน” แนวความคิดของท่านเป็นตัวอย่างทางประสบการณ์นิยามที่เป็นฐานสำคัญของการเรียนรู้และการตั้งสมมติปัญญาศาสตร์ของการอยู่รอด เมื่อเริ่มต้นทดลองวนเกษตรกับความคิดปัจจุบันเรียกว่าเป็นพัฒนาการที่นำไปสู่ความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

พ่อคำเคื่อง ภาษี ปราชญ์ชาวบ้านนักคิด นักพูด นักปฏิบัติแห่งยุคสมัย โดยมีแนวคิดที่ว่า “ถ้าลองคำนวณดูจะพบว่าเมล็ดมะม่วงเมล็ดเดียวสามารถเก็บเกี่ยวออกมาได้มากกว่าทรัพย์สินสมบัติของจอส โชรอส บวกกับของคุณทักษิณอีก ฉะนั้นทุนทางธรรมชาติเหล่านี้ ที่มีอยู่ในมือของชาวบ้านบวกกับความรู้จริงก็จะทำให้คนสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขในชนบท” ท่านบอกสังคมไทยว่าชีวิตเรานั่นนัก ขอเพียงเราคิดได้ เราจะอาศัยช่วงชีวิตสั้นๆ มาพลิกโลกจัดให้ชีวิตมีความสุขสมดุลทั้งระหว่างความสุขกับความทุกข์ ความสมดุล ระหว่างการแบ่งปันและการแข่งขัน รวมทั้งทำให้พึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเองได้ เป็นภาวะที่มีความสุข มีเกียรติและมีศักดิ์ศรีว่าการถึงคนอื่นมาก

พ่อทัศน์ กระจอบ ปราชญ์ชาวบ้านผู้สำเร็จได้เพราะ 5 พระ โดยยึดถือพระ 5 พระองค์ คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระมหากษัตริย์และพยายามเป็นหลักในการดำรงชีวิตและขยายเครือข่าย ถืออิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 อดตาหิ อดตโน นาโต ในการพัฒนา ชีวิตจึงเปลี่ยนแปลงไปสู่ทางที่ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว ท่านบอกสังคมไทยว่า “ควรเลิกเชื่อคนอื่นหันมาเชื่อภูมิปัญญาชาวบ้าน นักวิชาการเกษตรทำการเกษตรเจ็งมาเยอะมากแต่ภูมิปัญญาชาวบ้านทำการเกษตรไม่เคยเจ็ง ทั้งนี้เพราะเรามีของดีอยู่แล้วในถิ่นฐานเป็นของดีที่มีคุณค่า มีความรักความเอื้ออาทรต่อเผ่าพันธุ์ ให้ดำรงอยู่อย่างมีความสุขด้วยคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมดี จึงควรที่คนรุ่นใหม่หยุดคิดและหยุดเชื่อคนอื่นหันกลับมาเชื่อภูมิปัญญาชาวบ้านเรามากกว่า”

เป็นตัวอย่างของปราชญ์ชาวบ้านที่ปฏิบัติจริงจนบังเกิดผลมากมาย

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสม และสืบทอดกันมาเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงการแก้ปัญหา การปรับตัว เรียนรู้ และสืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อไปเพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ชาติของเผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน

2. ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวิธีการปฏิบัติของชาวบ้าน ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่องแต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมีเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป นำมาใช้แก้ปัญหา โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่โดยชาวบ้านคิดเอง เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต หรือเป็นความรู้ของชาวบ้านที่ผ่านการปฏิบัติมาแล้วอย่าง โขก โขน

เป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม เป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้มีพลังและสำคัญยิ่ง ช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตอยู่รอดสร้างสรรค์การผลิตและช่วยในด้านการงาน เป็นโครงสร้างความรู้ที่มีหลักการมีเหตุมีผลในตัวเอง

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคน ผ่านกระบวนการศึกษาสังเกต วิเคราะห์ จนเกิดปัญญาและตกผลึก เป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง จัดว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหาจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวผู้รู้เอง จึงควรมีการสืบค้นรวบรวม ศึกษา ถ่ายทอด พัฒนา และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่าง กว้างขวาง

4. ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะของคนไทยที่เกิดจากการส่งเสริมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุงแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น พอสรุปได้ ดังนี้

1. เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อและพฤติกรรม
2. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. เป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
4. เป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคลชุมชนและสังคม
5. เป็นแกนหลักหรือกระบวนการทัศนในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
6. มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา
8. มีวัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์
9. มีบูรณาการสูง
10. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
11. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตรธรรม ภูมิปัญญาทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติหรือชุมชน ได้ ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรจร โลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล ภูมิปัญญา เป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพ และเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง

การพัฒนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่เกิดจากการผสมผสานองค์ความรู้สากลบนฐานภูมิปัญญาเดิม เพื่อเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย

ดังนั้น ภูมิปัญญาจึงมีคุณค่าไม่เพียงแต่ต่อท้องถิ่นและผู้คนเท่านั้น แต่ยังเอื้อประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงหมายถึงความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่นซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในวิถีคั้งเดิมนั้น ชีวิตของชาวบ้าน ไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วนๆ หากแต่ทุกอย่าง มีความสัมพันธ์กัน การทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันในชุมชน การปฏิบัติศาสนา พิธีกรรม และประเพณี ความรู้เป็นคุณธรรม เมื่อผู้คนใช้ความรู้นั้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสมดุลที่เคารพกันและกัน ไม่ทำร้ายทำลายกัน ทำให้ทุกฝ่ายทุกส่วนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ชุมชนดั้งเดิมจึงมีกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน มีคนเฒ่าคนแก่เป็นผู้นำ คอยให้คำแนะนำตักเตือน ตัดสิน และลงโทษหากมีการละเมิด ชาวบ้านเคารพธรรมชาติรอบตัวดิน น้ำ ป่า เขา ข้าว แคน ลม ฝน โลก และจักรวาล ชาวบ้านเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ทั้งที่มีชีวิตอยู่และล่วงลับไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านซึ่งเรียนรู้มาจากพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่างๆ ความรู้ เหล่านี้สอนให้เด็กเคารพผู้ใหญ่ มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ มีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น รู้จักช่วยเหลือ แบ่งปันข้าวของของคนที่แก่ผู้อื่น ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา เป็นความรู้ที่มีคุณธรรม สอนให้คนเป็นคนดี สอนให้คนเคารพธรรมชาติ รู้จักพึ่งพาอาศัยธรรมชาติโดยไม่ทำลาย ให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และคนที่ล่วงลับไปแล้ว

ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้เรื่องการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทอผ้า ทอเสื่อ การสานตระกร้าและเครื่องใช้ด้วยไม้ไผ่ ด้วยหวาย การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องมือทางการเกษตร นอกจากนั้นยังมีศิลปะดนตรี การฟ้อนรำ และการละเล่นต่างๆ การรักษาโรคด้วยวิธีต่างๆ เช่น การใช้ยาสมุนไพร การนวด เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และถ่ายทอดมาให้เรา มีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบันด้วย ดังนี้

การอนุรักษ์ คือ การบำรุงรักษาสิ่งที่ดีงามไว้

การฟื้นฟู คือ การรื้อฟื้นสิ่งที่ดิ่งงามที่หายไป เลิกไป หรือกำลังจะเลิกให้กลับมาเป็นประโยชน์ เช่น การรื้อฟื้นดนตรีไทย

การประยุกต์ คือ การปรับ หรือการผสมผสานความรู้เก่ากับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ให้เหมาะสมกับสมัยใหม่ เช่น การใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาล ประสานกับการรักษาสมัยใหม่ การทำพิธีบวงสรวงไม้ เพื่อให้คนร่วมมือกันอนุรักษ์ป่า

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการประกอบอาชีพ

แม้วิถีชีวิตของชาวบ้านเมื่อก่อนจะดูเรียบง่ายกว่าทุกวันนี้ และยังอาศัยธรรมชาติและแรงงานเป็นหลักในการทำมาหากิน แต่พวกเขาก็ต้องใช้สติปัญญาที่บรรพบุรุษถ่ายทอดมาให้เพื่อจะได้อยู่รอด ทั้งนี้ เพราะปัญหาต่างๆ ในอดีตก็ยังมีไม่น้อย โดยเฉพาะเมื่อครอบครัวมีสมาชิกมากขึ้น จำเป็นต้องขยายที่ทำกิน ต้องหักร้างดงพง บุกเบิก พื้นที่ทำกินใหม่ การปรับพื้นที่ปิ่นคันนาเพื่อทำนาซึ่งเป็นงานที่หนัก การทำไร่ทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์และดูแลรักษาให้เติบโตและได้ผล เป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ การจับปลาล่าสัตว์ก็มีวิธีการ บางคนมีความสามารถมาก รู้ว่าเวลาไหนที่ใดและวิธีใดจะจับปลาได้ดีที่สุด คนที่ไม่เก่งก็ต้องใช้เวลาและได้ปลาน้อย การล่าสัตว์ก็เช่นเดียวกัน การจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ก็เป็นความรู้ความสามารถที่มีมาแต่โบราณ คนทางภาคเหนือรู้จักบริหารน้ำเพื่อการเกษตรและเพื่อการบริโภคต่างๆ โดยการจัดระบบเหมืองฝาย มีการจัดแบ่งปันน้ำกันตามระบบประเพณีที่สืบทอดกันมา มีหัวหน้าที่ทุกคนยอมรับ มีคณะกรรมการจัดสรรน้ำตามสัดส่วนและตามพื้นที่ทำกิน นับเป็นความรู้ที่ทำให้ชุมชนต่างๆ ที่อาศัยอยู่ใกล้ลำน้ำไม่ว่าต้นน้ำหรือปลายน้ำจะได้รับการแบ่งปันน้ำอย่างยุติธรรมทุกคน ได้ประโยชน์และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ชาวบ้านรู้จักการแปรรูปผลิตผลในหลายรูปแบบ การถนอมอาหารให้กินได้นาน การคองการ หมัก เช่น ปลาร้า น้ำปลา ผักคอง ปลาเค็ม เนื้อเค็ม ปลาแห้ง เนื้อแห้ง การแปรรูปข้าว ก็ทำได้มากมายนับร้อยชนิด เช่น ขนมต่างๆ แค่ ละพิธีกรรมและแต่ละงานบุญประเพณี มีข้าวและขนมในรูปแบบ ไม่ซ้ำกัน ตั้งแต่ขนมจีนสังขยาไปถึงขนมในงานสารท กาละแม ขนมครก และอื่นๆ ซึ่งยังพอมิให้เห็นอยู่จำนวนหนึ่ง ในปัจจุบันส่วนใหญ่ปรับเปลี่ยนมาเป็นการผลิตเพื่อขายหรือเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน

การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มีดังนี้

1. ศึกษา รวบรวม และจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษา ทดสอบ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

3. บริหารและจัดการให้เกิดการทำงานเชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา เอกชน และองค์กรเกษตรกร/ชุมชนอย่างเป็นระบบ ในการพัฒนา บ่มเพาะ และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ส่งเสริมการสนับสนุนการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสากลให้เกิดนวัตกรรมด้านการเกษตร

5. สนับสนุน และประสานให้เกิดการปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ และทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.7 การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ช่วยกันดูแล
2. รู้วิธีใช้
3. รู้วิธีปรับปรุง
4. รู้จักการใช้ทรัพยากร เพื่อการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและเหมาะสม

1. ฐิติภาวะของการอนุรักษ์

เกณฑ์วัดฐิติภาวะขององค์กรท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวพิจารณาจาก

1. มีนโยบายในการอนุรักษ์หรือไม่
2. มีข้อกำหนด/เกณฑ์มาตรฐาน และข้อบังคับหรือไม่
3. เป้าหมายการปรับปรุง แก้ไขคุณภาพสิ่งแวดล้อม ชัดเจนเพียงใด
4. บทบาทด้านสิ่งแวดล้อมชัดเจนเพียงใด
5. เคยได้รับรางวัลด้านนี้หรือไม่

แนวคิด/หลักการของการอนุรักษ์ฯ PATA (องค์กรการท่องเที่ยวสากล) มีหลักการในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. ตระหนักว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
2. การท่องเที่ยวต้องรับผิดชอบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. ตระหนักว่าการท่องเที่ยวจะไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
4. ยอมรับว่าสิ่งแวดล้อมมีขีดจำกัด
5. ตระหนักถึงความจำเป็นในการส่งเสริม/เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ “ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น” ตระหนัก หมายถึง มีความรู้และมีทัศนคติที่ดีจิตสำนึก หมายถึง มีความรู้ มีทัศนคติที่ดีและลงมือทำ

ข้อกำหนดของ APEC & PATA ในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร รวมทั้งใช้อย่างชนิดที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้
  2. ร่วมอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว
  3. มีหลักประกันความถูกต้องทางวัฒนธรรม
  4. มีการประเมินหลักประกันในทุกโครงการ
  5. สร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อผลกระทบ
  6. ให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวแก่บุคลากรการท่องเที่ยว
  7. ถ่ายทอดนโยบายและรายละเอียดของการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
  8. ปฏิบัติตามอนุสัญญาสากลว่าด้วยสิ่งแวดล้อม
2. นโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
1. เร่งพัฒนา บูรณะมรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดการท่องเที่ยวแหล่งใหม่
  2. เร่งฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ไทยเป็นประตูผ่านหลัก
  3. ใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการประชุม/แสดงสินค้าแห่งเอเชีย
  4. เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทุกรูปแบบ
  5. เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก ปลอดภัย ป้องกันการเออาร์คเอาเปรียบ และ เร่งรัดแก้ไขความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฯ ควรยึดหลักการ “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) อันประกอบด้วย

1. Accountability คือ สามารถตรวจสอบได้
2. Participation คือ เปิด โอกาสให้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง
3. Predictability คือ สามารถคาดการณ์ได้
4. Transparency คือ ความโปร่งใส

5. มีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 4 ข้างต้นเข้าด้วยกัน และมีระบบกฎหมายที่ยุติธรรม ทั้ง
 คอปีงเอกชนและสังคม

หน่วยงานต่างๆ ที่ต้องร่วมเป็นพหุภาคีในการอนุรักษ์ฯ ได้แก่

- กลุ่มที่ 1 องค์กรชุมชน/ประชาคม
- กลุ่มที่ 2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- กลุ่มที่ 3 หน่วยงานภาครัฐ
- กลุ่มที่ 4 องค์กรพัฒนาภาคเอกชน (NGOs)
- กลุ่มที่ 5 สถาบันการศึกษา/สถาบันศาสนา/นักวิชาการ
- กลุ่มที่ 6 ธุรกิจเอกชน และ สมาคมมัคคุเทศก์
- กลุ่มที่ 7 สื่อมวลชนท้องถิ่น

3. แนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว

1. ถ้าดีอยู่แล้วให้เพิ่มคุณค่าและคุณภาพ ให้มีความยั่งยืนและมีนักท่องเที่ยวสม่ำเสมอ
2. ถ้าเสียต้องแก้ไข ผลเสียที่ต้องแก้ไข ได้แก่
  - 2.1 ปัญหาทางมลพิษ
    - มลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเน่า เสียง อากาศ
    - การบุกรุก
  - 2.2 ปัญหาจากการก่อสร้างทางวัฒนธรรม
  - 2.3 ปัญหาจากการประทุพผิตศีลธรรม / จริยธรรม
  - 2.4 ปัญหาจากความไม่เสมอภาคทางสังคม
  - 2.5 ปัญหาจากการขาดความรู้ด้านคุณค่าทางศิลปะ

ปัญหา/อุปสรรค ของการฟื้นฟูและอนุรักษ์

1. ขาดความรับผิดชอบ/จิตสำนึกต่อการบริหารจัดการ
2. ขาดความรู้ต่อการบริหารจัดการ/ด้านเทคโนโลยี
3. ขาดการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน รวมถึงขาดการวางแผนต่อการจัดการ
4. ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และขาดการนำกฎหมาย/ระเบียบมาบังคับใช้

4. แนวคิดของการเดินทางท่องเที่ยวในโลกปัจจุบัน

นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคม แล้วยังคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย จึงเลือกการเดินทางตามความสนใจของตนเองแต่ละครั้ง ต้องคุ้มค่าของเงินและค่าของเวลา ดังนั้น จึงเลือกรูปแบบของการเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละครั้งที่มีหลากหลายในท้องถิ่นต่าง ๆ รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ตามที่นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO.) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) ได้คิดรูปแบบการบริการที่สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น โดยใช้หลักการของแผนแม่บทของโลกหรือ Agenda 21 เป็นกรอบการจัดการ ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) แนวคิดต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม ปรับเปลี่ยนแนวคิดการจัดการเข้ากับกระแสโลกที่เปลี่ยนไปจากสังคมบริโภคนิยมเข้าสู่สังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้น ขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการท่องเที่ยว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (All Tourism Should be Sustainable Tourism : Dowling, 1995) โดยคำนึง ถึงหลักการปฏิบัติ 4 ประการ คือ

1. การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถรองรับของธรรมชาติ ชุมชนขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนค่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (เอกลักษณ์และอัตลักษณ์)
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้เป็นพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องประสานการจัดการร่วมกัน เพื่อลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว
4. การประสานความต้องการและกำหนดแผนงาน ทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของ สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ กล่าวไว้ว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีรูปแบบการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 สามารถจำแนกแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. แหล่งธรรมชาติ ได้แก่
  - 1.1 Ecotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - 1.2 Marine- Ecotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

1.3 Geotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา

1.4 Agrotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.5 Astrological Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์

2. แหล่งวัฒนธรรม

2.1 Historical Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

2.2 Cultural & Traditional Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ

ประเพณี

2.3 Rural / Village Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตในชนบท

3. ในความสนใจพิเศษ (Special Interest)

3.1 Health Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงการดูแลสุขภาพ

3.2 Education- Meditation Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา และศาสนา

3.3 Ethnic Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงการศึกษาชาติพันธุ์ / มานุษยวิทยา

3.4 Sports Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

3.5 Adventure Tourism หรือการท่องเที่ยวแบบผจญภัย

3.6 Home Stay / Farm Stay Tourism หรือการท่องเที่ยวแบบพักอาศัย ใน

ครอบครัว

3.7 Long Stay Tourism หรือการท่องเที่ยวแบบยาวนาน (จะต้องเป็นชาวต่างประเทศ ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป อยู่อย่างน้อย 1 ปี มีรายได้ตั้งแต่ 65,000 บาท ต่อเดือนขึ้นไป มีเงินฝากตั้งแต่ 800,000 บาทขึ้นไป)

3.8 MICE Tourism หรือการท่องเที่ยวที่มากับการประชุม การให้รางวัล การตกลงทำสัญญา และนิทรรศการ (Meeting Incentive Convention Exhibition)

4. แบบผสมผสาน เช่น Eco-Agrotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านเกษตร Agro-Historical Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ด้านเกษตรกิจกรรม ที่มักใช้ประกอบการท่องเที่ยวได้แก่ การค้ำน้ำ ปีนเขา ถ่ายภาพ การนวด ฝึกสมาธิ ฯลฯ

ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ควรอนุรักษ์ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

- เจริญประวัติศาสตร์
- เจริญประเพณีและวิถีชีวิต
- เจริญนันทนาการและบันเทิง

3. ทรัพยากรบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลในภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน (Local Community)

องค์ประกอบของธุรกิจการท่องเที่ยวมี 5 ประการ ได้แก่

1. ธุรกิจการขนส่ง
2. ธุรกิจที่พัก
3. ธุรกิจอาหาร
4. ธุรกิจการจัดการ
5. และธุรกิจของที่ระลึก

5. สถานภาพของมรดกแผ่นดิน

1. มรดกทางธรรมชาติ
2. มรดกทางวัฒนธรรม
3. มรดกโลก

6. ผลกระทบของการท่องเที่ยว

ทางบวก

1. เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพขึ้นใหม่
2. ธุรกิจต่างๆ ที่มีอยู่ขยายตัว
3. เกิดการกระจายรายได้
4. เพิ่มอำนาจซื้อ เพราะมีเงินหมุนเวียนในชุมชนมากขึ้น
5. เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคของท้องถิ่น
6. เสริมสร้างความปลอดภัยในชุมชน
7. เพิ่มมาตรฐานการครองชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน
8. เกิดความสามัคคีในชุมชน
9. ส่งเสริมการศึกษา ทำให้คนในท้องถิ่นมีโลกทัศน์กว้างขึ้น

ทางลบ

1. ค่าครองชีพสูงขึ้น
2. เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์
3. เกิดการผูกขาดธุรกิจบางประเภท
4. ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น
5. ทำลายเอกลักษณ์ / อัตลักษณ์ของชุมชน
6. เกิดแรงงานอพยพเข้าในท้องถิ่นนั้น
7. เพศพาณิชย์ขยายตัว
8. อาชญากรรมเพิ่มสูงขึ้น
9. เกิดการหลอกลวงเพื่อเอาเปรียบนักท่องเที่ยว
10. เกิดโรคระบาด
11. เกิดการทำลายคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
12. เกิดมลพิษ
13. ค่านิยมต่อวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยว คือ หลักการจัดการเพื่อให้รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ แม้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตาม แต่ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาไว้อย่างคงมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ดั้งเดิมไม่เสื่อมคลาย เป็นธุรกิจบริการที่มีผลกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอก็ตาม ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องไม่เกิดขึ้น หรือหากมีต้องเป็นผลกระทบน้อยที่สุด จึงสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ยาวนานที่สุด

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจขึ้นเป็นลำดับ สร้างรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับหนึ่งมากกว่าสินค้าส่งออก ทั้งสินค้าสิ่งทอและสินค้าเกษตรกรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2530

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ประกาศเป็นปีท่องเที่ยว ไทย (Visit Thailand Year) เป็นครั้งแรก

ททท. ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อลดผลกระทบมลพิษทางสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับแผนแม่บทของโลก คือ แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ที่กำหนดถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการบริโภค ประชากรและความสามารถในการรองรับของโลกต่อการดำรงสิ่งมีชีวิต (Earth's Life Supporting Capacity) รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและ

เทคนิคต่างๆ ที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ขณะเดียวกันนั้นได้มีการจัดการทรัพยากรอย่างระมัดระวัง

การพัฒนาอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม ปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไปจากสังคมบริโภคนิยมสู่ยุคสมัยสังคม ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดให้การพัฒนากการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มั่นคง และสมดุล เสริมสร้างโอกาสการพัฒนาศักยภาพของคนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและได้รับผลจากการพัฒนาที่เป็นธรรม อันเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ แล้วยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

7. นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ททท. ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป จากนโยบายหลักของ ททท. มุ่งการพัฒนากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ได้มีคำขวัญรณรงค์ว่า “มุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อการท่องเที่ยวไทยยั่งยืน” (ตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปัจจุบัน) พร้อมกันนั้นได้พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวยุคใหม่โดยจัดการตามทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา เป็นต้น

8. หลักการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

นักวิชาการด้านการพัฒนากการท่องเที่ยวได้กำหนดหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่ยั่งยืน ตามหลักการการพัฒนากการท่องเที่ยวของโลกไว้ ดังนี้

1. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอคิ (Using Resource Sustainable) หมายถึง ผู้รับผิดชอบการพัฒนากการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างคั่งเคิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัด ต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติ ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร

การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูนและเสริมสร้างไว้ให้

มีมากเพียงพอต่อการใช้เพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้นต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดอย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน ตัวอย่างการอนุรักษ์ป่าไม้ เราสามารถเข้าไปตัดต้นไม้ที่แก่ สามารถใช้งานไม้หรือเก็บหน่ออ่อนไปกินเป็นอาหารได้กอละ 2-4 ต้น โดยทิ้งหน่ออ่อนไว้กอละ 3-4 หน่อ และปล่อยให้มันเติบโตต่อไปเป็นต้นแก่เพื่อเก็บไว้ใช้ต่อไปได้ หรือการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ควรจัดงานในรูปแบบเดิมที่ปู่ย่าตาทวดเคยจัดกัน การเล่นน้ำควรเป็นไปอย่างสุภาพใช้ขันศรคที่ตัวกัน (มิใช่ใช้ถังยกสาดอันเป็นกิริยาที่ไม่สุภาพ)

2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น กับการลดการก่อของเสีย (Reducing Over Consumption and Waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพหรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติมีคุณภาพเหมือนกันหรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใช้ไม้จากธรรมชาติ หากคิดให้ลดการใช้ไม้ลง โดยใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติคล้ายไม้สร้างเสริมประกอบก็เป็นการลดการใช้ไม้หรือลดการตัดต้นไม้ลงได้ เป็นต้น หรือกรณีที่สร้างอาคารเพื่อบริการนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการจะต้องวางแผนก่อสร้างอาคารให้ได้รับแสงสว่างธรรมชาติมากที่สุด อาจใช้วัสดุโปร่งแสงประกอบเพื่อลดการใช้แสงสว่างจากไฟฟ้า โรงแรมบางแห่งออกแบบห้องคือฟฟี่ซ้อปให้มีพื้นที่ใช้สอย 2 บริเวณ คือพื้นที่เป็นระเบียงมีแสงสว่างและลมพัดผ่านได้ตลอดเวลา อีกส่วนหนึ่งในอาคารใช้เครื่องปรับอากาศ ซึ่งนับเป็นการจัดการ ที่ลดการใช้พลังงานไฟฟ้าได้ การใช้เชื้อเพลิงและไฟฟ้าอย่างประหยัดนั้นอาจหาพลังงานจากธรรมชาติทดแทนได้ เช่น การใช้กังหันลม การใช้เซลล์พลังงานแสงอาทิตย์ และการใช้กระเบื้องใส เป็นต้น การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและลดการใช้พลังงานไฟฟ้านั้นมีส่วนช่วยในการลดค่าใช้จ่าย หรือลดต้นทุนการผลิต ทำให้ธุรกิจมีผลกำไรมากขึ้น ส่วนการลดการก่อของเสีย อาทิ ขยะปฏิภูลต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ ซึ่งขยะแห่งอาจนำเข้าระบบการหมุนเวียน การใช้ (Reuse) การใช้ซ้ำ (Renew) และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) ส่วนขยะเปียก อาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ และนำหมักปุ๋ย จุลินทรีย์ได้

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม (Maintain Diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น ในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก การปีนหน้าผา เป็นต้น หรือหมู่บ้านวัฒนธรรม และแหล่ง

โบราณคดี อาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมวัวหรือควาย การทำเส้นทางจักรยานให้นักท่องเที่ยว ชิมรอบหมู่บ้าน การเป็นอาสาสมัครนักโบราณคดีขุดค้น ขุดแต่งแหล่งโบราณคดี โดยมีนักโบราณคดีสอนหลักการเบื้องต้นให้ เป็นต้น

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสานแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อบต. หรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงาน โขบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อให้การพัฒนา การทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

5. ต้องนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การหาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมใหม่ๆ ในแต่ละตำบลอันเป็นนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ก็เพื่อการขยายฐานสร้างรายได้เสริมให้กับท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local Communities) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกันร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย

7. หมั่นประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and The Public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลผลกระทบของการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน เช่น การกำหนดราคาค่าบริการรถโดยสาร หรือรถรับจ้างในท้องถิ่นควรเป็นราคารามาตรฐานเดียวกัน หรือ

การใช้ที่สาธารณะประโยชน์ การใช้น้ำดิบเพื่อบริโภคจากแหล่งเดียวกัน การจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

8. การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรมพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารให้รู้วิธีการเสิร์ฟอาหารที่เป็นมาตรฐานสากล การฝึกแม่บ้านให้การต้อนรับแบบโฮมสเตย์ การอบรมนักสื่อความหมายธรรมชาติ อบรมนักสื่อความหมายด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

9. การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม (Marketing Tourism Responsibly) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียม ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวข่าวสาร การบริการการขายให้พร้อมมีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาด การท่องเที่ยวที่เป็นเอกสาร แผ่นพับ หนังสือคู่มือ วิดีโอ แผ่น ซีดีรอม เป็นต้น

10. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking Research) ความจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามความเห็นจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้หลักการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทั้ง 10 ประการนี้ เป็นกรอบการปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวทุกรูปแบบได้

2.8 จังหวัดปทุมธานี

วิสัยทัศน์

1. จังหวัดปทุมธานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

พันธกิจ

1. สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวให้แก่ทุกภาค

ส่วน

3. พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน
4. พัฒนาระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
5. สร้างความมั่นใจ อำนาจความสะดวกและให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
6. พัฒนาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์

1. การจัดการความยากจนระดับชุมชนด้วยการท่องเที่ยว
2. การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยวให้สมดุลและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
3. การต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยว

เป้าประสงค์

1. ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว
2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น
3. พัฒนามาตรฐานในด้านการบริการ (40%) ความปลอดภัย (20%) และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (40%)
4. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อภารกิจทั้ง 3 ด้าน
5. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนและสมดุลกับสภาพแวดล้อม

กลยุทธ์

1. พัฒนาขีดความสามารถของชุมชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นให้สามารถพัฒนารูปแบบสินค้าและบริการท่องเที่ยวเพื่อการสร้างรายได้
2. สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ฟื้นฟู หรือ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนมีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล
3. พัฒนาระดับมาตรฐานการให้บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว
4. ผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว
6. สร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวในการบริหารวิกฤติ อำนาจความสะดวกและให้ความปลอดภัย

แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

1. สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

วัดไผ่ล้อม เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งเดียวในจังหวัดปทุมธานีที่จัดได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านจิว อำเภอสามโคก ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้ประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเมื่อปี พ.ศ.2521 และในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมิถุนายนจะมีนกปากห่างอพยพถิ่นมาจากไซบีเรียมาอาศัยอยู่ที่วัดเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันถึงคราวที่ต้องอพยพกลับถิ่นเดิม นกเหล่านี้ส่วนหนึ่งไม่ยอมกลับ ทางวัดได้จัดให้มีหอคูณกเพื่อคูนกที่มาทำรังและเกาะอยู่ตามยอดไม้

2. สถานที่ท่องเที่ยวแบบศิลปกรรม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และ โบราณคดี

2.1 ศาลหลักเมือง เป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่บริเวณทางเข้าศาลากลางจังหวัด เป็นศาลาแบบจตุรมุขด้านหน้าเป็นมณฑปประดิษฐานเสาหลักเมืองลักษณะคล้ายก้านดอกบัวหลวงทำจากไม้ชัยพฤกษ์

2.2 ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี (หลังเก่า) ตั้งอยู่ริมฝั่งขวาด้านตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นเรือนไทยโบราณปั้นหยาขนาดใหญ่ชั้นเดียว สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 มีการตกแต่ง ลวดลายที่สวยงาม ซึ่งทางกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแห่งชาติ

2.3 อนุสรณ์สถานแห่งชาติ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอลำลูกกา เป็นสถานที่บรรจุดินสมรภูมิ สนามรบที่สำคัญของชาติและบรรจุอัฐิวีรธาตุของวีระชนไทย ณ บริเวณสามแยกคอนเมือง ช่วงถนนวิภาวดีรังสิต เพื่อเป็นการเตือนใจผู้ได้พบเห็นให้น้อมรำลึกการพลีชีพเพื่อชาติทั้งในอดีตและปัจจุบัน จนถึงอนาคตที่บรรพบุรุษของเราได้ใช้สติ ปัญญา ความสามารถเข้าปกป้องผืนพสุธาผืนนี้ไว้ด้วยเลือดเนื้อและชีวิต

2.4 องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองหก อำเภอ คลองหลวง บริเวณเทคโนโลยีธานี สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ อาคารออกแบบเป็นรูปลูกเต๋า ภายในจัดแสดงนิทรรศการต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์ การเดินทางไปสามารถโดยสารรถประจำทางปรับอากาศสาย ปอ.1155 จากตลาดรังสิต โดยขึ้นรถสายรังสิต - ฟิวเจอร์พาร์ค-พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์

2.5 หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ (หออักษรศิลป์) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองห้า อำเภอกองหลวง เป็นหอจดหมายเหตุแห่งชาติที่สมบูรณ์แบบที่สุด เป็นที่รวบรวมเก็บรักษา จัดแสดง ให้บริการข้อมูล และอนุรักษ์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรัชสมัยแห่งการครองราชย์ของพระองค์

2.6 พิพิธภัณฑ์การเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง ตรงข้ามนิคมอุตสาหกรรมนวนคร ประกอบด้วย กลุ่มอาคารที่เป็นพิพิธภัณฑ์จำนวน 9 อาคาร มีอาคารหลักเชื่อมโยงต่อกับอาคารบริวาร จัดแสดงกิจกรรมที่ควบคุมเนื้อหางานการเกษตรทุกด้าน นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ฯ ยังเป็นศูนย์ฝึกอบรม ศูนย์ประชุมสัมมนาด้านวิชาการเกษตร และยังเป็นแหล่งศึกษาทางด้านโครงการพระราชดำริ การเกษตร การประมง การปศุสัตว์ ป่าไม้ ป่าชายเลน และการพัฒนาที่ดิน

2.7 วัดโบสถ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านกลาง ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา สร้างเมื่อ พ.ศ. 2164 มี พระแสงอาญาสิทธิ์ของเก่าแก่จากรามัญ อายุถึง 150 ปี ช่างสี่เศียรใช้คิดตั้งประดับหัวเสา

2.8 พระทรงเครื่องอยู่ในโบสถ์ของวัด และรูปหล่อสุนัข “ข่าเหล” หล่อด้วยตะกั่ว ซึ่งเจ้าอาวาสได้รับพระราชทานมาจากรัชกาลที่ 6

2.9 วัดศาลาแดงเหนือ ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลเชียงรากน้อย อยู่ริมฝั่งตะวันออก มีสิ่งที่น่าสนใจคือ ธรรมาสน์เก่าหรือธรรมาสน์ขอดนางชี ลายจำหลักไม้ ศาลาการเปรียญ หนุมักฎิ หอไตร และเครื่องกรองน้ำสมัยโบราณที่หาชมได้ยาก ที่วัดนี้มีการสวดมนต์ด้วยภาษามอญทุกวัน เวลา 15.00 น.

2.10 วัดเจดีย์ทอง ตั้งอยู่ที่ ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ภายในวัดมีเจดีย์ทรงรามัญ อายุประมาณ 160 ปี ภายในอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ซึ่งสร้างด้วยหยกขาวปางมารวิชัย เป็นที่เคารพสักการะของประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังมีเจดีย์ใหม่ที่สร้างเพื่อบรรจุอัฐิ โดยสร้างแบบศิลปะพม่าและมอญผสมผสานกัน

2.9 การจัดการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

จังหวัดปทุมธานีมีนโยบายที่จะรับนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นที่มีการท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เพื่อเปิดโอกาสให้คนรุ่นต่อไปได้มีทรัพยากรเพียงพอ เพื่อสนองความต้องการของพวกเขาด้วยเช่นกัน

การจัดการท่องเที่ยวต้องส่งเสริมเศรษฐกิจที่เข้มแข็งแก่พื้นที่ โดยไม่ทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมุ่งอนุรักษ์วัฒนธรรมและสังคมท้องถิ่น ตลอดจนปลูกจิตสำนึก ด้านความรักและห่วงใยธรรมชาติและมนุษยชาติให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยใช้หลักการการจัดการการท่องเที่ยว ดังนี้

1. นโยบายการวางแผนและการจัดการด้านการแก้ปัญหาด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่ถูกต้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

2. มีการกำหนดขอบเขตของการขยายตัวและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภายในขอบเขตที่กำหนดไว้
3. มีความคิดด้านการพัฒนาระยะยาว
4. มีความห่วงใยด้านการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และต้องห่วงใยด้านการจัดการเชิงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองอย่างยั่งยืน
5. ต้องให้ความสำคัญกับการสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและมนุษย์ในยุคน้ำ โดยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความเสมอภาคในการกระจายรายได้
6. ต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยให้ทุกฝ่ายร่วมรับรู้เกี่ยวกับเนื้อหาด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน
7. นโยบายและการจัดการทั้งหมดต้องมุ่งเป้าประสงค์ร่วมกัน ไปยังการพัฒนาที่ยั่งยืน นำความ คิดสู่การปฏิบัติการในอุตสาหกรรม ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงจะมีข้อจำกัดเพื่อเข้าสู่เป้าหมายในระยะสั้น และระยะกลาง
8. ใช้กลไกและวิธีการจัดการของภาคผู้ประกอบการ ภาครัฐ และองค์กรต่างๆ ตลอดจนค่านิยมและทัศนคติของลูกค้า เพื่อปรับแนวคิดเพื่อความยั่งยืนสู่การปฏิบัติการ
9. ปัญหาด้านการแข่งขันกันใช้ทรัพยากร ต้องมีการตกลงร่วมกันและออมชอมกับทุกฝ่าย
10. สร้างสมดุลระหว่างการลงทุนและการรับประโยชน์จากการพัฒนา และควรพิจารณาในรายละเอียดว่าแต่ละกลุ่มจะได้หรือเสียผลประโยชน์อย่างไร

แนวคิดเชิงวิพากษ์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

1. สนองเป้าการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวม
2. สนองนโยบายการพัฒนาในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
3. สนองนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว
4. ให้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจในภาพรวม โดยมีต้นทุนที่เหมาะสม
5. สร้างงานและสร้างรายได้
6. ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ที่เศรษฐกิจตกต่ำ
7. ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในพื้นที่ที่มีทรัพยากรสำคัญ
8. ลดผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมในเชิงลบ
9. สนับสนุนการอนุรักษ์ด้าน โบราณคดีและประวัติศาสตร์
10. ช่วยฟื้นฟูศิลปะและหัตถกรรมดั้งเดิม
11. ไม่รบกวนรูปแบบการตั้งถิ่นฐานและแผนการใช้ที่ดินที่มีอยู่เดิม
12. ลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

13. สนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาพื้นที่
  14. ใช้ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ให้มากที่สุด
  15. ใช้ระบบโครงสร้างพื้นฐานใหม่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด
  16. เปิดโอกาสสำหรับการพัฒนาในอนาคต
  17. ประเมินขีดความสามารถที่มีอยู่ด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ และกรอบแผนงานเพื่อที่จะพัฒนาสู่ความยั่งยืน
  18. ประเมินผลที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม
  19. การอบรม การศึกษา และการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์กับประชาชน
  20. การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
  21. อำนวยความสะดวกให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทักษะ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
  22. ให้ทุกฝ่ายในสังคมได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว
  23. สร้างรูปแบบใหม่ของสินค้าการท่องเที่ยว โดยกำหนดให้ความยั่งยืนเป็นความคิดหลัก
- ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมด
24. วัดผลความก้าวหน้าในการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จในระดับท้องถิ่น
  25. สร้างความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา

2.10 แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร

คล็อด อี. แชนนัน (Claude E. Shannon) และวอร์เรนวีเวอร์ (Warren Weaver) ได้คิดทฤษฎีการสื่อสารทางเคียวเชิงเส้นตรง การสื่อสารเริ่มด้วยผู้ส่งซึ่งเป็นแหล่งข้อมูล ทำหน้าที่ส่งเนื้อหาข่าวสารเพื่อส่งไปยังผู้รับ โดยผ่านทางเครื่องส่งหรือตัวถ่ายทอดในลักษณะของสัญญาณที่ถูกส่งไปในช่องทางต่างๆ กันแล้วแต่ลักษณะของการส่งสัญญาณแต่ละประเภท เมื่อทางฝ่ายผู้ได้รับสัญญาณแล้ว สัญญาณที่ได้รับจะถูกปรับให้เหมาะสมกับเครื่องรับหรือการรับเพื่อทำการแปลสัญญาณให้เป็นเนื้อหาข่าวสารนั้นอีกครั้งหนึ่งให้ตรงกับที่ผู้ส่งส่งมาก ในขั้นนี้เนื้อหาที่รับจะไปถึงจุดหมายปลายทางคือผู้รับตามที่ต้องการ แต่ในบางครั้งสัญญาณที่ส่งไปอาจถูกรบกวนหรืออาจมีบางสิ่งบางอย่างมาขัดขวางสัญญาณนั้น ทำให้สัญญาณที่ส่งไปกับสัญญาณที่ได้รับมีความแตกต่างกันเป็นเหตุให้เนื้อหาข่าวสารที่ส่งจากแหล่งข้อมูลไปยังจุดหมายปลายทางอาจผิดเพี้ยนไปนับเป็นความล้มเหลวของการสื่อสารเนื่องจากที่ส่งไปกับข้อมูลที่รับไม่ตรงกัน อันจะทำให้เกิดการแปลความหมายผิดหรือความเข้าใจผิดในการสื่อสารกันได้

จากทฤษฎีการสื่อสารนี้พิจารณาได้ว่า แชนนัลและวีเวอร์สนใจว่าเมื่อมีการสื่อสารกันจะมีอะไรเกิดขึ้นกับข้อมูลข่าวสารที่ส่งไปนั้น ไม่ว่าจะเป็นการส่งโดยผ่านอุปกรณ์ระบบไฟฟ้า หรือการส่งโดยใช้สัญญาณต่างๆ เช่น เมื่อมีการเปิดเพลงออกอากาศทางสถานีวิทยุ เสียงเพลงนั้นจะถูกแปลงเป็นสัญญาณและส่งด้วยการกล้ำสัญญาณ (Modulation) จากสถานีวิทยุไปยังเครื่องรับวิทยุ โดยเครื่องรับจะแปลงสัญญาณคลื่นนั้นเป็นเพลงให้ผู้รับได้ยิน ในขณะที่สัญญาณถูกส่งไปจะมีสิ่งต่างๆ “สิ่งรบกวน” (Noise Source) ปลายทางของการสื่อสาร แต่ถ้าระหว่างที่ส่งสัญญาณไปมีสิ่งรบกวนสัญญาณ เช่น ฝนตกฟ้าคะนอง ก็จะทำให้สัญญาณที่ได้รับถูกรบกวนสั้นสะเทือน อาจรับไม่ได้เต็มที่ เป็นเหตุให้การฟังไม่ชัดเจน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “สิ่งรบกวน” คือ สิ่งที่ทำให้สัญญาณเสียไป ภายหลังที่ถูกส่งจากผู้ส่งและก่อนที่จะถึงผู้รับทำให้สัญญาณที่ส่งไปกับสัญญาณที่ได้รับมีลักษณะแตกต่างกัน และอาจกล่าวได้ว่าเป็นอุปสรรคของการสื่อสารเนื่องจากการทำให้การสื่อสารไม่ได้ผลเต็มที่ถูกต้องตามที่ควรจะเป็นการสื่อสารเชิงวงกลมของออสกูดและชเรมม์

จากทฤษฎีการสื่อสารที่กล่าวมาแล้วอาจสรุปได้ว่า ในการสื่อสารนั้นการที่ผู้ส่งและผู้รับจะสามารถเข้าใจกันได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะ ทักษะ ความรู้ ระบบสังคมและวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายถ้าทั้งผู้ส่งและผู้รับมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สอดคล้องกันมากจะทำให้การสื่อสารนั้นได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะต่างฝ่ายจะมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสามารถขจัดอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับออกไปได้

สมควร กวียะ ได้นำเอาทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมมาปฏิรูปการประชาสัมพันธ์ แบบดั้งเดิมสร้างเป็นทฤษฎีการประชาสัมพันธ์ใหม่ที่เรียกว่า การสื่อสารองค์กรเชิงบูรณาการ (Integrated Organizational Communication) ทฤษฎีนี้เสนอว่าองค์กรจะต้องปรับเปลี่ยนปรัชญา

1. จากการสื่อสารมิติเดียวมาเป็นการสื่อสารหลายมิติ (Multi-Dimensional Communication) ใช้หลายสื่อ หลายทิศทาง และมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทั้งองค์กร และ สังคมอย่างเป็นธรรม
2. จากการสื่อสารถึงสาธารณชนหรือมวลชนมาเป็นการสื่อสารกับสมาชิกของสังคม เน้นสังคมภายในองค์กรและชุมชนรอบองค์กร ก่อนขยายขอบเขตออกไปสู่องค์กรอื่นและสังคมมวลชน
3. จากการสื่อสาร โน้มน้าวใจให้คล้อยตามมาเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียว บนพื้นฐานความแตกต่าง (Oneness of Differences) ของความรู้ ความคิด และบทบาท หน้าที่
4. จากการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมภาพลักษณ์ (Mind Image) ขององค์กรเพียงด้านเดียวมาเป็นการสื่อสารเพื่อส่งเสริมภาพจริง (Real Image) ที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมต่อโลกและต่อชีวิตของเพื่อนมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมายขององค์กรหรือไม่แต่การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ที่มีความหมายสำคัญมาก เริ่มต้นโดย ฟรีดจอฟ คาปรา (Fritjof Capra) นักวิจัยสาขาฟิสิกส์ จากมหาวิทยาลัยเวียนนา ซึ่งต่อมาได้เป็นผู้อำนวยการ

ศูนย์นิเวศศึกษา (Ecoliteracy) ทีมมหาวิทยาลัยเบิร์กลีย์ แคลิฟอร์เนีย ในปี 1975 เขาจัดประกาย กระบวนทัศน์ใหม่เชิงปรัชญาฟิสิกส์ในหนังสือเรื่อง The Tao of Physics (เต๋าแห่งฟิสิกส์) โดยการ ประยุกต์ทฤษฎีแนวปรัชญาตะวันออก โดยเฉพาะฮินดู พุทธ และเต๋า เข้าบูรณาการกับสังขรรณทาง วิทยาศาสตร์ที่ค้นพบใหม่ในศตวรรษที่ 20 อาทิ ทฤษฎีควอนตัม (Quantum Theory) และทฤษฎี จักรวาลวิทยาต่างๆ (Cosmological Theories) เสนอให้เห็นคุณค่าเชิงวิทยาศาสตร์ของปรัชญา ตะวันออกที่สมควรจะนำมาปฏิรูปสังคม ที่ได้ถูกกระทำให้เป็นทาสความคิดของตะวันตกตลอดมา

ปี 1982 เขาเสนอปรัชญาสังคมแนวใหม่เชิงองค์รวมในหนังสือเรื่อง “The Turning Point” (จุดเปลี่ยนแปลงแห่งศตวรรษ) เสนอให้ใช้การคิดเชิงองค์รวม (Holistic Thinking) ในการแก้ปัญหา ของสังคมและของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้สื่อมวลชนคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกที่จะทำ ความรู้จักเข้าใจ ช่วยอนุรักษ์ระบบนิเวศ และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในปี 1996 ปฏิรูปปรัชญาวิทยาศาสตร์บนพื้นฐานทฤษฎีระบบ (Systems Theories) ทฤษฎี ไชเบอร์เนติกส์ และทฤษฎีเกอา (Gaia Theory) ของเจมส์ เลิฟล็อก (James Lovelock) ที่เสนอว่า โลกก็เป็นสิ่งมีชีวิตเป็นเอกชีวิตรวม (Superbeing) ที่ชีวิตทั้งหลายอยู่ร่วมกันเป็นสหชีวิต (Symbiosis)

เช่นเดียวกับที่แบคทีเรียนับแสนล้านมีชีวิตร่วมกันกับร่างกายมนุษย์ สรุปลงเห็นว่า การ สื่อสารหรือสันนิษฐานกรรม (Communication) คือความเชื่อมโยงระหว่างกัน (Interconnectedness) ของทุกระบบระบบชีวิต ระบบสังคม ระบบโลก เป็นกระบวนการ เชื่อมโยงด้วยสารสนเทศใน รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ระหว่างการป้อนไปและการป้อนกลับ (Feed Forward – Feedback Interaction) ทำให้ทุกส่วนของระบบติดต่อเชื่อมโยงกันตามหลักปรัชญาของนิเวศวิทยาแนวลึก (Deep Ecology)

สมควร กวียะ พยายาม นำมาสร้างเป็น กระบวนทัศน์ใหม่ของการสื่อสารมวลชน ใน หนังสือเรื่องนิเวศนิเทศ (Eco-Communication) ในปี 1997

นิเวศวิทยาเป็นแนวคิดการสื่อสารเชิงนิเวศวิทยา (Ecological Communication) ที่เสนอให้ สื่อมวลชนเปลี่ยนมโนทัศน์ของการทำงาน จากการเสนอข่าวสารตามกระแสในรูปแบบดั้งเดิมของ วารสารศาสตร์อเมริกัน (American Journalism) ซึ่งวางรากฐานยังลึกลับมาตั้งแต่ต้น ศตวรรษมาเป็น การเฝ้าติดตามสืบสวนสอบสวนพฤติกรรมและผลกระทบของอุตสาหกรรมเชิงลบ (Negative Industry) ที่มีต่อระบบนิเวศ ดิน น้ำ อากาศ อาหาร ชีวิตและโลก สื่อมวลชนใหม่ จะต้องมีจิตสำนึก รับผิดชอบอย่างลึกซึ้งต่อความเสื่อมโทรมของชีวิตโลก และหลีกเลี่ยงการโฆษณาสนับสนุน ผลิตภัณฑ์ที่กำลังก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบระยะยาวต่อพิภพ (The Earth) ซึ่งเป็นที่อยู่แห่งเดียว และอาจจะเป็นแหล่งสุดท้ายของมนุษยชาติ

สำหรับกระบวนทัศน์ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารภายในบุคคล และการสื่อสาร ระหว่าง บุคคลมีความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจในการเสนอทฤษฎีปัญญาแห่งจิตวิญญาณ (Spiritual

Intelligence Quotient หรือ SQ) ในสหรัฐอเมริกา โดยไมเคิล เพอร์ซิงเกอร์ (Micheal Persinger) นักจิตประสาทวิทยา เริ่มต้นในปี 1990 แต่มีการขยายความคิดโดย วีเอส ราม จันทรัน (V.S. Ramachandran) แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย

ทฤษฎีปัญญาแห่งจิตวิญญาณ เป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาการสื่อสารของมนุษย์ คล้ายทฤษฎีเส้นทางที่ปราศจากกาลเวลา (The Timeless Way) ของดีปิกโชปรา (Deepak Chopra) ในหนังสือ "Ageless Body, Timeless mind" (1993) ที่เสนอว่ามนุษย์จะต้องรู้จัก ใช้ธรรมชาติหรือพลังแห่งวิวัฒนาการ (Power of Evolution) มาเป็นพลังสร้างสรรค์ร่างกาย และจิตใจ โดยปฏิบัติตนในเส้นทางที่ปราศจากกาลเวลาหรือ ความเสื่อมโทรมตามอายุขัยที่เร็วเกินควร คือ

1. รู้จักชื่นชมกับความเงียบ (Silence)
2. รู้จักความสัมพันธ์เชิงบวกของตนกับธรรมชาติ (Nature)
3. ไว้วางใจในความรู้สึกของตนเอง (Trust in Own Feeling)
4. มีความมั่นคงในท่ามกลางความสับสนวุ่นวาย (Self – Centered Amid Chaos)
5. รู้จักเล่นสนุกสนานเหมือนเด็ก (Childlike Fantasy and Play)
6. มั่นใจในสติสัมปชัญญะของตน (Trust in Own Conscionsness) และ
7. ไม่ยึดติดความคิดดั้งเดิมแต่สร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ตลอดเวลา (Non – Attachment but Openness to Won Creativity)

2.11 การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

การประชาสัมพันธ์ หมายถึง วิธีการและการติดต่อสื่อสารขององค์กร หน่วยงาน ที่มีแผนการในการสร้างหรือรักษาไว้ ซึ่งความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง (ทั้งกลุ่มคนในหน่วยงานและกลุ่มคนหน่วยงาน) ให้มีความรู้ ความเข้าใจ สร้างความเชื่อถือ ศรัทธา และให้ความสนับสนุน ร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อให้งานของหน่วยงานดำเนินไปด้วยดี โดยมีประชาคมเป็นแนวพื้นฐาน

1. องค์ประกอบของการประชาสัมพันธ์
  1. การประชาสัมพันธ์เป็นปรัชญาการจัดการที่เห็นความสำคัญของสังคมที่เน้นประโยชน์ของประชาชนมาก่อนสิ่งอื่นใด
  2. การประชาสัมพันธ์เป็นปรัชญาทางสังคมที่แสดงไว้ใน การตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งสะท้อนปรัชญาที่จะให้ประโยชน์แก่ประชากรเป้าหมาย
  3. การประชาสัมพันธ์เป็นการกระทำที่มีผลมาจากนโยบายที่ดี หน่วยงานนั้นจะถูกตัดสินใจโดยสิ่งที่เขาทำ ไม่ใช่สิ่งที่เขาพูด ประชาสัมพันธ์เป็น Line Function ของหัวหน้าฝ่ายทุกฝ่าย

4. การประชาสัมพันธ์เป็นการสื่อสารที่จะแสดงอธิบายบรรยาย หรือส่งเสริม นโยบายของหน่วยงานและปฏิบัติต่อประชากรเป้าหมาย เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี และ ความรู้สึกที่ดีต่อหน่วยงาน เป็นการสื่อสารปรัชญาดังกล่าวไปสู่ประชากรเป้าหมาย

2. กระบวนการและขั้นตอนของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดปทุมธานี

1. การวิจัยและรับฟังความคิดเห็น (Research-Listening)
2. การวางแผนและการตัดสินใจ (Planning-Decision making)
3. การติดต่อสื่อสาร (Communication-Action)
4. การประเมินผล (Evaluation)

3. การวางแผนการประชาสัมพันธ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

1. คนและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ดังกล่าว ได้แก่ ภาวะทางเศรษฐกิจ บรรยากาศทางการเมือง สังคม ค่านิยม วัฒนธรรม ศาสนา ประชาชน ความเชื่อถือ ฯลฯ

2. ปัญหาทั้งในหน่วยงานและภายนอกที่เกิดขึ้นต้องได้รับการแก้ไขให้สิ้นไป

3. ตรวจสอบเกณฑ์หรือคิกริของความสำเร็จ ที่ตั้งไว้ว่าเหมาะสมหรือไม่ มากเกินไปหรือไม่ น้อยเกินไปหรือไม่

4. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ยังมีสภาพหรือได้ผลดีหรือไม่

5. การดำเนินการไปถึงประชาชน เป้าหมาย วัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร

6. การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ที่ทำอยู่ มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบ้างหรือไม่ หรือมีผลอย่างไรบ้าง

ฉะนั้น แผนหรือการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์ จึงมักต้องแก้ไขปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ไปตามภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ

การประชาสัมพันธ์ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว เพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามวิธีการ ประชาสัมพันธ์และการเลือกประเภทของสื่อที่ใช้ประชาสัมพันธ์นั้น จะต้องมีความเหมาะสมกับ นักท่องเที่ยว จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจได้

เพราะฉะนั้น การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว คือ การโฆษณาการท่องเที่ยวให้ สาธารณชนได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ให้กับจังหวัดปทุมธานี และ ส่งผลถึงการท่องเที่ยวของประเทศอีกด้วย

4. สื่อประชาสัมพันธ์ของจังหวัดปทุมธานี

1. แผ่นพับ แผ่นพับรูปแบบต่าง ๆ มีทั้งพิมพ์สอดสีอีกด้วย
  2. แผ่นป้ายโฆษณา มีทั้งแผ่นใหญ่ติดตามฝาผนังหรือมีขาตั้งข้างถนน จนกระทั่งแผ่นเล็กติดหลังรถยนต์
  3. วิทยุ การโฆษณาทางวิทยุและวิทยุชุมชน
  4. โทรทัศน์
  5. สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์รายวันประจำจังหวัด วารสารรายสัปดาห์ วารสารรายเดือน
  6. การบอกเล่าบุคคลต่อบุคคล
  7. บทความท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการเขียนบทความเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จังหวัดปทุมธานีลงในหนังสือต่าง ๆ
  8. จดหมายข่าว สื่อที่ช่วยในการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสามารถคัดเลือกกลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะตัว
  9. สมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์ ลูกค้าสามารถค้นหาสถานที่ท่องเที่ยวได้ มีการจัดพิมพ์เป็นรายปี
  10. สื่อทางอินเทอร์เน็ต
  11. สื่อจากการจัดนิทรรศการ
  12. สื่อการจัดมหรรมงานเทศกาล และกีฬา
- #### 5. หลักและวิธีการประชาสัมพันธ์ของอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
1. การประชาสัมพันธ์ต้องมุ่งประ โยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ ต้องอาศัยเวลาและการให้การศึกษาด้วยการมีศิลปะและชั้นเชิง
  2. การประชาสัมพันธ์จะต้องรู้จักใจของคนกลุ่มต่าง ๆ และเข้าใจในวิธีการศึกษาเรื่องคน บุคลิกของคนรวมทั้งอุปนิสัยใจคอของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ชอบหรือไม่ชอบอะไร ถ้าไม่รู้จิตใจก็ไม่สามารถจะปรับความเข้าใจหรือประสานประ โยชน์ให้เข้ากันได้
  3. ต้องรู้นโยบายรัฐบาลหรือองค์กรซึ่งคนเป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อย่าง ชาบซึ่ง
  4. ต้องรู้เทคนิคของเครื่องมือสื่อสัมพันธ์ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ เอกสาร วิทยุ กระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ฯลฯ ต้องทราบว่าเครื่องมือสื่อสัมพันธ์เหล่านี้แต่ละอย่างมี ประโยชน์อย่างไร เหมาะแก่งานใด
  5. ต้องยึดหลักความจริงและความสุจริตเป็นหลักเพื่อให้คนทั้งหลายไว้วางใจ

6. ต้องปฏิบัติงาน โดยติดต่อกันและสม่ำเสมอ การทำงานจึงต้องมีแผนงาน ควรทราบนโยบายเพื่อนำไปจัด โครงการที่ต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์กัน

7. ต้องเปิดเผย ไม่มีเงื่อนงำ

8. งานประชาสัมพันธ์ รวมทั้งบุคคล อุปกรณ์ประชาสัมพันธ์ ต้องมีคุณภาพสูง

9. การประชาสัมพันธ์ต้องมุ่งให้เข้าถึงผู้มีอิทธิพลในสังคม ผ่านไปถึงประชาชนทั่วไป

10. การประชาสัมพันธ์ ต่างประเทศต้องใช้ควบคู่ไปกับการทูต

6. วิธีการประชาสัมพันธ์ ของอำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

1. การประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่

การประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวที่น่าเชื่อถือสูง ได้แก่ บทความ ภาพถ่ายหรือภาพยนตร์ สามารถเผยแพร่ไปได้ไกล กิจกรรมการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ ประกอบด้วย

1.1 เชิญตัวแทนสื่อมวลชน เข้ามาทัศนศึกษาแหล่งท่องเที่ยวงานประเพณีต่างๆ ที่น่าสนใจที่อำเภอสาม โลก จัดขึ้น ในแต่ละปีอย่างต่อเนื่อง เช่น งานวันประเพณีต่างๆ

1.2 สร้างสัมพันธ์อันดีกับสาธารณชน โดยการจัดทำข่าวประชาสัมพันธ์ กิจกรรมต่าง ๆ การสัมมนา การประชุมด้านการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

1.3 การเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ใน โอกาสพิเศษต่างๆ ที่จังหวัดปทุมธานีจัดขึ้นเพื่อกระตุ้นความสนใจเช่น การเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาชุมชนต่างๆ

2. การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนท้องถิ่นในอำเภอสาม โลก ได้มีส่วนร่วมการประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม เป็นการกระตุ้นชุมชนให้รู้ถึงคุณค่าของการท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีทัศนคติไม่ตรีในการต้อนรับและสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ทำให้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีในการท่องเที่ยว

กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม มีดังนี้

2.1 จัดประชุมชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับผู้นำท้องถิ่น

2.2 จัดผู้แทนเพื่อพบปะผู้คนในท้องถิ่น หรือกลุ่มชุมชนย่อยในท้องถิ่น

2.3 จัดทำจดหมายข่าว เอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยวแก่ประชาชนใน

ท้องถิ่น

2.4 จัดให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยตรง เช่นการจัดนำเที่ยวในราคาพิเศษ การจัดนำเที่ยวฟรี

2.5 จัดทำข่าวประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของการท่องเที่ยว โดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น สารคดีท่องเที่ยว ปฏิทินท่องเที่ยว

3. การประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบและแรงงานเป็นตัวแทนแหล่งท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวด้านต่างๆ เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ ถ้าผู้ประกอบการและแรงงานขาดจรรยาบรรณหรือความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยวและสังคมแล้วจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าเข้ามาท่องเที่ยวอีก

กิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์ผู้ประกอบการ มีดังนี้

3.1 จัดสัมมนาผู้ประกอบการท่องเที่ยว โดยสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด
ปทุมธานี

3.2 จัดนำเที่ยวเพื่อแนะนำหรือสร้างความคุ้นเคยกับแหล่งท่องเที่ยวใหม่

3.3 จัดประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันเชิงการบริการ และการบริหารในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสาขาต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ทางด้านธุรกิจ ด้านการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมให้ยั่งยืน

2.12 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีธุรกิจชุมชน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนเป็นแนวทางในการอธิบายพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลในชุมชนซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมการรวมกลุ่มของผู้ผลิต พฤติกรรมของผู้บริโภค รวมทั้งแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ผลิตธุรกิจชุมชน โดยการผสมผสานศาสตร์ต่างๆ หลายสาขา ซึ่งจากศึกษาได้รวบรวมทฤษฎีต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง
3. ทฤษฎีทางธุรกิจ
4. ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์
5. ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม มีดังนี้

เสน่ห์ จามริก (2523 : 29) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชาวชนบทว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย และยังเป็นการปูพื้นฐานมั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นในบั้นปลาย และได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่าเริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละคนมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจ

กรณีศึกษา ชมดี (2524 : 9) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะของปัจเจกชน บุคคล หรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการ พัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่ม หรือองค์กรเพื่อให้บรรลุ ถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 25) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึงการเปิด โอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติและการ ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ซึ่งอาจจะมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะทำให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว จำเป็นที่จะต้องยอมรับปรัชญาว่า มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับความ ปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่ม

รัตนา บุญมัธยะ (2534 : 1) ได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนา ว่าการที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อวางแผนการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์จาก การพัฒนาและการประเมินผล โครงการพัฒนา อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถที่จะกำหนดเป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงหรือกระทำการไปสู่เป้าหมายนั้นๆ ด้วยตัวเอง โดยการระดมพลังสร้างสรรค์ในชุมชนทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นความคิดริเริ่ม ความต้องการทักษะ ความรู้ ทุน แรงงาน ทรัพยากร โดยการแก้ปัญหาชุมชนบนพื้นฐานการพึ่งตนเองของชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ใดกิจกรรมหนึ่งของชุมชน ในลักษณะบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร ซึ่งเป็นการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมติดตามประเมินผล โดย กระบวนการดังกล่าวเป็นการดำเนินการโดยประชาชน องค์กรชุมชนบนพื้นฐานการพึ่งตนเองของ ชุมชนให้มากที่สุด

1.1 ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

การจำแนกลักษณะของการมีส่วนร่วม สามารถจำแนกได้หลายแนวทางตาม แนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ดังนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 189) ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมบนฐานของ แนวคิดในบทบาทของการเป็นสมาชิก กรรมการ จนถึงการเป็นผู้นำ ดังนี้

1. เป็นสมาชิก
2. เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม
3. เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วย
4. เป็นกรรมการ

5. เป็นประธานกรรมการ

6. สมาชิกผู้นั้นทำอะไรในระหว่างประชุม

7. สมาชิกผู้นั้นเล่นบทอะไรในที่ประชุม

วันเพ็ญ วอกลาง (2534 :16) ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมบนฐานคิดของการ
ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมเสนอปัญหา
3. การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนา
4. การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหา
5. การร่วมประเมินผลในกิจกรรมต่างๆ
6. การร่วมได้รับประโยชน์

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, อ้างถึงใน กิตติ คันธา 2536 : 15) ได้
จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่มตัดสินใจ
ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร
การบริหารและการประสานความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

รูปแบบของการมีส่วนร่วม มีแนวคิด ดังนี้

กรรณิกา ชมดี (2524 : 13) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภพณ์
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภคร
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือเป็นผู้ก่อการ
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน

10 การมีส่วนร่วมเป็นผู้ออกวัสดุอุปกรณ์
 ประพันธ์ บรรลุศิลป์ (2531 : 22) ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วม 6 รูปแบบ
 ดังนี้

1. ร่วมเป็นประธาน
2. ร่วมเป็นกรรมการ
3. ร่วมแสดงความคิดเห็น
4. ร่วมประชุม
5. ร่วมใช้แรงงาน
6. ร่วมออกเงินและวัสดุอุปกรณ์

1.2 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526: 10) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
 ชนบทไว้ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ
2. ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการพัฒนา
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตลอดจนกระบวนการพัฒนา
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ไพรัตน์ เศษรินทร์ (2527 : 6-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้
 บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอด
 ถึงความต้องการของชุมชน
2. ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือ
 เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา ตลอดจน
 สนองตอบความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการ ในชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและ
 หน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และควบคุมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ซึ่งสนับสนุนโดยเอกชนและรัฐบาลเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 6 - 7) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนามีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นร่วมทำการศึกษา เพื่อค้นคว้าถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมถึงตลอดถึงความต้องการของหมู่บ้าน
2. ขั้นร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของหมู่บ้าน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่สนองความต้องการของประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน
3. ขั้นวางแผนนโยบาย แผน แผนงาน โครงการ เพื่อขจัดและแก้ปัญหาตลอดจนสนองความต้องการของประชาชนและหมู่บ้าน
4. ขั้นร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม
5. ขั้นร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนา เพื่อให้โครงการพัฒนามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน
6. ขั้นร่วมลงทุนในกิจกรรม โครงการพัฒนาของหมู่บ้านตามขีดความสามารถของตน
7. ขั้นร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผน แผนงาน โครงการ และกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน
8. ขั้นร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล ร่วมบำรุงรักษาโครงการที่ได้ทำไว้โดยภาครัฐหรือภาคเอกชน เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้ตามสภาพของโครงการที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้อย่างคุ้มค่า

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน (2531 : 11-14) ได้อธิบายถึงกระบวนการพัฒนาชนบท โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เพื่อนำไปสู่การค้นพบปัญหาและความต้องการที่แท้จริง (Real Need) ของชุมชน ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และการคัดเลือกที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหรือหลังซึ่งปัญหาเหล่านี้บุคคลภายนอก หรือนักพัฒนาชนบทจะเป็นผู้กระตุ้นให้ชาวชนบทที่อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีกว่าคนอื่นให้เกิดความเข้าใจ และยอมรับอย่างแท้จริง
2. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เมื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาแล้ว ต่อไป คือ การสืบสาวและแยกแยะสาเหตุของปัญหาที่ลงความเห็นแล้วว่าเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรก การทราบสาเหตุของปัญหาก็ก็นำมาซึ่งการแก้ไขนั้นตรงจุด

3. การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา การแก้ปัญหาแต่ละอย่างอาจแก้ได้มากกว่า 1 วิธี แต่ละวิธีอาจมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน หลังจากได้ทราบข้อดีข้อเสียต่างๆ แล้ว ควรปล่อยให้ชาวบ้านเป็นฝ่ายตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีการไหน จากนั้นเป็นการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา

4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน ถึงแม้ว่าชาวชนบทมีฐานะยากจนขาดแคลนทรัพยากร แต่ชาวชนบทก็มีทรัพยากรที่สามารถเข้ามีส่วนร่วมในการลงทุนและร่วมดำเนินงานได้อย่างน้อยชาวชนบทก็ยังมีแรงงานของตนเองที่สามารถเข้าร่วมได้ และบางแห่ง นอกจากแรงงานแล้วชาวชนบทสามารถเข้าร่วมทางการเงินในกิจกรรมบางอย่างได้ การร่วมลงทุนและลงแรงหรือมีบทบาทหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง จะทำให้ชาวชนบทคิดถึงต้นทุนและผลได้ต่างๆ และมีความสนใจระมัดระวังผลประโยชน์ โดยพยายามดูแลรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้นเพราะเขารู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ

5. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล การติดตามผลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาให้ทราบถึงความก้าวหน้าและความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานในกิจกรรมด้านต่างๆ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้แบ่งออกได้ 2 กรณี คือ โครงการที่รับผิดชอบโดยหน่วยงานของรัฐและกิจกรรมพัฒนาชนบทที่ดำเนินการโดยชาวบ้าน

รัตนา บุญมรรษะ (2534 : 3) ได้สังเคราะห์ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหา และความต้องการพื้นฐานของชาวชนบท
2. ร่วมวิเคราะห์สาเหตุปัญหา คัดเลือกเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นๆ ตลอดจนวางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง
3. ร่วมปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ ซึ่งจะส่งผลให้ชาวชนบทมีความรู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงาน ช่วยให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องและยังเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน
4. ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมนั้นๆ
5. ติดตามประเมินผลเพื่อหาข้อดี ข้อด้อย อันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนา ซึ่งจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจชุมชน

2.1 แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

เศรษฐกิจชุมชน มีความหมายได้หลายมิติ ดังนี้

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึงพฤติกรรมของชุมชนในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน

Robbins (อ้างถึงใน กรมการพัฒนาชุมชน, 2543 : 8) เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรชุมชน หรือเอกชนร่วมกิจการช่วยกันดำเนินงานด้วยตนเองทั้งหมดหรือบางส่วน โดยประสานทำงานกับพหุภาคีและผู้คนในท้องถิ่น มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมช่วยเหลือ การผลิต การตลาด ทุน การจัดการร่วมกันในเรื่องเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรการค้าขาย การบริการ การท่องเที่ยว การพัฒนาส่งเสริมวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดรายได้ส่งผลต่อบุคคล ครอบครัวและชุมชน

โดยสรุป เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทางการผลิต การแปรรูป การขายผลผลิต การซื้อ และการบริโภคในชุมชน อาจจะเป็น กิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ และกำไรในชุมชน

สุวารี ศรีปุณณะ (2541 : 129-130)

1. มนุษย์จำเป็นต้องบริโภคปัจจัยสี่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหาร จึงควรผลิตเพื่อบริโภคเองให้ได้มากที่สุด ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสว่า “ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาตนเองให้ได้หมดทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์ เกษตรกรอาจเริ่มต้นพึ่งตนเองจาก 10 เปอร์เซ็นต์ เป็น 20 เปอร์เซ็นต์ แล้วค่อยๆ ยกระดับขึ้นไปเรื่อยๆ ก็ได้” รูปแบบการผลิตที่เป็นพื้นฐานและเป็นอุดมคติ เพื่อการพึ่งตนเอง คือการทำเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์

2. การรวมกลุ่มของชาวบ้านระดับชุมชน หมู่บ้าน และตำบลจะทำให้เกิดพลัง และเกิดการต่อรองในระบบตลาดได้ในขณะที่เศรษฐศาสตร์กระแสโลกาภิวัตน์ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มพ่อค้าและสมาคมอุตสาหกรรมมากกว่า แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองมุ่งให้ชาวบ้านเป็นทั้งเจ้าของทุน และผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจเองโดยถือว่าวัดดูขีด แรงงานทักษะทุนและยุทธศาสตร์ทางธุรกิจต้อง อยู่ภายใต้การตัดสินใจด้วยตนเอง (Self – Determination) ของสมาชิกชุมชน รัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนข้อมูลข่าวสารความรู้ในการบริหารจัดการ สนับสนุนการทำวิจัยเพื่อการพัฒนาผลผลิตและเทคโนโลยีการผลิต รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขกฎหมายระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนธุรกิจชุมชนให้มีอนาคตการรวมตัวเป็นกลุ่มของชาวบ้านเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นและขาดไม่ได้ หากไม่รวมตัวกันเศรษฐกิจตลาดจะทำลายชุมชนเพราะการแก่งแย่งแข่งขัน ตลาดก็จะปั่นป่วนเพราะคนในชุมชนและในประเทศขาดกำลังซื้อ

3. ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง (Self – Reliance Economic) ของชุมชนเป็นคุณธรรมและวัฒนธรรม ดั้งเดิมของไทยเป็นแกนกลางของการจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

4. การประสานเชื่อมโยง (Articulation) ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสโลกาภิวัตน์ โดยระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไม่ได้ปฏิเสธระบบตลาด แต่ถือว่าตลาดมีความจำเป็นแต่ต้องเปลี่ยนความสำคัญทางการค้าระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้า นักธุรกิจและระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคล มาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับพ่อค้า เป็นกลุ่มกับปัจเจกชน ชุมชนเป็นเจ้าของหรือผู้ประกอบการเอง และมีการสร้างเครือข่ายชุมชนระดับอำเภอ จังหวัด ภาคและประเทศ อาณาจักรธุรกิจและอำนาจการต่อรองของชุมชนก็จะมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศมากขึ้นด้วย

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้มั่นคง โดยเริ่มต้นจากการปรับกระบวนการพัฒนาแบบแยกส่วน (Split Type Development) ไปสู่การพัฒนาอย่างบูรณาการ (Holistic Approach) ซึ่งทุกส่วนมีความเชื่อมโยงกันว่าเมืองและชนบทไม่สามารถ แยกส่วนกันได้ ในการพัฒนาเกษตร อุตสาหกรรมและการบริการเกี่ยวเนื่องกัน ขณะเดียวกันควรสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชน คือ “การสร้างอาชีพหลากหลาย” โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองและสอดคล้องกับศักยภาพ ทรัพยากร เทคโนโลยีที่เหมาะสม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มพูนความรู้ รายได้ ทรัพยากร ความเอื้ออาทรต่อกัน อันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท

สุวรรณีย์ ศรีบุญ (2541 : 12) ทฤษฎีทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท (A Theory of Selfreliance of Rural Communication) นี้เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการพึ่งตนเองแบบพัฒนาชุมชนชนบท สรุปว่าการที่ชุมชน ชนบทจะพึ่งตนเองได้จะต้องมีการพึ่งตนเองใน 5 ด้าน โดยใช้สัญลักษณ์ย่อว่า TERMS ดังนี้

T : Technology หมายถึง พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี

E : Economic หมายถึง พึ่งตนเองได้ทางด้านเศรษฐกิจ

R : Resource หมายถึง พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ

M : Mental หมายถึง พึ่งตนเองได้ทางด้านจิตใจ

S : Socio-Cultural หมายถึง พึ่งตนเองได้ทางสังคมและวัฒนธรรม

จากแนวคิดทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท นี้สามารถใช้เป็นแนวทางใน การอธิบาย การดำเนินงานธุรกิจชุมชนของสมาชิก ซึ่งจำเป็นต้องมีการพึ่งตนเองทั้ง 5 ด้าน คือ ทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ สังคม และวัฒนธรรม

ทฤษฎีจิตวิทยา

ทฤษฎีจิตวิทยามีดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) เป็นแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งเป็นพลังผลักดันให้บุคคลมีความพยายามในการทำงานและพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อความเป็นเลิศใน สิ่งที่ทำ ดังนั้นบุคคลใดที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจึงมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จสูงมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กล่าวได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสำคัญทั้งต่อความเจริญก้าวหน้าของบุคคลและของประเทศ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรสร้างเสริมและพัฒนาให้เป็นคุณลักษณะประจำตัวของบุคคล ดังนั้น เมื่อบุคคลอยู่ในวัยเรียนก็จะมุ่งมั่นให้บรรลุความสำเร็จทางการเรียนอย่างเป็นผลดีที่สุดหรือเมื่อบุคคลอยู่ในวัยทำงานก็จะทำงานในความรับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จอย่างดีเยี่ยม และเมื่อบุคคลแต่ละหน่วยของสังคมเป็นจำนวนมากมีคุณภาพสูงเช่นนี้ย่อมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ หากประเทศใดประกอบไปด้วยประชากรจำนวนมาก ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวมอีกด้วย

ประสิทธิ์ ทองอ่อน (2542 : 260-261) ได้ศึกษาความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของนานาประเทศ และได้ข้อสรุปว่า ประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว จะประกอบด้วยประชากรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทั้งปริมาณและคุณภาพที่สูงกว่าของประชากรในประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจช้า

แมคเคลแลนค์ ได้เสนอวิธีสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายและพยายามทำให้สำเร็จเป็นขั้นๆ
2. ศึกษาและเลียนแบบแนวทางจากตัวอย่างที่ดี
3. สร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน
4. มีความเพียรพยายามและไม่ทอดทิ้งต่อปัญหาและอุปสรรค

จากแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะเห็นได้ว่าการดำเนินธุรกิจชุมชนจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้สมาชิกทุกคน โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายและพยายามทำให้สำเร็จศึกษาและเลียนแบบจากแนวทางตัวอย่างที่ดี สร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน และมีความเพียรพยายามไม่ทอดทิ้งต่อปัญหาและอุปสรรค

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์

สจิมด์ ดาววีระกุล (2527 : 25) ได้อธิบายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้นได้ถูกจัดลำดับขั้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการได้เกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มไปในทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่ง มาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการของบุคคลเป็น 5 ระดับ ตามลำดับ ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านสรีรวิทยา (Physiological Needs) หมายถึง ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Needs) ได้แก่ ความต้องการในเรื่องของอากาศ ความต้องการอาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2. ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัยของชีวิต (Safety and Security Needs) หมายถึง ความต้องการที่จะอยู่อย่างมั่นคงปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สินหรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) หมายถึง ความต้องการความรัก ความต้องการที่ให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belonging Needs)

4. ความต้องการจะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) หมายถึง ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่นๆ ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจตนเองในเรื่องของความรู้ ความสามารถและความสำคัญของบุคคล

5. ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self - Actualization Needs) หมายถึง เป็นความต้องการในระดับสูงสุด ซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการในด้านนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคล (Self Fulfillment Needs) ที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เข้าไปในแนวทางที่ดีที่สุดตามที่ตนคาดหวังไว้

ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

ในทางเศรษฐศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับแรงงานซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิต โดยเน้นการผลิตที่มีต้นทุนต่ำและได้ผลผลิตมาก ดังนั้นในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์จึงมีส่วนที่สามารถอธิบายกระบวนการการผลิตในธุรกิจชุมชนได้ในระดับหนึ่ง ในการรวบรวมทฤษฎีที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีดังนี้

ทฤษฎีการผลิต

ในการผลิตสินค้าและบริการใดๆ ผู้ผลิตย่อมต้องนำปัจจัยการผลิตต่างๆ มารวมเข้าด้วยกัน ในอัตราส่วนต่างๆ กัน จึงทำให้จำนวนผลผลิตที่ได้ออกมาแตกต่างกันด้วย เช่น บางครั้งเพิ่มปัจจัยการผลิตเข้าไป จะมีผลทำให้จำนวนผลผลิตลดลงหรือเพิ่มขึ้น ดังนั้น ในการผลิต ผู้ผลิตควรที่จะทำการศึกษาว่าสมควรใส่ปัจจัยการผลิตเท่าใด จึงจะได้ผลผลิตที่สูงที่สุดและเสียต้นทุนต่ำสุด แต่โดยทั่วไปแล้ว ส่วนผสมของปัจจัยการผลิตในการผลิตต่างๆ มักเปลี่ยนแปลงได้ และปัจจัยการผลิตหลายชนิดสามารถใช้แทนกันได้อีกด้วย

ดังนั้น ในการวิเคราะห์จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ว่าถ้าเปลี่ยนแปลงส่วนผสมปัจจัยการผลิตต่างๆ แล้ว จะทำให้ผลผลิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตที่ใช้กับผลผลิตที่ได้รับหรืออาจกล่าวได้ว่าจำนวนผลผลิตสินค้าใดๆ ก็ตามย่อมขึ้นอยู่กับจำนวนปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตสินค้านั้น

ดังนั้นในการผลิตที่มีปัจจัยการผลิตตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป ผู้ผลิตจึงต้องมีการศึกษาว่าจะใช้ส่วนผสมของการปัจจัยการผลิตในสัดส่วนเท่าใดจึงจะเหมาะสม และต้องใช้ประโยชน์จากการใช้ปัจจัยการผลิตให้ได้มากที่สุด แต่ใช้ต้นทุนต่ำที่สุดภายใต้ต้นทุนที่จำกัดและให้ได้ผลผลิตสูงสุด

ณรงค์ ธนาวิภาส (2545 : 91-93) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของทฤษฎีการผลิตไว้ว่า เป็นทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณผลผลิตที่ได้รับจากการใช้ปัจจัยการผลิตในสัดส่วนต่างๆ กัน การศึกษาทฤษฎีดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตทราบว่าต้อง ใช้ปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดในอัตราส่วนเท่าไร ภายใต้เทคโนโลยีระดับหนึ่งจึงจะได้ผลผลิตสูงสุด

การผลิต (Production) หมายถึงกระบวนการในการแปรสภาพปัจจัยการผลิตให้เป็นสินค้าและบริการซึ่งเป็นการสร้างอรรถประโยชน์เพิ่มขึ้นให้แก่ปัจจัยการผลิตในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้รับความพอใจเพิ่มขึ้น

ปัจจัยการผลิต (Inputs or Factors) คือวัตถุดิบของใดๆ ก็ตามที่ผู้ผลิตนำมาใช้กระบวนการผลิตเพื่อก่อให้เกิดผลผลิตในรูปของสินค้าและบริการ ตัวอย่างเช่น ที่ดิน แรงงาน วัสดุ เครื่องจักร เครื่องมืออุปกรณ์การผลิตต่างๆ ในทางเศรษฐศาสตร์แบ่งปัจจัยการผลิตออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. ที่ดิน (Land) ผู้ถือครองที่ดินจะได้รับผลตอบแทนในรูปของค่าเช่า (Rent)
2. แรงงาน (Labor) ผู้เป็นเจ้าของแรงงานจะได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินเดือนและค่าจ้าง (Wage)
3. ทุน(Capital) ผู้เป็นเจ้าของทุนจะได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย (Interest)
4. การประกอบการ (Entrepreneurship) ผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการจะได้รับผลตอบแทนในรูปของกำไร (Profit)

ณรงค์ ธนาวิภาส (2545 : 94-95) แบ่งปัจจัยการผลิต 4 ชนิดดังกล่าวออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ปัจจัยคงที่ (Fixed Factor) หมายถึง ปัจจัยประเภทที่ไม่แปรเปลี่ยนตามปริมาณของการผลิต นั่นคือ ไม่ว่าผู้ผลิตจะผลิตผลผลิตมากหรือน้อยเพียงใดก็จะใช้หรือมีปัจจัยนี้ในจำนวนคงที่เท่านั้น

2. ปัจจัยแปรผัน (Variable Factor) หมายถึงปัจจัยประเภทที่แปรเปลี่ยนตามปริมาณของผลผลิต โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การใช้ปัจจัยแปรผันจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การเพิ่มหรือลดขนาดของการผลิต

ผลผลิต (Outputs) คือ สิ่งที่ได้รับจากกระบวนการผลิต ซึ่งอาจจะออกมาในรูปของสินค้า ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรม เป็นต้น หรือออกมาในรูปของการบริการ เช่น การรักษาพยาบาล การขนส่ง การประกันภัย การท่องเที่ยว ความบันเทิงจากมหรสพ ฯลฯ

ระยะเวลาการผลิต ในทางเศรษฐศาสตร์ได้แบ่งระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ

1. ระยะสั้น (Shot Run) เป็นระยะเวลาการผลิตที่ผู้ผลิต ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตทุกประเภท นั่นคือ ในกระบวนการผลิตจะมีปัจจัยการผลิตอย่างน้อยหนึ่งประเภทที่เป็นปัจจัยคงที่ใช้ร่วมกับปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นปัจจัยแปรผัน ซึ่งแสดงนัยว่าปริมาณผลผลิตจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณหรือสัดส่วนการใช้ปัจจัยการแปรผัน (ร่วมกับปัจจัยคงที่) คือ หากผู้ผลิตต้องการเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิต (เพิ่ม - ลด) ก็สามารถทำได้โดยการเพิ่ม-ลดการใช้ปัจจัย แปรผัน

2. ระยะยาว (Long Run) เป็นระยะเวลาการผลิตที่ผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตได้ทุกประเภท นั่นคือ ในระยะยาวปัจจัยทุกประเภทจะเป็นปัจจัยแปรผัน (ไม่มีปัจจัยคงที่) การผลิตในระยะยาวผู้ผลิตสามารถเลือกระดับการผลิตที่มีประสิทธิภาพภายใต้เทคโนโลยีระดับหนึ่ง

3. ระยะยาวมาก (Very Long Run) เป็นระยะเวลาการผลิตที่นอกจากปัจจัยการผลิตทุกประเภทจะแปรเปลี่ยนได้แล้ว ระดับเทคโนโลยียังสามารถเปลี่ยนแปลงได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่นักเศรษฐศาสตร์จะให้ความสนใจ กับระยะเวลาการผลิตประเภทนี้น้อยมาก กล่าวคือ มักจะกำหนดให้ระดับเทคโนโลยีคงที่ (ไม่เปลี่ยนแปลง) ในการดำเนินธุรกิจชุมชน นั้น ต้องคำนึงถึงปัจจัยการผลิตในทุกด้าน โดยพยายามให้เกิดผลผลิตมากที่สุด ภายในระยะเวลาดังนั้น จึงควรพิจารณาในทุกกิจกรรมของการดำเนินงานให้สอดคล้องกับทฤษฎีการผลิต

ทฤษฎีการบริโภค

การบริโภค (Consumption) หมายถึง วิธีการใช้สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็ความต้องการของบุคคล ของครัวเรือน หรือของกลุ่มชน

การบริโภคนับเป็นรายจ่ายที่สำคัญเพราะรายจ่ายรวมทั้งหมดของประเทศประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์มาจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของประชาชน ซึ่งพฤติกรรมกรบริโภคของมนุษย์จะมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคของมนุษย์หลายปัจจัย เพราะฉะนั้นในการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการบริโภคโดยมูลค่าการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ย่อมได้รับอิทธิพลจากปัจจัยกำหนดอะไร จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดผู้บริโภคจะต้องใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภคจากรายได้ที่ตนได้รับ ไม่ว่าจะเป็รายวันหรือรายเดือนซึ่งผู้บริโภคสามารถนำมาจับจ่ายใช้สอย เพื่อให้ตนเองและสมาชิกในครอบครัวได้รับความพอใจสูงสุด

การทำธุรกิจชุมชนนั้น ขั้นตอนแรกที่สำคัญมากคือกระบวนการผลิต ซึ่งจำเป็นต้องเลือกรูปแบบวิธีการผลิตที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยใช้ต้นทุนต่ำแต่ได้ผลผลิตสูง ดังนั้น จึงควรนำแนวคิดจากทฤษฎีการผลิตไปประยุกต์ใช้ในการทำธุรกิจชุมชน

นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่กำหนดการบริโภค ดังต่อไปนี้

1. รสนิยม รสนิยมในการใช้จ่ายมากหรือน้อย เป็นอุปนิสัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน อาจทำให้พฤติกรรมในการใช้จ่ายแตกต่างกันไปด้วย แต่บางครั้งคนที่มีอายุเท่ากันรายได้ไม่แตกต่างกันนัก แต่กลับปรากฏว่ามีรสนิยมในการใช้จ่ายแตกต่างกันมาก คือ คนหนึ่งมีแนวโน้มในการประหยัดอีกคนหนึ่งเป็นคนสุรุ่ยสุร่าย แต่โดยทั่วไปพอจะสรุปได้ว่าคนที่มีอายุน้อยจนถึงวัยกลางคน จะมีแนวโน้มในการใช้จ่ายมากกว่าคนชรา

2. อัตราดอกเบี้ย โดยที่อัตราดอกเบี้ยมีอิทธิพลต่อการออม กล่าวคือ ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงประชาชนจะลดการบริโภคลง เพื่อเก็บเงินออมให้มากขึ้น นั่นหมายถึงการบริโภคย่อมลดลงด้วย

3. ระดับราคา ราคามีบทบาทต่อการบริโภค ถ้าราคาสินค้าชนิดใดเพิ่มสูงขึ้น ผู้บริโภคย่อมเปลี่ยนไปซื้อสินค้าที่ใช้ทดแทนกันได้ (Substitutes) ทำให้สินค้าที่ขึ้นราคามียอดขายลดลง ในการทำธุรกิจชุมชนนั้นสามารถนำแนวความคิดจากทฤษฎีการบริโภคในเรื่องรสนิยม และระดับราคาเพื่อมาพิจารณาในการปรับปรุงให้สินค้านั้นๆ สอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภค อีกทั้งระดับราคาควรพิจารณาราคาตลาดในปัจจุบันแล้วปรับราคาให้สอดคล้องกับราคาตลาดที่ใกล้เคียงหรือไม่แตกต่างกันมากเกินไปในสินค้าประเภทเดียวกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกราช ผลผลา (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้ โครงการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและการพัฒนาชุมชนเกาะแตน อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกาะแตนต่อข้อกำหนดของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนเกาะแตนต่อการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้ดังกล่าวกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ กลุ่มหัวหน้าครอบครัว และสมาชิกในครอบครัว 28 ครอบครัว 67 คน เป็นชาย 34 คน หญิง 33 คน มีอายุระหว่าง 14-92 ปี อายุเฉลี่ย 48.8 ปี

การศึกษาครั้งนี้ ต้องการทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนเกาะแตนต่อการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้ เพื่อที่จะทราบแนวโน้มของการยอมรับของประชาชนต่อการจัดตั้งชมรมฯ และกองทุนฯ ซึ่งจะหมายถึงแนวโน้มและความเป็นไปได้ของความสำเร็จของการจัดตั้งชมรมฯ และกองทุนฯ รวมทั้ง ยังสามารถชี้ให้เห็นถึงการเข้าร่วมของประชาชนในชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้ ทั้งนี้เพราะหากประชาชนมีความเห็นด้วยมาก ย่อมหมายถึงว่า แนวโน้มการที่จะเข้าร่วมย่อมมีสูงตามไปด้วย และจากการศึกษาความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้นจะนำไปสู่การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนด ไว้ 4 ประการ คือ ปัจจัยด้านเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและวิจัย ภาคสนาม ซึ่งเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของประชากรตัวอย่าง ความคิดเห็นและปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นด้วยตนเอง รวมทั้งได้ใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์พูดคุยแบบไม่เป็นทางการและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากผู้รู้ เพื่อทราบรายละเอียดเพิ่มเติมในเรื่องสภาพของชุมชนเกาะแตน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ของชุมชนเกาะแตน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ได้ใช้คำร้อยละในการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่างต่อการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้ นั้น ผู้ศึกษาได้กำหนดเป็นความคิดเห็นต่อข้อกำหนดของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและข้อกำหนดของการจัดตั้งกองทุนเงินกู้ ซึ่งพบว่าประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อข้อกำหนดของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้เกือบ ทุกข้อมีข้อกำหนดของการจัดตั้งชมรมฯ เพียงข้อเดียวที่ประชากรตัวอย่างทั้งหมดไม่เห็นด้วย คือ จำนวนครั้ง การประชุมของคณะกรรมการชมรมฯ (2 ครั้ง/สัปดาห์) โดยประชากรตัวอย่างทั้งหมดเห็นว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อการประกอบอาชีพหรือการขาดรายได้ประจำวันและประชากรตัวอย่าง ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยต่อข้อกำหนดของการจัดตั้งกองทุนฯ เพียงข้อเดียวเท่านั้น คือ ข้อกำหนดที่ให้สมาชิกกู้เงินเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับ

การประกอบการท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งในประเด็นนี้กลุ่มประชากร ตัวอย่างเห็นว่า ไม่ควรจำกัดขอบเขตของการกู้ยืมเงิน แต่ควรเปิดโอกาสให้สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพอื่นได้ตามความจำเป็นและความต้องการของสมาชิกมากกว่า

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้นำเสนอแนะต่อโครงการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและการพัฒนาชุมชนเกาะเต๋นให้พิจารณาความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเกาะเต๋น ในการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้ โดยการจัดหาที่ทำการชมรมฯ เพื่อการดำเนินกิจกรรมของชมรมฯ การอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนไม่ควรเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ประชาชน เช่น การกำหนดค่าใช้จ่ายต่างๆ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งทางโครงการควรมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ

ส่วนข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยความคิดเห็นของประชาชนเกาะเต๋นต่อการดำเนินกิจกรรมของชมรมฯ ไปแล้ว เช่นครบ 1 ปี 2 ปี หรือ 3 ปี ควรมีการศึกษาวิจัยผลกระทบหรือความสำเร็จของการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้ในโอกาสต่อไป

บงกช เจริญธรรม (2545) การประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวตามโครงการยื่นหัวแหลมหาสงกรานต์ที่มีต่อประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และการประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวตาม โครงการยื่นหัวแหลมหาสงกรานต์ รวมทั้งศึกษาปัญหาอุปสรรคของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว โครงการยื่นหัวแหลมหาสงกรานต์ ผลการศึกษาพบว่า ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.2 และเพศชาย ร้อยละ 32.8 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพส่วนใหญ่คือ พนักงานบริษัท โดยมีรายได้เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท แหล่งท่องเที่ยวที่นิยมมากที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ คือ การเดินทางสะดวก ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1,001-2,000 บาท/ครั้ง ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศเฉลี่ยปีละ 1-2 ครั้ง ระยะเวลาในการเดินทางไปท่องเที่ยวประมาณ 1-2 วัน การเดินทางมักจะเดินทางกับกลุ่มเพื่อน การร่วมกิจกรรมประเพณีสงกรานต์ส่วนใหญ่จะเคยเข้าร่วมประมาณ 1-5 ครั้ง พาหนะที่ใช้เดินทางไปร่วมงานคือ รถยนต์/รถมอเตอร์ไซด์ส่วนตัว ประเภทข่าวสาร โครงการ “ยื่นหัวแหลมหาสงกรานต์” ได้รับจากสื่อโทรทัศน์ กิจกรรมที่สนใจ คือ การแสดงน้ำพุ ข่าวสารระหว่างบุคคลที่ได้รับมากที่สุดคือ เพื่อน สิ่งที่สนใจให้มาร่วมกิจกรรมโครงการ คือ การจัดกิจกรรมด้านข้อมูลความคิดเห็นต่อโครงการยื่นหัวแหลมหาสงกรานต์ในด้านสถานที่และการจัดงาน พบว่าความ

คิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X} = 3.891$) ในด้านการบริหารจัดการ พบว่าความคิดเห็นของประชาชน

ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X} = 3.379$) ในด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรม พบว่าความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.220$) ในด้านการประชาสัมพันธ์และสิ่งจูงใจนักท่องเที่ยวพบว่าความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X} = 3.816$)

วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และคณะ (2545) วิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา : ตำบลตะพง จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวพักแรมแบบโฮมสเตย์ ตลอดจนการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการจัดการธุรกิจพักแรมท่องเที่ยว หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แบบโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกต โดยอาศัยแบบบันทึกและแบบสอบถามที่ใช้คำถามปลายเปิด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากบทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์

ผลการศึกษารูปได้ว่า ในด้านสภาพแวดล้อมชุมชนตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีผู้ประกอบการธุรกิจเพียง 3 ราย ซึ่งเป็นพี่น้องกัน รูปแบบการจัดการธุรกิจนั้น มีน้องชายคนกลางเป็นแกนหลักรายแรก เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาพักเกินกว่าผู้ประกอบการหลักรายแรก ซึ่งน้องชายคนกลางนี้จะทำหน้าที่จัดเจกนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพี่และน้องสาวของเขาซึ่งเป็นผู้ประกอบการอีก 2 ราย ผู้ประกอบการหลักมีอาชีพหลักคือเป็นข้าราชการและทำธุรกิจโฮมสเตย์เป็นธุรกิจเสริม โดยมีบ้านพักที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยว 2 หลัง และพักได้สูงสุด 40 คนต่อหลังต่อคืน โดยมีการบริการห้องพักร่วมกับการจัดทัวร์ชมผลไม้ (ชมสวนผลไม้) ในช่วงฤดูกาลผลไม้ออกผล ทั้งนี้จุดอ่อนของกิจการไม่มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และขาดเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว มีเพียงโบว์ชัวร์ที่ผลิตโดยองค์การบริหารส่วนตำบลตะพงเท่านั้น แม้ว่าราคาที่พักขั้นต่ำคนละ 70 บาทต่อคืน แต่สามารถปรับราคาขึ้นลงได้ หากมี นักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยราคาดังนั้นขึ้นอยู่กับขนาดของห้องพัก อำนาจต่อรองของนักท่องเที่ยว ความสนิทสนมคุ้นเคย และความพึงพอใจของเจ้าของโฮมสเตย์ จุดแข็ง คือ ด้านห้องพักที่ให้บริการมีความสะอาดและปลอดภัยพอสมควร และเจ้าของโฮมสเตย์ ได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับนักท่องเที่ยว คือ ห้องน้ำ พัดลม ตู้เสื้อผ้า เตียงที่นอน และหมอน โดยสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ดูแลและคอยให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นกันเองตามวิถีชาวบ้านด้วยอุปสรรคจากสภาพการแข่งขันด้านการ

บริการ โฮมสเตย์ในพื้นที่ตำบลตะพงน้อย ทำให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ โฮมสเตย์ขาดทักษะการจัดการเชิงรุกในแง่การรับรู้ถึงการแข่งขันของธุรกิจ ทั้งด้านการจัดการที่ขาด มาตรฐานการบริการด้านการตลาดที่ไม่มีการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวแล้วนำมาปรับ ใช้ในการดำเนินกิจการและยังขาดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม โดยเฉพาะด้านการสื่อสารการตลาด แต่โฮมสเตย์ตำบลตะพงยังมีจุดเด่นในด้านบุคลากรที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ให้การต้อนรับที่ อบอุ่น มีการไต่ถามทุกข์สุขและแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยวเสมือน เป็นครอบครัวเดียวกัน

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นจุดแข็งของผู้ประกอบการธุรกิจ โฮมสเตย์ชุมชนตำบลตะพง คือ ด้านบุคลากรหรือด้านลูกค้าสัมพันธ์ ในขณะที่จุดอ่อน ได้แก่ ขาดทักษะด้านการตลาด โดยเฉพาะ การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้า (นักท่องเที่ยว) ตลอดจนยังไม่สามารถใช้เทคนิคการ บริการลูกค้าที่เหมาะสม และขาดวิธีการสื่อสารการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนขาด มาตรฐานการกำหนดราคาบริการและไม่มีการบันทึกรายการทางบัญชีและการเงินที่ชัดเจนและเป็น ระบบ ทำให้ไม่ทราบถึงต้นทุนของบริการ รวมทั้งยังขาดทักษะสื่อสารกับตลาดใหม่ ๆ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เพิ่มจำนวนและให้ความสนใจในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และวิถี ชุมชนของชุมชนตะพง จังหวัดระยองมากขึ้น ซึ่งเป็น โอกาสที่สำคัญของการประกอบธุรกิจ

ข้อเสนอแนะวิจัย คือ การพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่างๆ อาทิ การสื่อสาร โดยใช้ ภาษาอังกฤษ การบริการที่ประทับใจ การบัญชี การเงิน และการตลาดแก่ผู้ประกอบการธุรกิจด้าน การท่องเที่ยว หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แบบโฮมสเตย์ของตำบลตะพงอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัย รูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เพื่อให้สามารถดึงดูดและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ชาวไทยและชาวต่างประเทศจากทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชนอย่างยั่งยืนและเข้มแข็งต่อไป

นุศราพร เกษสมบูรณ์ (2549) โครงการศึกษาสถานการณ์และผลกระทบจากการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ประเมินผล กระทบต่อสุขภาพที่คาดว่าจะเกิดจากพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และศึกษาปัจจัยที่ สัมพันธ์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการ วิธีการศึกษา : เป็น การศึกษาเชิงพรรณนา ประกอบด้วยการศึกษาสถานการณ์ ใช้การสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ และ สัมภาษณ์เจาะลึกในหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพและปัจจัย ใช้การสัมภาษณ์จากการสุ่มแบบบังเอิญในกลุ่มนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและต่างประเทศระหว่างเดือนธันวาคม 2548 - มีนาคม 2549 จำนวน 200 ราย และ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ทางโทรศัพท์ในประเด็นผลกระทบต่อสุขภาพ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้คือ สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศ

หญิง อายุ 25 - 50 ปี มีอาชีพนักเรียนหรือนักศึกษา ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยว คือ เพื่อพักผ่อน (ร้อยละ 36) รองลงมาคือ ประชุม/สัมมนา (ร้อยละ 22) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตเทศบาลนครขอนแก่นมีดังนี้ สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ได้แก่ สปาเพื่อสุขภาพนวดเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อเสริมสวย สปอร์ตคลับ ศูนย์ปฏิบัติธรรมและร้านอาหารเพื่อสุขภาพช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่นิยมมากที่สุด คือ “การพูดปากต่อปาก” ผ่านทางญาติ / เพื่อน (ร้อยละ 11) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการการท่องเที่ยวในรูปแบบสปา นวดผ่อนคลาย และอบประคบสมุนไพร

ผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยว ผลกระทบเชิงบวก พบว่ากลุ่มผู้รับบริการน่าจะมีสุขภาพที่ดีจากการได้รับบริการและผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ดีมีคุณภาพ กลุ่มผู้ให้บริการจะมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น จากการมีงานทำเพิ่มรายได้และก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างคนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังเป็นการกระตุ้นตลาดการท่องเที่ยวเกิดการถ่ายทอดเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก สร้างความภาคภูมิใจต่อการนวดไทย

ผลกระทบเชิงลบ พบว่า กลุ่มผู้รับบริการอาจได้รับผลกระทบจากผลข้างเคียงต่อสุขภาพจากการรับบริการ กลุ่มผู้ให้บริการอาจได้รับผลกระทบจากการเกิดโรคติดต่อจากผู้มารับบริการขาดความมั่นใจในทักษะการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และเกิดการเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติ นอกจากนี้ยังอาจจะก่อให้เกิดการแข่งขันด้านการลงทุนนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างสถานประกอบการปัจจัยที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการพบว่า ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ นักท่องเที่ยวกลุ่ม ที่รับรู้ข่าวสารทางหนังสือ สิ่งพิมพ์ด้านสุขภาพ ผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้ค่อนข้างมั่นคง เช่น ข้าราชการ พนักงานบริษัท เป็นต้น มีแนวโน้มต้องการรูปแบบกิจกรรมสปา นวดผ่อนคลาย และอบ ประคบสมุนไพรสูงกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น

ข้อเสนอแนะ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ส่งผลกระทบทางลบต่อสุขภาพน้อยที่สุดควรมีการจัดตั้งเครือข่ายองค์กรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อร่วมกัน พัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานต่อไป

จุรีวัลย์ วงศ์คำจันทร์ (2545) โครงการวิจัยศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีพระมหาเจดีย์ชัยมงคล ตำบลผาน้ำย้อย อำเภอหนองพอกจังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากพระมหาเจดีย์ชัยมงคลเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางการท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีชื่อเสียงและนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากเข้าเยี่ยมชมพร้อมๆ กับเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา โดยการจัดระบบการท่องเที่ยวภายในพระมหาเจดีย์ชัยมงคลยังไม่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนเนื่องจากการก่อสร้างยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ไม่มีระบบจัดการทรัพยากรที่ดี ทำให้เกิดมลภาวะทั้งขยะมูลฝอย การทำลาย

ทรัพยากรธรรมชาติ และการทำลายสิ่งปลูกสร้างของพระมหาเจดีย์ชัยมงคลด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งการดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่หน่วยงานผู้รับผิดชอบ และนำไปสู่การพัฒนากระบวนการทรัพยากรการท่องเที่ยวในพระมหาเจดีย์ให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สร้างผลประโยชน์แก่ชุมชนได้ต่อไป ในการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวบริเวณพระมหาเจดีย์ชัยมงคล โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ SWOT และการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวบริเวณพระมหาเจดีย์ชัยมงคลมีศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมีทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพราะตั้งอยู่บนผาหน้าเขี้ยวซึ่งติดต่อกับเขตห้ามล่าพันธุ์สัตว์ป่าถ้ำผาน้ำทิพย์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณและสัตว์ป่า ทั้งยังมีการจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดี ซึ่งมีการรวบรวมพรรณไม้พื้นเมืองของไทย แบ่งเขตและสัดส่วนสวยงาม เหมาะแก่การศึกษาทางพฤกษศาสตร์และมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ องค์พระมหาเจดีย์ชัยมงคลที่มีความสวยงาม ประกอบกับมีวัดสาขาของวัดผาน้ำทิพย์ ซึ่งเป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางธรรมที่ประชาชนทั่วไปรู้จัก เลื่อมใสศรัทธา เพราะชื่อเสียงารมย์ของหลวงปู่ศรีมหาวิโร ดังนั้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวบริเวณพระมหาเจดีย์ชัยมงคลจึงมีความโดดเด่นและหลากหลาย สามารถจัดระบบการท่องเที่ยวได้หลายลักษณะทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวทางธรรมะ รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ทั้งนี้ในส่วนของการศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจที่ได้เข้ามาเที่ยวชมพระมหาเจดีย์ชัยมงคล และมีการเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบ แต่ยังมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงคือ

ระบบการให้บริการนักท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรพัฒนา เช่น ห้องน้ำสถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวเป็นต้น สำหรับทัศนคติของชาวบ้านในพื้นที่ต่างภาคภูมิใจที่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่พระมหาเจดีย์ชัยมงคลตั้งอยู่ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือต่อภาครัฐหากขอความร่วมมือ แต่สิ่งที่คาดหวังมากที่สุดคือต้องการให้การก่อสร้างพระมหาเจดีย์ชัยมงคลเสร็จสมบูรณ์โดยเร็ว เพราะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในผู้รับผิดชอบพื้นที่เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีผู้รับผิดชอบพื้นที่ที่ชัดเจน โดยพื้นที่ภายในพระมหาเจดีย์ชัยมงคลอยู่ในความรับผิดชอบของผู้รับเหมา เพราะอยู่ระหว่างการก่อสร้าง ส่วนภายนอกพระมหาเจดีย์ฯ เป็นความรับผิดชอบของอบต.ผาหน้าเขี้ยว ในขณะที่หน่วยงานของอำเภอหนองพอก และจังหวัดร้อยเอ็ด จะรับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหลัก ขณะที่พระมหาเจดีย์กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ทำให้เกิดผลประโยชน์ทางธุรกิจขึ้นมา นำไปสู่ประเด็นความขัดแย้งของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในทัศนะของชาวบ้านในพื้นที่จึงอยากให้เกิดความชัดเจนในผู้รับผิดชอบเพื่อจะได้เกิดการพัฒนาไปมากกว่านี้ บทเรียนที่ได้จากการศึกษาข้อมูลต่างๆ พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวบริเวณพระมหาเจดีย์ชัยมงคล มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้สูง แต่ยังคงคิดประเด็น

ความชัดเจนขององค์กรที่รับผิดชอบ ทำให้การพัฒนาขาดความเป็นเอกภาพ และการที่จะพัฒนาได้จริงจังก อาจต้องรอให้พระมหาเจดีย์ชัยมงคลสร้างแล้วเสร็จ โดยต้องใช้ระยะเวลาาน คั้งนั้นแนวทางพัฒนาที่เหมาะสม คือ องค์กรภาครัฐในระดับอำเภอหรือจังหวัด จะต้องเป็นผู้ประสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งวัด ผู้รับเหมา ประชาชน ในพื้นที่ ให้เกิดความเข้าใจและทัศนคติในทางเดียวกันต่อการพัฒนา โดยใช้มาตรการที่ ผ่อนปรน ค่อยๆ ประสานความร่วมมือพร้อมๆ กับสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นกับทุกฝ่าย

ธาดา สุทธิธรรม, สิริภรณ์ สีหันทวงศ์ (2546) วิจัยการพัฒนากองท่องเที่ยวแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรม ตามเส้นทางลำแม่น้ำมูล สรุปได้ ดังนี้

แม่น้ำมูลเป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลผ่านจังหวัดในภาคอีสานตอนล่าง 5 จังหวัด โดยเริ่มต้นแม่น้ำจากจังหวัดนครราชสีมา ไหลผ่านจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ มาบรรจบแม่น้ำโขงที่จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งยังไหลผ่านชายเขตทิศใต้ของจังหวัดร้อยเอ็ดด้วย แม่น้ำมูลได้รับการบันทึกไว้ก่อนข้างละเอียดยใน พ.ศ.2425-2427 จากการสำรวจของเอเจียน แอมอนิเย นักมานุษยวิทยาชาวฝรั่งเศส แต่ก่อนหน้านั้นหลักฐานทางโบราณวัตถุและโบราณสถาน ได้บ่งชี้ถึงอารยธรรมเก่าแก่ตลอดลำแม่น้ำมูล ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (ก่อน 2,500 ปี) งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาถึงการเดินทาง ในลำแม่น้ำมูล ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12-24 ด้วยแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานต่างๆ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามลำแม่น้ำมูล มีอยู่อย่างหลากหลาย ตั้งแต่แหล่งวัฒนธรรมที่เสื่อมสูญไปแล้ว คือ ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยอารยธรรมเขมรโบราณ (สมัยอาณาจักรเจนละและอาณาจักรกัมพูชา) ไปจนถึงแหล่งวัฒนธรรมของผู้คนในปัจจุบัน มีทั้งกลุ่มชนชาวไทยโคราช ชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยส่วย ชาวไทยเขมร และชาวไทยลาว แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ในรัศมี 15 กิโลเมตร จากลำแม่น้ำมูลได้กล่าวถึงไว้ โดยจำแนกเป็นรายจังหวัดการท่องเที่ยวตามลำแม่น้ำมูล ได้รับศึกษาถึงลักษณะการให้บริการและการประเมินสภาพการณ์เส้นทางที่มีการให้บริการท่องเที่ยวอยู่แล้ว รวมทั้งการสำรวจหาเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำใหม่ ปัญหาและอุปสรรคการท่องเที่ยวตามลำแม่น้ำที่เกิดขึ้นเพื่อเสนอแนะเส้นทางท่องเที่ยวแนวใหม่ คือการท่องเที่ยวตามเส้นทางวัฒนธรรมตามลำแม่น้ำมูลเชิงนิเวศ ซึ่งที่ผ่านมาแม่น้ำมูล ได้รับการท่องเที่ยวเฉพาะทางธรรมชาติ เพื่อชมทิวทัศน์ระหว่างล่องแพอาหารหรือไปชมแก่งในลำน้ำ ไม่มีการนำชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามริมฝั่งแม่น้ำเลย ทั้งๆ ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับประเทศได้ จากการวิจัยพบว่าเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทางน้ำที่มีศักยภาพสูงและปานกลางมีอยู่ใน 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดละ 3 เส้นทาง โดยจัดเป็นเส้นทางที่มีศักยภาพสูงจังหวัดละ 2 เส้นทาง ที่มีศักยภาพปานกลางจังหวัดละ 1 เส้นทาง รวม 6 เส้นทาง เส้นทางดังกล่าวได้รับการพัฒนาขึ้นจากเส้นทางที่มีการให้บริการ

อยู่เดิมและที่พัฒนาขึ้นใหม่ คือในจังหวัดนครราชสีมา มีเส้นทาง 1. เมืองพิมาย 2. ไทรงาม และ ไกล่เคียง 3. ท่าช้าง-ชุมทาง ในอดีตแหล่งสัตว์ป่าชายน้ำและแหล่งฟอสซิลอำเภอลำทะเมนชัยที่มี ความสำคัญระดับโลกในจังหวัดอุบลราชธานี มี 3 เส้นทางตามระยะทางไกลไกลตาม รอยเส้นทาง ชลมารคของพระเจ้ามเหศวรมัน (จิตรเสน) แห่งอาณาจักรเจนละที่อำเภอ โจงเจียมและอำเภอ พิบูลมังสาหาร เส้นทางดังกล่าวนับเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง เพราะมีทั้งแหล่ง ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งธรรมชาติ ที่อุดมด้วยสัตว์ชายน้ำที่ยังมีชีวิตอยู่และแหล่งซากสัตว์ ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว สภาพป่าที่สมบูรณ์ ระบบนิเวศแม่น้ำและวัฒนธรรมริมฝั่งแม่น้ำที่น่าสนใจ แนว ทิศทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตามลำแม่น้ำมูล ได้รับการ นำเสนอว่าควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเบื้องต้น คือ ทำเรือและทางเดินไปยังแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงภูมิทัศน์และนำเสนอ แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ตามศักยภาพของพื้นที่ เช่น พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำมูลและสวนสาธารณะพร้อมชายหาด ณ เกาะหาดแสงจันทร์ กลาง แม่น้ำมูล อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา การสร้างพิพิธภัณฑ์กับแหล่งซากสัตว์ดึกดำบรรพ์ (Site Museum) ที่อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา หรือการพัฒนาบริเวณแหล่ง โบราณคดีและ โบราณสถานในสมัยอารยธรรมเจนละ ริมฝั่งแม่น้ำมูล ระหว่างอำเภอ โจงเจียมถึงอำเภอพิบูลมังสา หาร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น ซึ่งหากมีการดำเนินการเชื่อได้ว่าจะสามารถเปิดจุดขายด้านการ ท่องเที่ยวทางน้ำให้กับภูมิภาคในแนวบูรณาการได้อย่างแท้จริง

บุศรา เกิดแก้ว (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้เข้ามา ท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พฤติกรรมของผู้เข้ามาท่องเที่ยว ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยว เปรียบเทียบระดับ ความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจ ของผู้เข้ามาท่องเที่ยวจำแนกตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้เข้ามาท่องเที่ยว 400 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 8 แห่ง เครื่องมือที่ ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบ สมมุติฐาน โดย T-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้ามาท่องเที่ยวรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวจากข่าวสารวิทยุ/โทรทัศน์ สาเหตุ การท่องเที่ยวเนื่องจากต้องการพักผ่อนหย่อนใจ ความถี่ในการท่องเที่ยวเฉลี่ย 8 ครั้งขึ้นไปต่อปี และ มักจะท่องเที่ยวในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์เดินทางท่องเที่ยวด้วยการใช้รถยนต์ส่วนตัว ใช้จ่าย เบ็ดเตล็ด โดยมีจำนวนค่าใช้จ่ายระหว่าง 1,001-5,000 บาท เดินทางมากับเพื่อน มีความสนใจด้าน ภูมิทัศน์ และสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ส่วนกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด

สุพรรณบุรีที่จัดขึ้นสามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มผู้เข้ามาท่องเที่ยวคือการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ โดยทราบข้อมูลการจัดงานทางวิทยุ/โทรทัศน์ โดยรวมผู้เข้ามาท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจในการท่องเที่ยวด้านสถานที่ด้านการอำนวยความสะดวกและด้านการบริการอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจต่อด้านการอำนวยความสะดวกแตกต่างกัน และอาชีพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว ด้านสถานที่ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการบริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามพฤติกรรม พบว่าผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมการเดินทางแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจ ด้านสถานที่ด้านการอำนวยความสะดวกและด้านการบริการแตกต่างกัน และจำนวนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อด้านการอำนวยความสะดวกและด้านการบริการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

พิบูลย์ ไทรเกิดศรี (2542) วิจัยเรื่อง การออกแบบตกแต่งภายในรีสอร์ท เขาใหญ่ เนเจอร์ลเพลส อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โครงการรีสอร์ท เขาใหญ่เนเจอร์ลเพลส ตั้งอยู่ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีเนื้อที่โครงการทั้งหมดประมาณ 22 ไร่ อยู่ใกล้บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจตลอดจนเผยแพร่วัฒนธรรมของประเทศไทย เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นจุดท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทุกระดับ เนื่องจากงานออกแบบตกแต่งภายในของงานปริญญาโท ได้นำเสนอให้เห็นถึงการศึกษารายละเอียดทางด้านต่างๆ และปัญหาที่มีผลกระทบต่อการออกแบบตกแต่งภายในรีสอร์ท ซึ่งเป็นปัจจัย สำคัญ อาทิเช่น ได้มีการศึกษาข้อมูลทางการดำเนินงานธุรกิจรีสอร์ท สายงานการบริหารสภาพแวดล้อมทางด้านที่ตั้งปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อโครงการ และได้ทำการศึกษาจากโครงการเปรียบเทียบที่มีลักษณะขององค์ประกอบโดยรวมที่ใกล้เคียงกับโครงการเพื่อให้ทราบรูปแบบของการดำเนินงานในทุกด้านอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น พฤติกรรมของผู้ใช้บริการ การจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยการจัดวางทางสัญจร ทั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปใช้ประยุกต์แก้ไขและพัฒนาแนวความคิดในการออกแบบ ตกแต่งโครงการให้ถูกต้องอีกด้วย นอกจากนี้ ในการจัดทำปริญญาโทฉบับนี้ ได้มุ่งเน้นที่จะตอบสนองวัตถุประสงค์ของโครงการในด้าน รูปแบบตกแต่งภายใน โดยสื่อถึงเรื่องราวการนำความเป็นธรรมชาติ อาทิ เช่น ปีกไม้กิ่งก้านต้นไม้ ภูเขา และ ลวดลายศิลปะพื้นบ้าน เครื่องปั้นดินเผาถาดจานเขวียน ผ้าไหม และ ศิลปวัฒนธรรม นูนต่ำและนูนสูง เป็นแนวความคิดสร้างสรรค์ สื่อถึงวัตถุประสงค์ของโครงการได้เป็นอย่างดี ในส่วนของขั้นตอนต่อมา คือ การศึกษาประเภทผู้ใช้โครงการและกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ

กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จากนั้นเข้าสู่ขบวนการวิเคราะห์ เพื่อการออกแบบและดำเนินการออกแบบตอบสนอง กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด โดยเน้นรูปแบบที่มีการประยุกต์จากสภาพแวดล้อมของภูมิภาคที่เป็นป่าไม้สลับ ด้วยภูเขาในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นจุดสนใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ป่าไม้เป็นต้น

สาทิศ สุขผ่องศรี (2543) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคตศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคีรีวง กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและองค์ประกอบหรือปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยวิเคราะห์ ปัญหาในด้านต่างๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนคีรีวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและอุทยานแห่งชาติเขาหลวงซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ โดยชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงเป็นผู้ปฏิบัติในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ ได้แก่ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวงและศึกษาวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอนาคตจะดีขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 2 ลักษณะ ได้แก่ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับและผลกระทบที่เกิดขึ้น องค์ประกอบหรือปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 2 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยภายในและภายนอก ปัญหาในด้านต่างๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ปัญหาด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคอันเป็นข้อจำกัดขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยภาพรวมแล้วผลกระทบด้านกายภาพมีมากกว่าด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านวัฒนธรรม แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง สรุปได้ว่ารูปแบบควรดำเนินการ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนร่วมกับพหุภาคีที่เกี่ยวข้องจึงจะเหมาะสม โดยจัดการ 4 ด้าน ตามหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวการจัดการกิจกรรม และกระบวนการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน และการจัดการที่ยั่งยืนในทุกๆ ด้าน

รติกา อังกูร และคณะ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความเป็นชนชาติไทยและศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ โดยทำการศึกษาจากกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการภาคเอกชน กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยในพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ชลบุรี เชียงใหม่ นครราชสีมา สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต และจังหวัดนนทบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถามจำนวน 6 ชุด ได้แก่แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นแบบสอบถามผู้นำชุมชน แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการภาคเอกชน แบบสอบถามประชาชนและแบบสอบถามนักท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละและหาค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักสำหรับคำถามแบบจัดลำดับ ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

จากการศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดต่างๆ พบว่าการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษา หากความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงดงามในศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความวิจิตรอลังการและแตกต่างจากชาติอื่นๆ สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการเที่ยวชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และ โบราณสถาน การเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และการเที่ยวชมความงดงามของศิลปหัตถกรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามแม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญด้านบวกต่อเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม แต่การดำเนินการด้านการท่องเที่ยว ที่ผ่านมายังพบว่าแต่ละจังหวัดมีปัญหาสำคัญซึ่งเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยค่านิยมที่คล้ายคลึงกัน หากแต่มีความละเอียดอ่อนที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นต่างก็มีลักษณะเฉพาะทั้งในวิถีการดำเนินชีวิตและลักษณะทางสังคมที่ต่างกัน ปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นได้แก่ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปัญหาโครงสร้างพื้นฐานปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด ปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง ปัญหาด้านบุคลากรในอุตสาหกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว ปัญหาด้านการบริหารจัดการในชุมชนปัญหาการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และการลดคุณค่าดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรม

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่
 สื่อกกลางในการถ่ายทอดความเป็นชนชาติไทย จากการศึกษาพบว่าแต่ละจังหวัดต่างก็มีศักยภาพและ
 ความโดดเด่นในลักษณะที่ใกล้เคียงกันทั้งในเรื่องความเป็นมาและความเก่าแก่ของประวัติศาสตร์
 โบราณสถาน ความมีเอกลักษณ์ในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตและความงดงามในศิลปวัฒนธรรม
 ประเพณี ซึ่งเป็นที่สนใจและนิยมมาเที่ยวชมทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวชาว
 ไทย ขณะเดียวกันยังมีความหลากหลายในเรื่องชาติพันธุ์และมีการรวมกลุ่มของวัฒนธรรมชุมชนที่
 เข้มแข็งจากศักยภาพดังกล่าว ซึ่งถือเป็นจุดแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและ
 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัด อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ
 การท่องเที่ยวโดยภาพรวมไว้หลายประเด็น ได้แก่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลาย
 ทางวัฒนธรรมมาเป็นแกนหลักในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว การกระจายอำนาจการ
 บริหารจัดการแก่ชุมชนและ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ในฐานะเจ้าของ
 วัฒนธรรมความชัดเจนของนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นการ
 ทบทวนศักยภาพขีดความสามารถและข้อจำกัดของการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
 การกำหนดมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

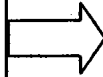
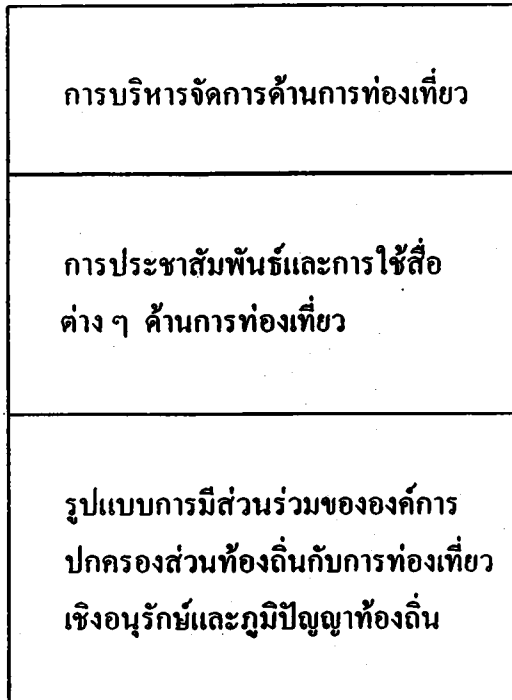
นิสาร์คน์ วรางคณาภิกุล (2545) วิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเกษตรกรในตำบลไร้
 จิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิถีชีวิตของคนไทยมีการสืบสาน
 ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่ มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาระหว่าง
 ชนบทและเมืองเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เท่าเทียมกัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนา
 ชุมชนให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการปรับตัวของท้องถิ่นตามกระแสภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีการพัฒนา
 อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชุมชน โดยอาศัยองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่นของกลุ่ม
 เกษตรกรมาผสมผสานกับแผนพัฒนาสมัยใหม่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นในด้านการเกษตรพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกรในตำบลไร้จิงที่ส่งผลให้ตำบลไร้จิงเป็นชุมชน
 เข้มแข็ง ศึกษาการปรับตัวทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเกษตรกร ศึกษาองค์ความรู้ทางภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นของกลุ่มเกษตรกรในตำบลไร้จิงที่ส่งผลให้ตำบลไร้จิงเป็นชุมชนเข้มแข็ง ศึกษาปัญหาและ
 อุปสรรคของกลุ่มเกษตรกร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา
 ท้องถิ่น องค์ความรู้ การปรับตัว ปัญหาและอุปสรรคประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มผู้นำ
 ท้องถิ่น จำนวน 34 คน วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาสรุป
 ผลการวิจัยได้ดังนี้ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเกษตรกรในตำบลไร้จิงประกอบอาชีพการทำนาข้าว
 การทำสวน ไม้ดอก การทำสวน ไม้ผลและ ไม้ยืนต้น การปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษการเลี้ยง
 สัตว์ การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร และการจักสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการทำนาข้าว

การทำสวนไม้ดอก การทำสวนไม้ผลและไม้ยืนต้นและการปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ พบว่า เกษตรกรสามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ตลอดปี ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการเลี้ยงสัตว์ พบว่ายังคงเหลือเกษตรกรเลี้ยงไก่หมู่บ้านที่ 14 เพียงหมู่บ้านเดียว เลี้ยงไก่เนื้อและไก่พื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร พบว่าผลิตภัณฑ์บางชนิดที่กลุ่มเกษตรกรได้รวมตัวกันผลิต คือ มะพร้าวเผาและขนมจาก

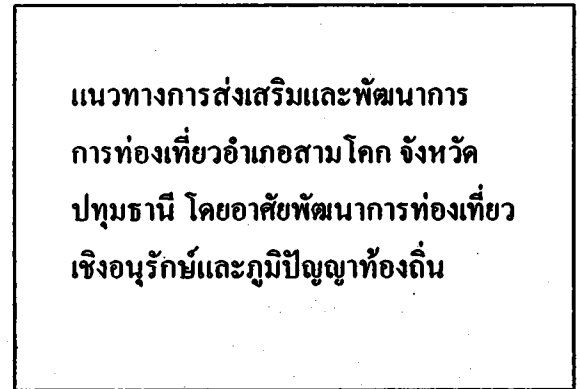
จันทร์เพ็ญ ชิดเชื้อ (2544) วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว : กรณีศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ วัตถุประสงค์ของโครงการมุ่งศึกษาชนิดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการตลาด ความต้องการของตลาด และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทำการเก็บตัวอย่างจากชาวบ้านที่เป็นผู้ผลิตในชุมชน พ่อค้าคนกลางและนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศ โดยใช้แบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2543-30 กันยายน 2544 ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษ มีหลายประเภท เช่น ผ้าทอ จักสาน ของฝากของชำร่วย ขนม หมูย่าง อาหารทะเลแปรรูปอื่น ๆ ฯลฯ ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับตลาดมีหลายกรณี เช่น ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ คือ รูปแบบ ขนาด ความหลากหลายที่ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ส่วนมากเป็นรูปแบบเดิมๆ รวมถึงบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่ดี ด้านราคา มีการต่อรองราคากันระหว่างผู้ผลิตกับผู้จำหน่าย การตัดราคากันเอง แต่ยังไม่ค่อยรุนแรง ด้านสถานที่ ลูกค้านักท่องเที่ยวยังไม่รู้จักแหล่งที่ทำการซื้อ ด้านการส่งเสริมการตลาดต้องอาศัยภาครัฐเข้าช่วยไม่สามารถจัดทำได้ทั้งหมด ในด้านความต้องการของตลาด ลูกค้าต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ มีความสวยงาม ความแปลกใหม่ เพื่อเป็นของฝากและของขวัญส่วนตัว แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเริ่มพัฒนาทักษะด้านความคิดและ ความรู้ด้านการตลาดแก่ผู้ผลิตก่อนเพราะถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าแล้วจึงหันมาพัฒนาในด้าน 4Ps ให้ตรงกับความต้องการของตลาด การพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสาร และปรับระบบการแข่งขันให้เป็นพันธมิตรทางการค้าและการพัฒนาในด้านการลดต้นทุนของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

2.13 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

บทที่ 3

วิธีวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เรื่อง “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์และการใช้สื่อต่าง ๆ ในด้านการท่องเที่ยว คุณลักษณะและปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

3.1 ขอบเขตการศึกษานี้มีดังนี้

1. พื้นที่ของอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ที่เป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ตำบลสามโคก ตำบลคลองควาย ตำบลเชียงรากน้อย

2. ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา จำนวน 128 คน

เชิงคุณภาพ

2.1 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน จำนวน 3 คน

2.2 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน

2.3 ผู้ดูแลและรับผิดชอบ จำนวน 10 คน

ผู้ให้สัมภาษณ์ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 3 คน

1.1 นายวีรวัฒน์ วงศ์สุปไทย นายกสมการการท่องเที่ยวจังหวัด

ปทุมธานี

1.2 นางไพรวลัย ศรีเทพ ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัด

ปทุมธานี

1.3 นางลิ้มมา ธารีเกษ วัฒนธรรมอำเภอสามโคก

2. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน

2.1 นายชอด ภูเฉลิมตระกูล นายกองการบริหารส่วนตำบลคลองควาย

- 2.2 นางกานดา ปฐวีรัตน์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองควาย
- 2.3 นายสวิง แก้วทอง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากน้อย
- 2.4 นายถวัลย์ เกรียงษ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสามโคก
- 2.5 นางพัชรี วิริสิการณ์ เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไปองค์การบริหารส่วนตำบล

สามโคก

- 2.6 นายบุญส่ง ลาวเนื่อง กำนันตำบลสามโคก
- 2.7 นายเชซา เครือโชติ ผู้ใหญ่บ้านทางยาว หมู่ที่ 8 ตำบลคลองควาย
- 2.8 นายสุทธิ พักตร์เพียงจันทร์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทางยาว หมู่ที่ 8 ตำบล

คลองควาย

- 2.9 นายบุญชู ทองประยงค์ ปราชญ์ชาวบ้านตำบลคลองควาย
- 2.10 นายพะยอม สุขสุมิตร ปราชญ์ชาวบ้านตำบลคลองควาย
- 2.11 นายหมื่น จักรกลม ปราชญ์ชาวบ้านตำบลเชียงรากน้อย
- 2.12 นายสากล เกษมสวัสดิ์ ปราชญ์ชาวบ้านตำบลเชียงรากน้อย
- 2.13 นายमाणพ แก้วหยก ปราชญ์ชาวบ้านตำบลเชียงรากน้อย
- 2.14 นายนวม สุขคำ ปราชญ์ชาวบ้านตำบลสามโคก
- 2.15 นายบุญส่ง โคมลอย ปราชญ์ชาวบ้านตำบลคลองควาย

3. ผู้ดูแลและรับผิดชอบ จำนวน 10 คน

- 3.1 นายนวม สุขคำ วัดสะแก ตำบลสามโคก
- 3.2 พระครูปฐม วุฒิกุล วัดสะแก ตำบลสามโคก
- 3.3 พระมหานិพนธ์ นิบุโปโก วัดสิงห์ ตำบลสามโคก
- 3.4 กำนันบุญส่ง ลาวเนื่อง วัดสิงห์ ตำบลสามโคก
- 3.5 นายบุญชู ทองประยงค์ วัดเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย
- 3.6 นายพรหมณี แก้วเกลี้ยง วัดเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย
- 3.7 นายพนม สาคร วัดเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย
- 3.8 นายสากล เกษมสวัสดิ์ วัดศาลาแดง ตำบลเชียงรากน้อย
- 3.9 นายमाणพ แก้วหยก วัดศาลาแดง ตำบลเชียงรากน้อย
- 3.10 นายหมื่น จักรกลม วัดศาลาแดง ตำบลเชียงรากน้อย

เชิงปริมาณ ได้แก่

- 2.4 ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 90 คน
- 2.5 นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 10 คน

จำนวน 100 คน เป็นการสุ่มตัวอย่างง่ายๆ (Sample Random Sampling) อาศัยการสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นคำถามดังนี้

1. ความเป็นมาของการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี
2. นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี
3. แผนเชิงรุก / แผนปฏิบัติการเชิงพื้นที่ (แผนระยะสั้น / ระยะยาว)
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวกับยุทธศาสตร์จังหวัดปทุมธานี
5. ความสำเร็จ / ความล้มเหลว / ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
6. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
7. ลักษณะและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ด้านการท่องเที่ยว (กายภาพ) ด้านการบริหาร ด้านงบประมาณ (เงินทุน) ด้านการสาธารณสุข ภาค ด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูลข่าวสาร ด้านการตลาด ด้านบุคลากร และ ด้านอื่น ๆ
8. กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี
9. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
10. การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
11. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
12. การตลาดและการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

13. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

2. แบบสอบถามเจ้าหน้าที่บริหารและประธานองค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน มีประเด็นคำถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง

ท่านเคยเข้าร่วมประชุม / อบรม ด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ ท่านมีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นบ้างหรือไม่

ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมในท้องถิ่นหรือการบริหารจัดการ ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของท่านมีอะไรบ้าง การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ได้แก่

- การเที่ยวชม โบราณสถานแห่งประวัติศาสตร์
- การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
- การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา
- การเที่ยวชมและสัมผัสชีวิตของคนในท้องถิ่น
- การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา
- การท่องเที่ยวตามสนใจพิเศษ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

- การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา
- การมีส่วนร่วมในการวางแผน
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการปฏิบัติ
- การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล
- การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข
- การมีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

- องค์กรของท่านได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง

- ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมีอะไรบ้าง
- ข้อเสนอแนะ

3. ผู้ดูแลและรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีประเด็นในการสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประเภทสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวนปีที่ก่อสร้าง ลักษณะการเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบ ประเภทนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ขีดความสามารถของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- การวิเคราะห์ขีดความสามารถด้านสิ่งแวดล้อม/ กิจกรรมที่ดำเนินการ
- การวิเคราะห์ขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ระดับใด

- ร่วมคิด วิเคราะห์สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ระดับใด
- ร่วมวางแผนการบริหารและกำหนดกิจกรรม
- ร่วมดำเนินการ
- ร่วมสนับสนุนงบประมาณ
- มีส่วนร่วมรับประโยชน์จากกิจกรรม
- ร่วมติดตามประเมินผล
- ร่วมแก้ไขปัญหา / พัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

อนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยว

1. ท่านคิดว่า ในพื้นที่ของท่านมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว และข้อจำกัดที่ต้องปรับปรุง แก้ไข อย่างไรบ้าง
2. จากศักยภาพและข้อจำกัดข้างต้น ท่านมีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร

4. แบบสอบถามประชาชน มีประเด็นในการสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพปัจจุบัน เวลาอาศัยอยู่ในชุมชน

ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ในท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- การท่องเที่ยวประเภทใดในท้องถิ่นของท่านมีนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยว (โปรด

จัดลำดับความสำคัญ 3 ลำดับ)

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว

- การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา
- การมีส่วนร่วมในการวางแผน
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการปฏิบัติ
- การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

- การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข

- การมีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- ท่านได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างไรบ้าง

- ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

5. แบบสอบถามนักท่องเที่ยวไทย มีประเด็นคำถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ปัจจุบันประกอบอาชีพอะไร วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยว รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้จากสื่อใด

ตอนที่ 2 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว

- ท่านสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวใดบ้างที่มีในจังหวัดนี้ (โปรดลำดับความสำคัญ

3 ลำดับ)

- ระบุสถานที่ท่องเที่ยว

- สถานที่ท่องเที่ยวที่สนใจและจะเดินทางต่อไปจากสถานที่แห่งนี้

ตอนที่ 3 คุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยว

- ลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

- การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

- ลักษณะทางสังคม

- มิติต่างศิลปวัฒนธรรม

- คุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษา

ตอนที่ 4 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ทรัพยากรท้องถิ่น

- งบประมาณ

- กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- การสร้างเครือข่ายและบริหารจัดการ

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- การส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ความเข้มแข็ง ความสามัคคีและเอื้ออาทรของชุมชน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้ศึกษาคำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 128 ฉบับ คณะผู้ศึกษาได้ข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรม SPSS for windows

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก และนำเสนอด้วยการพรรณนา

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน ใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการหาค่าความถี่ ร้อยละ สำหรับคำถามที่เป็นแบบเลือกตอบ และการวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับข้อคำถามที่เป็นแบบปลายเปิด

3. ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามกลุ่มผู้ประกอบการ ประชาชน และนักท่องเที่ยว ใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ สำหรับคำถามที่เป็นแบบเลือกตอบหาค่าเฉลี่ยแบบด่วงน้ำหนัก สำหรับคำถาม แบบจัดอันดับ และการวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับข้อคำถามที่เป็นปลายเปิดการประเมินการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	บ่อยที่สุด
4	หมายถึง	บ่อย
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	นานๆ ครั้ง
1	หมายถึง	ไม่เคย

การนำคะแนนของระดับประเมินมารวบรวมหาค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย	ความหมาย
5.00-4.21	บ่อยที่สุด
4.20-3.41	บ่อย
3.40-2.61	ปานกลาง

2.61-1.81	นานๆ ครั้ง
1.80-1.00	ไม่เคย

การประเมินคุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

การนำคะแนนของระดับประเมินมารวบรวมหาค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย	ความหมาย
5.00-4.21	มากที่สุด
4.20-3.41	มาก
3.40-2.61	ปานกลาง
2.61-1.81	น้อย
1.80-1.00	น้อยที่สุด

การประเมินการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	ไม่ร่วม

การนำคะแนนของระดับประเมินมารวบรวมหาค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.00-3.26	มาก
3.25-2.51	ปานกลาง
2.50-1.76	น้อย
1.75-1.00	ไม่ร่วม

การประเมินคุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

การนำคะแนนของระดับประเมินมารวบรวมหาค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย	ความหมาย
5.00-4.21	มากที่สุด
4.20-3.41	มาก
3.40-2.61	ปานกลาง
2.61-1.81	น้อย
1.80-1.00	น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์และการใช้สื่อต่าง ๆ ในด้านการท่องเที่ยว คุณลักษณะและปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน โดยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและปริมาณ ผู้ศึกษาขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม คือ

เชิงคุณภาพ

1. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐของกระทรวงการท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล/เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน
3. ผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

เชิงปริมาณ

1. ประชาชนในพื้นที่
2. นักท่องเที่ยว

และพื้นที่ที่ทำการศึกษา 3 ตำบล ดังนี้

1. ตำบลสามโคก
2. ตำบลคลองควาย
3. ตำบลเชียงรากน้อย

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอสาม โลก กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐของกระทรวงการท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 1

1. ความเป็นมาของการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐของกระทรวงการท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี ไว้ดังนี้

จากนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในด้านการพัฒนาแหล่งบริการการท่องเที่ยวสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปทุมธานี เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาบริการส่งเสริมการท่องเที่ยว การติดตามประเมินผลการทำงานของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ของท้องถิ่น โดยเป็นผู้ให้ นโยบาย แผน และติดตามประเมินผล การท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีได้ดำเนินกิจกรรมตามพันธกิจของกระทรวงในการให้การสนับสนุนส่งเสริม วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ตามระยะเวลาที่ทางราชการกำหนดไว้แล้ว เช่น กิจกรรมทางศาสนา ประเพณีตักบาตรพระร้อย ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง และประเพณีสงกรานต์ข้าวมอญ

จากที่จังหวัดปทุมธานีมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายหลายแห่ง อีกทั้งยังอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมกันดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว โดยมีการรวมกลุ่มกัน คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ครู อาจารย์ พ่อค้า ประชาชนองค์กรต่างๆ ในจังหวัดปทุมธานี จึงทำให้ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี เป็นไปตามแผนและนโยบายของระดับกระทรวงและจังหวัด

2. นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว

นโยบายจังหวัดปทุมธานีได้มีการปรับเปลี่ยนทุกปี มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ของชุมชน ทำกิจกรรมให้สอดคล้องกัน มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อของบประมาณได้เสนอขอของบประมาณสร้างเส้นทางวัฒนธรรม อีกโครงการหนึ่ง คือ โครงการสายวัฒนธรรมไทยสายไข่มุข เป็นโครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เน้นการท่องเที่ยวทางน้ำ ซึ่งค่อนข้างจะเห็นผลชัดเจนมากกว่าทางบก โดยมีจุดขาย คือ วัดต่างๆ เตาโออ่าง ศิลปวัฒนธรรมข้าวมอญ ซึ่ง วัดแต่ละวัดตั้งอยู่ไม่ห่างไกลกันมากนัก สามารถฟื้นฟูการท่องเที่ยวทางน้ำได้ เช่น ทำบุญ 9 วัด ไหว้พระวันเดียวท่องเที่ยวปทุมธานี จัดแผนเชิงรุกเพื่อให้สถานที่ต่างๆ รองรับนักท่องเที่ยวได้ อย่างเต็มที่ เป็นแผนระยะ 4 ปี เริ่มปี 2552 แล้วขยายพื้นที่ออกไปเรื่อย ๆ

3. แผนเชิงรุก/แผนปฏิบัติการเชิงพื้นที่ (แผนระยะสั้น/แผนระยะยาว)

แผนยุทธศาสตร์เชิงรุกได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการฝึกอบรมมัคคุเทศก์พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น เจ้าของร้านอาหาร เจ้าของโรงแรม เจ้าของสนามกอล์ฟ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในส่วนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดสัมมนา อบรม ประชุม เพื่อทราบนโยบายของภาครัฐอยู่เสมอ แนวโน้มสำหรับการผลักดันด้านการตลาดได้เชิญผู้เชี่ยวชาญมาแนะแนวทางว่าจะผลักดันพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร

ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดปทุมธานี ได้มีการวางแผนการท่องเที่ยวร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล อากาศยาน โดยจัดทำหนังสือแจกจ่ายให้กับทุกภาคส่วนของราชการในจังหวัดปทุมธานี กระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ขับเคลื่อนแผนงานหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบไหว้พระ 9 วัด เริ่มจากสถานที่วัดในตัวจังหวัดปทุมธานี โดยดูศักยภาพของแต่ละวัดว่าสามารถจะรองรับนักท่องเที่ยวทางเรือได้เพียงใด เช่น วัดสิงห์ไม่มีท่าเทียบเรือใหญ่ แต่จะจัดในรูปแบบของ Bicycle Rally และ Walk Rally ซึ่งเป็นนโยบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัด

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด

การท่องเที่ยวได้จัดให้มีการจัดฝึกอบรมขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว โดยทำเป็นจุดเฉพาะที่สำคัญๆ ก่อน หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนจะมาร่วมประชุมและสัมมนา ด้านกายภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นวัฒนธรรมแบบตะวันตก เนื่องจากมีความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรมที่รวดเร็วมาก การท่องเที่ยวจึงเป็นลักษณะการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์กาญจนภิเษก หอศิลปศิลป์และพิพิธภัณฑ์ต่างๆ มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวชมกันมาก โดยที่ภาครัฐมีงบประมาณมีการจัดการอย่างเป็นระบบเป็นอย่างดี

2. ส่วนตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นอารยธรรมตะวันออก ต้องการคงสภาพเดิมเอาไว้เพราะเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณสมัยอยุธยา เช่น วัดสิงห์ วัดคำหนัก วัดไก่เตี้ย วัดท้ายเกาะ ด้วยการคงเอกลักษณ์วิถีชีวิตชาวชุมชนท้องถิ่น นอกจากนั้น จัดให้มีการท่องเที่ยวทั้งทางน้ำและทางบก โดยการวางแผนให้มีการเที่ยวชมโบราณสถาน เริ่มตั้งแต่ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี ศาลเก่า พระบรมรูปรัชกาลที่ 5 เน้นตรงจุดที่มีความพร้อมก่อน โดยมีการร่วมประชุมแบบบูรณาการกับการท่องเที่ยว เนื่องจากบุคลากรมีอย่างจำกัด จึงต้องร่วมมือกับทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5. ความสำเร็จ/ความล้มเหลว/ปัญหา/อุปสรรค

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเริ่มพัฒนามาตั้งแต่ปี 2546 โดยมีการผลักดันการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม ด้วยงบประมาณ จากการพัฒนาจังหวัดเร่งพัฒนาด้านบุคลากรการท่องเที่ยว ด้านการจัดการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ จัดทำหนังสือการท่องเที่ยว สำหรับภาคเอกชนไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร เนื่องจากธุรกิจสามารถ คำนึงกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาการท่องเที่ยวแต่อย่างใด

ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมาของการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี ผู้บริหารยังให้ความสำคัญน้อยเกินไปและไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง จึงทำให้การท่องเที่ยวซบเซาลงไปบ้างแต่ก็ไม่มากนัก แม้จะมีงบประมาณในส่วนของการท่องเที่ยว แต่บางครั้งงบประมาณจะถูกนำไปใช้ในด้านอื่น อีกด้านหนึ่งคือ ถนนหนทางคับแคบไป ห้องน้ำ ห้องส้วม ยังมีไม่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวมาแล้วไม่กลับมาเที่ยวอีก แต่ในขณะที่เดียวกันบางชุมชนก็ไม่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากนัก เพราะต้องการความสงบตามวิถีชีวิตของตนเอง ในรอบปีที่ผ่านมาถือว่าผลงานยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากงบประมาณเมื่อปีที่ผ่านมาอนุมัติให้มาได้น้อยมาก แต่หันมาสร้างมูลค่าทางจิตใจขึ้นแทน

6. หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี คือ องค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคกลางเขต 6 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะดูแลการท่องเที่ยว 4 จังหวัด คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนนทบุรี โดยมีการผลักดันเรื่องการตลาดการท่องเที่ยว โดยสำนักงานปลัดการท่องเที่ยวจะดูแลรับผิดชอบเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการ สำหรับองค์กรภาคเอกชนที่เข้าร่วมสนับสนุน คือ สมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี องค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ได้มีส่วนร่วมในการผลักดัน สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานแต่ละครั้ง โดยจัดทำโครงการเสนองบประมาณขึ้นมาในแต่ละปี

7. รูปแบบการจัดการบริหารด้านการท่องเที่ยว

ได้รับงบประมาณจัดสรรมาจากส่วนกลาง และมีการแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และร่วมกันทำกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แต่ละหน่วยงานในจังหวัดจะเป็นฝ่ายจัดทำใบปลิว แผ่นพับ นอกจากนั้นยังได้ทำการประชาสัมพันธ์กับชุมชน โดยการใช้วิทยุชุมชนกระจายเสียง แหล่งเผยแพร่ข้อมูลศูนย์การท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี อำเภอธัญบุรี แต่ในขณะที่เดียวกันงบประมาณทางด้านการประชาสัมพันธ์ได้รับการจัดสรรไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ไม่มีการสร้างกระแสให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวอีก ทำให้การท่องเที่ยว

ชมเชาหลง การประชาสัมพันธ์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้ ต้องหางบประมาณโดยการเขียนหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี และประเพณีท้องถิ่นเมืองปทุมธานี ผ่านเว็บไซต์ โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุน โฆษณาประชาสัมพันธ์

8. กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ การจัดกิจกรรมลานวัฒนธรรมและอาหารพื้นบ้าน รวมทั้งจัดกิจกรรมไหว้พระขอพร 9 วัด ในจังหวัดปทุมธานี กิจกรรมนำพา เช่น ชุมชนชาวมอญในท้องถิ่นมีฆ้องวงที่นำมาจากบ้านเกิดเมืองนอนของตน มีความเป็นมาของปีทาพย์มอญ โดยเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มาชมและสัมผัสสิ่งเหล่านี้ อย่างใกล้ชิดในรูปแบบของกิจกรรม Walk Rally

9. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

1. ตำบลสามโคก แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ คือ เคาโองอ่าง วัดสิงห์ วัดสะแก และวัดสามโคก
2. ตำบลคลองควาย แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ คือ วัดเจดีย์ทองและวัดสามัคคิยาราม
3. ตำบลเชียงรากน้อย แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ คือ วัดศาลาแดงเหนือ วัดเมตตารังค์ และวัดพลับสุทธาวาส

10. การเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยว

จังหวัดปทุมธานีมีเส้นทางเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวในจังหวัดปทุมธานีที่สะดวกหลายเส้นทาง โดยแบ่งการเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยว 3 ลักษณะ คือ เส้นทางทางการท่องเที่ยวทางน้ำทางบก ภายในกลุ่มจังหวัดและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงนอกกลุ่มจังหวัด โดยมีสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนี้

1. ท่องเที่ยวชมโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์
2. ท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี
3. ท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ
4. ท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา
5. ท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
6. ท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา
7. ท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ เช่น งานสงกรานต์ ดักบาตรพระร้อย พิธีโกนจุก

เป็นต้น

11. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

การประชาสัมพันธ์ของจังหวัดปทุมธานี ในพื้นที่เน้นการใช้รถบรรทุกขนาดเล็กในการดำเนินกิจกรรมประชาสัมพันธ์มากที่สุด เพราะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด นอกจากนั้นได้จัดทำสื่อการประชาสัมพันธ์และโฆษณาทางเว็บไซต์ หนังสือการท่องเที่ยว วิทยุชุมชน แผ่นพับ ใบปลิวและที่สำคัญคือใช้กิจกรรมศิลปนิพนธ์ร่วมสมัย โดยวิธีการแถลงข่าว บอกข่าวผ่านสื่อมวลชน และที่สำคัญสุดใช้วิธีการสร้างเครือข่ายกับองค์กรส่วนท้องถิ่นและองค์กรภาคเอกชน แต่ในขณะเดียวกัน กิจกรรมต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับงบประมาณในแต่ละปีของกระทรวง และจังหวัด

12. การตลาดและการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดปทุมธานีมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง คือ พิพิธภัณฑ์การเกษตรเฉลิมพระเกียรติในหลวงครองราชย์ ครบ 50 ปี พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ หออัครศิลป์ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ พิพิธภัณฑ์กาญจนภิเษกท้องฟ้าจำลอง ซึ่งทันสมัยที่สุดในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แหล่งท่องเที่ยวดังที่กล่าวมานี้แม้แต่ประชาชนในจังหวัดปทุมธานีอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ดังกล่าว โบราณสถาน โบราณวัตถุเหล่านี้ยังไม่ได้รับการผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง แม้จะมีการผลักดันแต่ยังไม่ถูกกลุ่มเป้าหมาย ดังเช่น ที่อำเภอสามโคกมีชุมชนชาวมอญ มีวัฒนธรรมประเพณีที่ดี มีเตาโองอ่าง ซึ่งยังคงอนุรักษ์เอาไว้ แต่นักท่องเที่ยวไม่ได้แวะเข้าไปเยี่ยมชม

ในด้านการแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดอื่นยังต้องพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ ยังไม่มีท่าเทียบเรือขนาดใหญ่ หรือบางแห่งท่าเทียบเรือต้นเงิน
2. งบประมาณจากภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เพียงพอ ค่าการฟื้นฟูบูรณะปฏิสังขรณ์ โบราณสถาน และภูมิทัศน์ ให้สวยงามและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
3. ปัญหาอุปสรรคกับแหล่งท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้น้ำท่วมขัง และการพังทลายของพื้นดินบริเวณริมแม่น้ำ
4. ปัญหาด้านบุคลากรในระดับผู้รู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นับวันจะน้อยลงทุกที ไม่มีการสืบทอด ในขณะเดียวกันนักวิชาการในสถาบันระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง ยังไม่เข้ามาทำการศึกษากันอย่างจริงจัง
5. ประเพณีของท้องถิ่น ประชาชนส่วนมากยังไม่ทราบ เพราะปัจจัยด้านสถานที่และงบประมาณไม่เอื้ออำนวย เช่น ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง การแข่งขันจุดลูกหนูของชาวมอญตามวัดต่าง ๆ
6. ปัญหานักท่องเที่ยวที่ผ่านไปมาไม่แวะเที่ยวชม ทำให้แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเสียรายได้และเสียโอกาส แต่ในขณะเดียวกันปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งก็มาจากสถานที่ท่องเที่ยวไม่พร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมในด้านต่าง ๆ ด้วย

13. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ มุ่งไปยังกลุ่มเป้าหมายทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ เน้นนักศึกษา ครู อาจารย์ และประชาชนทั่วไป โดยมีการเชิญชวนให้มาดูงาน และมาศึกษาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ภายในจังหวัดปทุมธานี ในปัจจุบันนับได้ว่าการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เพราะมีพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ และพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ อีกมากมาย สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน n = 15	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	12	80.0
หญิง	3	20.0
อายุ		
ต่ำสุด 40 ปี สูงสุด 78 ปี อายุเฉลี่ย 59 ปี		
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	5	33.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	2	13.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	3	20.0
อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า	1	6.7
ปริญญาตรี	3	20.0
สูงกว่าปริญญาตรี	1	16.7

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน n = 15	ร้อยละ
ตำแหน่งปัจจุบัน		
ประธาน อบต./องค์กร	5	33.3
รองประธาน อบต.	-	-
กรรมการ อบต.	-	-
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	4	26.7
ครู/อาจารย์	-	-
ประธานกลุ่ม/ชมรม	4	26.7
อื่นๆ	2	13.3
ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง		
ต่ำสุด 6 ปี สูงสุด 53 ปี ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งเฉลี่ย 16 ปี		
เข้าร่วมประชุม/อบรมด้านการท่องเที่ยว		
เคย	14	93.3
ไม่เคย	1	6.7
การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่น		
มี	15	100.0
ไม่มี	-	-

จากตารางที่ 4.1 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน เป็นเพศชาย ร้อยละ 80.0 เพศหญิง ร้อยละ 20.0 มีอายุเฉลี่ย 59 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 40 ปี และอายุสูงสุด 78 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 33.3 ปัจจุบันมีสถานภาพเป็นประธานองค์การบริหารส่วนตำบล/องค์กร ร้อยละ 33.3 ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชนเฉลี่ย 16 ปี ต่ำสุด 6 ปี สูงสุด 53 ปี เคยเข้าร่วมประชุม/อบรมด้านการท่องเที่ยว ร้อยละ 93.3 มีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ร้อยละ 100

ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและการบริหารจัดการ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและการบริหารจัดการ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน n = 15	ร้อยละ
กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
1. การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์	14	93.3
2. การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	15	100
3. การท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยาน น้ำตก และชมวิถีชีวิต สัตว์	-	-
4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1	6.1
5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ	2	13.3
6. การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา	15	100
7. การเที่ยวชมและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น	8	53.3
8. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา	-	-
9. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ	13	86.7

จากตารางที่ 4.2 พบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่น่าสนใจ ได้แก่ การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา ร้อยละ 100 และรองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ ร้อยละ 93.3 และการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ ร้อยละ 86.7 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน ได้ให้ความสนใจการบริหารจัดการการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โดยให้ชุมชนท้องถิ่นได้เล็งเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ และจัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี เป็นประจำทุกปี ส่วนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนาและโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ มีการบูรณะซ่อมแซม จัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด นอกจากนี้การเที่ยวชมและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น จัดให้มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวอัญมณีสาม โลก ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และความผูกพันของชาวไทยมอญกับพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นแหล่งรวมในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน

การมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ การท่องเที่ยว	การมีส่วนร่วม		การแปลผล
	($\bar{X}$)	(S.D)	
การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา			
1. มีการจัดประชุม/สัมมนาเพื่อให้ความรู้และรับฟังปัญหา เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.4	.74	น้อย
2. การสนับสนุนให้ใช้ที่ทำการขององค์กรเป็นศูนย์รับฟังความ คิดเห็น และปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.47	1.06	น้อย
3. การเปิด โอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้แสดงความคิดเห็น และนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่	3.80	.78	น้อย
4. การให้ความสำคัญกับปัญหาทุกด้านที่อาจส่งผลกระทบต่อ การท่องเที่ยวของท้องถิ่น	3.67	1.11	น้อย
5. การช่วยแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว	2.93	.70	ปานกลาง
รวม	3.40	.88	น้อย
การมีส่วนร่วมในการวางแผน			
6. การร่วมเสนอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่/กิจกรรมการ ท่องเที่ยวในท้องถิ่นแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประ โยชน์ใน การจัดทำแผน	3.67	1.29	น้อยที่สุด
7. การส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนการท่องเที่ย ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.60	.83	น้อย
8. การจัดทำแผนปฏิบัติการเชิงรุกด้านการท่องเที่ยวเป็นประจำ ทุกปี	3.20	1.08	ปานกลาง
9. การทบทวนแผนและ โครงการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้มี ความเหมาะสม และทันต่อเหตุการณ์	3.13	.99	ปานกลาง
รวม	3.40	.99	ปานกลาง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ การท่องเที่ยว	การมีส่วนร่วม		การแปลผล
	($\bar{X}$)	(S.D)	
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและปฏิบัติการ			
10. การจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการ ท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.33	1.11	ปานกลาง
11. การจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวแก่ประชาชนในท้องถิ่น	2.73	.88	ปานกลาง
12. การสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการ ท่องเที่ยวแก่ท้องถิ่น	2.67	.90	ปานกลาง
13. การควบคุมการประกอบการในสถานที่ท่องเที่ยวให้อยู่ใน ความถูกต้องและเหมาะสม	3.13	.92	ปานกลาง
14. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรม การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	2.80	.86	นาน ๆ ครั้ง
รวม	2.90	.93	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล			
15. การติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวใน ท้องถิ่นเป็นประจำ	2.73	1.03	ปานกลาง
16. การประเมินผลกระทบบางกิจกรรมการท่องเที่ยวใน ท้องถิ่นเป็นประจำ	2.93	1.03	ปานกลาง
17. การจัดทำรายงานการประเมินการดำเนินงาน ด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.33	1.13	ปานกลาง
รวม	2.99	1.07	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข			
18. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูสถานที่ ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.60	.99	บ่อย
19. การมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการเพื่อรักษาความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ นักท่องเที่ยว	4.13	.99	บ่อยที่สุด

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ การท่องเที่ยว	การมีส่วนร่วม		การแปลผล
	($\bar{X}$)	(S.D)	
20. มีการประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่างๆ ทุกภาค ส่วนในการบำรุงรักษาและปรับปรุง การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.47	.83	บ่อย
21. การรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และปรับปรุงแก้ไข	3.80	.78	บ่อย
รวม	3.75	.65	บ่อย
การมีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์			
22. การกระจายและแบ่งปันผลประโยชน์จากการ ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวให้แก่กลุ่ม/ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม	2.67	.72	ปานกลาง
23. การกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนการบริหาร ผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ไว้ล่วงหน้า	2.87	.74	ปานกลาง
24. การรายงานให้สมาชิกและประชาชนในท้องถิ่น ได้ทราบ เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่เกิดจาก การท่องเที่ยว	3.00	.85	ปานกลาง
รวม	2.84	.77	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.21	.89	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชนมีความ
คิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =
3.21) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาในภาพรวม ผู้นำชุมชน/ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การ
บริหารส่วนตำบลเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับบ่อย ($\bar{X}$ =3.40) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าการมี
ส่วนร่วมในการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้แสดง ความคิดเห็นและนำเสนอปัญหา
เกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ การมีส่วนร่วมในการให้ความสำคัญกับปัญหาทุกด้านที่อาจ
ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของท้องถิ่น มีการร่วมสนับสนุนให้ใช้ที่ทำการขององค์กร เป็นศูนย์

รับฟังความคิดเห็นและปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการช่วย แก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมอยู่ในระดับบ้อย ($\bar{X}=3.40, 3.47, 3.80$ และ 3.67 ตามลำดับ) และการมีส่วนร่วม ในการจัดประชุม/สัมมนาเพื่อให้ความรู้ และรับฟังปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในท้องถิ่นมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.93$) การมีส่วนร่วมในการวางแผนในภาพรวม กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน เห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับบ้อย ที่สุด ($\bar{X}=3.40$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การร่วมเสนอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่/กิจกรรม การท่องเที่ยว ปัญหาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการจัดทำ แผน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับบ้อยที่สุด ($\bar{X}=3.67$) การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการเชิงรุก ด้านการท่องเที่ยวเป็นประจำทุกปี และการมีส่วนร่วมในการทบทวน แผนและ โครงการเพื่อ ปรับปรุงและพัฒนา ให้มีความเหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) และการมีส่วนร่วมในการส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนการท่องเที่ยว ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับบ้อย ($\bar{X}=3.60$) การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานและการปฏิบัติในภาพรวม กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำ ชุมชน เห็นว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.93$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น การควบคุมการประกอบการใน สถานที่ท่องเที่ยวให้อยู่ในความถูกต้องและเหมาะสม และการสนับสนุนด้านงบประมาณในการ จัดการท่องเที่ยวแก่ท้องถิ่น มีส่วนร่วมอยู่ในระดับนานๆ ครั้ง และปานกลาง ($\bar{X}=2.80$ และ 2.67 ตามลำดับ) และการจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการจัดให้มีการ อบรมให้ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่ประชาชน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.33$ และ 2.73 ตามลำดับ) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในภาพรวม กลุ่มผู้บริหารและ เจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน เห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.99$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน การมีส่วนร่วมในการ บำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไขในภาพรวม ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/กลุ่ม ผู้นำชุมชน เห็นว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับบ้อย ($\bar{X}=3.75$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การพัฒนา และฟื้นฟูสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการรณรงค์ให้ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไขมีส่วนร่วม อยู่ในระดับบ้อย ($\bar{X}= 3.60$ และ 3.80 ตามลำดับ) การประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่างๆ ทุกภาคส่วนในการบำรุงรักษาและ ปรับปรุงการท่องเที่ยวในท้องถิ่น อยู่ในระดับบ้อย ($\bar{X}=3.47$ และการกำหนดมาตรการเพื่อรักษา ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว มีส่วนร่วมอยู่ในระดับบ้อยที่สุด ($\bar{X}= 4.13$) การมีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์ในภาพรวม กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหาร ส่วนตำบล/ผู้นำชุมชนเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 2.84$) เมื่อพิจารณารายด้าน

พบว่า การกระจายและแบ่งปันผลประโยชน์จากการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวให้แก่กลุ่ม/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.67$) และการกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนการบริหารผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในท้องถิ่นไว้ล่วงหน้ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.87$) และการรายงานให้สมาชิกและประชาชนในท้องถิ่น ได้ทราบเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากคำถามปลายเปิด

1. องค์กรได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวการได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว พบว่า

3.1 ภาครัฐมีการจัดการการบริหารร่วมกับภาคเอกชน ให้ความสำคัญและสนับสนุนการจัดกิจกรรม

3.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่าเดิม

3.3 ทำให้ประเพณีบางอย่างที่เคยเกือบจะสูญหายไป กลับจะยังคงมีอยู่ตลอดไป

3.4 มีร้านค้าขายของที่ระลึกเพิ่มขึ้น และมีการปรับปรุง ซ่อมแซม ห้องน้ำ ห้องสุขา ให้มีความสะอาดและมีไว้บริการอย่างเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว

3.5 มีศูนย์จำหน่ายสินค้าทางการท่องเที่ยวของประชาชนในพื้นที่

3.6 มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น หลากหลายรูปแบบ

3.7 มีศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ด้านการท่องเที่ยวไว้บริการให้แก่นักท่องเที่ยว

สำหรับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยตรง เนื่องจากเป็นหน่วยงานสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่และชุมชน เพราะประชาชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เพิ่มขึ้น หน่วยงานภาครัฐให้มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตาม ไปด้วย

2. ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

กลุ่มผู้นำชุมชน/ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ได้เสนอปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ดังนี้

2.1 ประชาชนในท้องถิ่นยังไม่เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเท่าที่ควร

2.2 เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชนขาดความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทำให้ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวไม่ไปสู่เป้าหมายที่วางเอาไว้ เพราะขาดหน่วยงานของรัฐมาคอยกำกับดูแลให้คำแนะนำ

2.3 งบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีน้อยเกินไป

2.4 ขาดการประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสามโคกอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ผู้นำชุมชน/ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นไว้ดังนี้

3.1 ควรปลูกฝังให้ประชาชนมีความรักและหวงแหนในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอยู่ทุกแห่งของพื้นที่

3.2 ควรปลูกจิตสำนึกในเรื่องการรักษาความสะอาดให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว

3.3 ควรมีหน่วยงานกลางในการประสานงานด้านการท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการการประชาสัมพันธ์ และการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

กลุ่มผู้ดูแลและรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ดูแลและรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน n = 15	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	8	80.0
หญิง	2	20.0
อายุ		
ต่ำสุด 57 ปี สูงสุด 87 ปี อายุเฉลี่ย 69 ปี		
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	10	100
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	-	-
อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า	-	-
ปริญญาตรี	-	-
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
ประเภทสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น		
โบสถ์	10	100
วิหาร	6	60.0
พิพิธภัณฑ์	4	40.0
โบราณสถาน	10	100
อื่นๆ (พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ หลักศิลาโบราณและเรือโบราณ)	10	100

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน n = 15	ร้อยละ
จำนวนปีที่ก่อสร้าง		
ต่ำสุด 150 ปี สูงสุด 450 ปี ก่อสร้างโดยเฉลี่ย 300 กว่าปี		
ลักษณะการเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบ		
มีผู้ดูแลคนเดียว	-	-
มีคณะกรรมการดูแล	10	100
ไม่มี	-	-
ประเภทของนักท่องเที่ยว		
นักท่องเที่ยวชาวไทย	-	-
นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	-	-
นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ	10	100
อื่นๆ	-	-

จากตารางที่ 4.4 ผู้ดูแลและรับผิดชอบเป็นเพศหญิง ร้อยละ 20.0 เพศชาย ร้อยละ 80.0 มีอายุเฉลี่ย 69 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 57 ปี และอายุสูงสุด 87 ปี ทั้งหมดสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 100 ประเภทสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่เป็น โบสถ์ โบราณสถาน และอื่นๆ ร้อยละ 10.0 รองลงมาได้แก่วิหาร ร้อยละ 60.0 สำหรับพิพิธภัณฑ์ร้อยละ 40.0 ก่อสร้างมาโดยเฉลี่ย 300 ปี ต่ำสุด 150 ปี สูงสุด 450 ปี มีผู้ดูแลและรับผิดชอบเป็นคณะกรรมการ ร้อยละ 100.0 สำหรับนักท่องเที่ยว มีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ร้อยละ 100

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ขีดความสามารถของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 การวิเคราะห์ขีดความสามารถด้านการตลาด

1. ด้านความสำคัญของสิ่งแวดล้อม/กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่เป็นอย่างไรบ้าง

กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ขาดการสนับสนุนในทุกๆ ด้าน

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ชุมชนให้ความร่วมมือในการดูแลสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี	1. ประชาชนในท้องถิ่นไม่ค่อยเข้าวัดเท่าที่ควรทำให้เงินบริจาคลดน้อย จึงทำให้ขาดการดูแลรักษา

2. ด้านความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. มีความสงบ ร่มรื่น มีสถาปัตยกรรม ที่น่าชมหลายแห่ง	1. ขาดงบประมาณที่จะปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม

3. สถานที่/สภาพแวดล้อม/สิ่งอำนวยความสะดวก/การคมนาคม เป็นอย่างไร

สถานที่ที่กว้างขวาง การคมนาคมสะดวกและอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ไปมาสะดวก ถนนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กตลอดสาย สถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมดี มีสิ่งสร้างศาสนสถานตามแบบแปลนที่กำหนดไว้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. เดินทางไปมาสะดวก 2. มีสาธารณูปโภค ครบครัน	1. สถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ยังต้องปรับปรุงในด้านความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

4. การส่งเสริมการพัฒนาข้อมูลข่าวสารเป็นอย่างไร

การประชาสัมพันธ์ที่ใช้คือ สื่อบุคคล สื่อกระจายเสียงตามรถ แผ่นพับ โปสเตอร์ และ เว็บไซต์

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. มีการให้ข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา	1. ขาดงบประมาณสนับสนุน

2.2 การวิเคราะห์ขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ของท่านมีศักยภาพเพียงใด มีศักยภาพอยู่ในเกณฑ์ดีเพราะมีการอนุรักษ์ประเพณีต่างๆ ไว้ตลอดเวลา

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ชุมชนให้ความร่วมมือดีมาก ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ ที่ดีมาก	1. มีงบประมาณสนับสนุนการอนุรักษ์น้อยเกินไป

2. การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ท้องถิ่นมีการอนุรักษ์เรื่องภาษา เรื่องอาหาร และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์น่าสนใจ 2. มีสถาปัตยกรรมที่สวยงามมาก	1. มีการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป 2. ไม่ค่อยมีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

3. ในอนาคตท่านคิดว่ากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอย่างไร
1. ท่องเที่ยวแบบประหยัด และส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นให้มากขึ้น
  2. ร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่น

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. พื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ 2. สถาปัตยกรรมสวยงาม	1. ขาดงบประมาณ หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญน้อย

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 4.5 ท่านมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ในระดับใด

การมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ การท่องเที่ยว	การมีส่วนร่วม		การแปลผล
	($\bar{X}$)	(S.D)	
1. ร่วมคิด วิเคราะห์สถานการณ์ด้าน การท่องเที่ยวในพื้นที่	3.90	.88	ปานกลาง
2. ร่วมวางแผนการบริหารและกำหนด กิจกรรม	4.10	.74	มาก
3. ร่วมดำเนินการ			
3.1 ร่วมประชุม	4.60	.52	มากที่สุด
3.2 ร่วมจัดกิจกรรม	4.10	.88	มากที่สุด
3.3 ร่วมกิจกรรม	3.90	.88	ปานกลาง
4. มีส่วนร่วมรับประ โยชน์จากกิจกรรม			
4.1 มีรายได้เพิ่มขึ้น	2.50	.53	ปานกลาง
4.2 มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น	3.40	.52	ปานกลาง
4.3 มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	3.70	.68	มาก
4.4 มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	3.10	.57	ปานกลาง
4.5 เกิดความสามัคคี/ร่วมมือ	3.50	.85	มาก
4.6 เกิดความภาคภูมิใจ	4.00	.67	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ การท่องเที่ยว	การมีส่วนร่วม		การแปลผล
	($\bar{X}$)	(S.D)	
5.ร่วมติดตามประเมินผล	2.90	.74	ปานกลาง
6. ร่วมแก้ไขปัญหา/พัฒนาการบริหารจัดการ	4.10	.99	มากที่สุด
รวม	3.66	.71	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 ผู้ดูแลและรับผิดชอบมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.66$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การร่วมคิดวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.90$) การร่วมวางแผนการบริหารและกำหนดกิจกรรม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) การมีส่วนร่วมในการร่วมดำเนินการ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การร่วมประชุม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนการร่วมจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) และร่วมกิจกรรม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.90$) การร่วมสนับสนุนงบประมาณ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน ในขณะที่เกิดความภาคภูมิใจ มีสถานที่พักผ่อน เกิดความสามัคคีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00, 3.70, 3.50$) และการร่วมแก้ไขปัญหา/พัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.10$)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ศักยภาพในการพัฒนาและข้อจำกัด

ผู้ประกอบการ ได้ให้ข้อเสนอแนะถึงศักยภาพในการพัฒนา และข้อจำกัดที่ต้องปรับปรุง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอสามโคกไว้ ดังนี้

1. ต้องมีศาลาประชาคมเป็นจุดศูนย์รวม
2. จัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม
3. ชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ ต้องร่วมมือกัน
4. แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังขาดจุดเด่น/จุดขายทางการท่องเที่ยว
5. ขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวระดับมหภาค

6. การดำเนินกิจกรรมในการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรภาครัฐยังไม่ชัดเจน

7. แหล่งท่องเที่ยวใน 3 ตำบลของอำเภอสามโคกมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลาย

แห่ง แต่ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

8. ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ ภูมิทัศน์ ห้องน้ำ ห้องส้วม สาธารณูปโภค

9. ปัญหาท่าเทียบเรือ

10. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

2. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากศักยภาพและข้อจำกัดข้างต้น ผู้ประกอบการได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดไว้ ดังนี้

1. ควรพัฒนาให้มีแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่มีการผลิตสินค้า OTOP ด้วย เพื่อกระจายนักท่องเที่ยวให้ไปถึงยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง

2. ควรจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยวมาบริหารจัดการท่องเที่ยวแต่ละประเภท

3. ควรสร้างจุดเด่นหรือจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวในการสร้างสัญลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยว

4. หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา การท่องเที่ยวให้เหมาะสมและต่อเนื่อง

5. ควรเปิด โอกาสให้ภาคเอกชนได้รับรู้ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด เพื่อจะได้เตรียมความพร้อมในการรองรับกิจกรรม/โครงการที่จะเกิดขึ้น

6. ควรดำเนินกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำภายใน 3 ตำบลอำเภอสามโคกให้มากขึ้น

7. ขอความอนุเคราะห์จากบุคคล ชุมชน ให้ความร่วมมือ

8. สร้างศาสนสถานร่วมกัน

กลุ่มประชาชนตำบลสามโคก/คลองควาย/เชียงรากน้อย จังหวัดปทุมธานี
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนตำบลสามโคก/คลองควาย/เชียงรากน้อย
จังหวัดปทุมธานี

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน N = 90	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	63	70.0
หญิง	27	30.0
อายุ		
ต่ำสุด 16 ปี สูงสุด 97 ปี อายุเฉลี่ย 50 ปี		
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	48	53.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	2	2.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	18	20.0
อนุปริญญา/ปวศ.หรือเทียบเท่า	16	17.8
ปริญญาตรี	2	2.2
สูงกว่าปริญญาตรี	4	4.4
อาชีพ		
ข้าราชการ	20	22.2
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	4.4
ลูกจ้างภาคเอกชน	13	14.4
ประกอบอาชีพส่วนตัว	22	24.4
เกษตรกร	6	6.7
นักศึกษา	2	2.2
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	4	4.4
อื่นๆ	19	21.1
ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน		
ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 73 ปี ระยะเวลาที่อาศัยเฉลี่ย 33 ปี		

จากตารางที่ 4.6 ประชาชนเป็นเพศหญิง ร้อยละ 30.0 เพศชาย ร้อยละ 70.0 มีอายุเฉลี่ย 50 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 16 ปี และอายุสูงสุด 97 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 53.3 รองลงมา ได้แก่ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า ร้อยละ 20.0 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2.0 เท่ากัน ระดับอนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า ร้อยละ 17.8 สูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 4.4 งานอาชีพ พบว่า ประกอบอาชีพส่วนตัว ร้อยละ 24.4 เป็นข้าราชการ ร้อยละ 22.2 ลูกจ้างภาคเอกชน/รัฐบาล ร้อยละ 14.4 เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานหน่วยงานราชการ ร้อยละ 4.4 เกษตรกร ร้อยละ 6.7 และประกอบอาชีพอื่นๆ ร้อยละ 21.1 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน เฉลี่ย 33 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 73 ปี

ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

รูปแบบการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ในท้องถิ่นมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
1. การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์	85	94.4
2. การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	86	95.6
3. การท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยานน้ำตกและชมวิถีชีวิต สัตว์	3	3.3
4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	14	15.6
5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ	13	14.4
6. การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา	75	83.3
7. การเที่ยวชมและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น	31	34.4
8. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา	8	8.9
9. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ	10	11.1

จากตารางที่ 4.7 ประชาชนเห็นว่า รูปแบบการท่องเที่ยวในจังหวัดปทุมธานีที่น่าสนใจ ได้แก่ การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมประเพณี ร้อยละ 95.46 การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่ง

ประวัติศาสตร์ ร้อยละ 94.4 รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา ร้อยละ 83.3 และ การเที่ยวชมและสัมผัสชีวิตของคนในท้องถิ่น ร้อยละ 34.4

ตารางที่ 4.8 ค่าดัชนีนำหนักกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่เป็นที่นิยม

กิจกรรม	อันดับที่			คะแนนแบบ ถ่วงน้ำหนัก	ลำดับที่
	1	2	3		
1. การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่ง ประวัติศาสตร์	19	7	4	75	1
2. การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	4	4	2	22	3
3. การท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยาน น้ำตกและชม วิถีชีวิตสัตว์	3	2	1	14	5
4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1	8	2	21	4
5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ	2	3	1	13	6
6. การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา	3	4	6	23	2
7. การเที่ยวชมและสัมผัสวิถีชีวิตของคน ในท้องถิ่น	0	1	5	7	8
8. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา	2	2	2	12	7
9. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ	0	1	1	3	9

จากตารางที่ 4.8 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในจังหวัดปทุมธานีที่น่าสนใจ เรียงตามลำดับได้ดังนี้ การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ รองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา และการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม คะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 75, 23 และ 22 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาชน

การบริหาร	การมีส่วนร่วม		การแปลผล
	($\bar{X}$)	(S.D)	
การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา			
1. การแสดงความคิดเห็น และเสนอปัญหา เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ	2.32	1.15	นาน ๆ ครั้ง
2. การปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวและร่วมหาทางแก้ไข	2.19	1.16	ไม่เคย
รวม	2.21	1.16	ไม่เคย
การมีส่วนร่วมในการวางแผน			
3. การเสนอแนะให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่/ กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และปัญหาแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผน	2.03	1.12	ไม่เคย
4. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อขอ ทราบถึงแผนงาน หรือ โครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ทางราชการจะจัดขึ้นในท้องถิ่น	2.08	1.15	ไม่เคย
รวม	2.05	1.15	ไม่เคย
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการปฏิบัติ			
5. การให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวก แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	2.47	1.19	นาน ๆ ครั้ง
6. การพัฒนา และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	2.34	1.09	นาน ๆ ครั้ง
7. การร่วมบริจาคเงิน หรือออกแรง เพื่อช่วยเหลือ พัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	2.47	.89	นาน ๆ ครั้ง
รวม	2.42	1.06	นาน ๆ ครั้ง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

การบริหาร	การมีส่วนร่วม		การแปลผล
	($\bar{X}$)	(S.D)	
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล			
8. การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	2.13	1.16	ไม่เคย
9. การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล เกี่ยวกับ งบประมาณการเงินที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	1.97	1.09	ไม่เคย
รวม	2.05	1.12	ไม่เคย
การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข			
10. การแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบทันทีที่พบเห็น การบุกรุก หรือทำลายสถานที่ท่องเที่ยวตลอดจน ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	2.12	.95	นาน ๆ ครั้ง
11. การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวใน ท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง	2.52	1.11	นาน ๆ ครั้ง
12. การเป็นหูเป็นตาช่วยบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว	2.67	1.15	นาน ๆ ครั้ง
รวม	2.43	1.07	นาน ๆ ครั้ง
การมีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์			
13. มีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์	1.89	1.10	ไม่เคย
รวม	1.89	1.10	ไม่เคย
ค่าเฉลี่ยรวม	2.17	1.10	ไม่เคย

จากตารางที่ 4.9 ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการการ
ท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับไม่เคย ($\bar{X}$ =2.17) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมใน
การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับไม่เคย ($\bar{X}$ =2.21) เมื่อพิจารณารายด้าน
พบว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาในภาพรวม ประชาชนเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับ
นาน ๆ ครั้ง ($\bar{X}$ =2.19) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การแสดงความคิดเห็นและเสนอปัญหาเกี่ยวกับ
การท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ ไม่เคย ($\bar{X}$ =2.03) ส่วนการ

ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวและร่วมหาทางแก้ไข มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.19$) การมีส่วนร่วมในการวางแผนในภาพรวม ประชาชนเห็นว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับไม่เคย ($\bar{X}=2.05$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับไม่เคยทุกด้าน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการปฏิบัติในภาพรวม ประชาชนเห็นว่า มีส่วนร่วมในระดับนานๆ ครั้ง ($\bar{X}=2.42$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การร่วมบริจาคเงินหรือออกแรงเพื่อช่วยเหลือพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการพัฒนาและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมีส่วนร่วมอยู่ในระดับนานๆ ครั้ง ($\bar{X}=2.47$ และ 2.34 ตามลำดับ) ในขณะที่การให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับนานๆ ครั้ง ($X=2.47$) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในภาพรวม ประชาชนเห็นว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับไม่เคย ($\bar{X}=2.05$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.13$) ในขณะที่การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลเกี่ยวกับงบประมาณการเงินที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมีส่วนร่วม อยู่ในระดับไม่เคย ($\bar{X}=1.97$) การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไขในภาพรวม ประชาชนเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับนานๆ ครั้ง ($\bar{X}=2.43$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวในท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง และการเป็นหูเป็นตาช่วยบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมอยู่ในระดับนานๆ ครั้ง ($\bar{X}=2.52$ และ 2.67 ตามลำดับ) ในขณะที่การแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบทันทีที่พบเห็นการบุกรุกหรือทำลายสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีส่วนร่วมอยู่ในระดับนานๆ ครั้ง ($\bar{X}=2.12$)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. การได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ประชาชนได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. ได้รู้ประวัติความเป็นมาในอดีต และช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น
2. ดันตัวอยู่ตลอดเวลา ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่น
3. มีนักท่องเที่ยวมาชมงานแสดงและกิจกรรมของท้องถิ่น
4. มีประโยชน์และได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน
5. ได้ความสบายใจ มีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามอยู่เสมอ
6. เป็นการอนุรักษ์ และประเพณีดั้งเดิมไว้ มิให้สูญสลายไปตามกาลเวลา
7. มีความรู้หลายๆ ด้านมากยิ่งขึ้นและสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น

8. ช่วยกันอนุรักษ์การท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมให้ลูกหลานดูในภายภาคหน้า
 9. ชาวบ้านสามารถสร้างรายได้ด้วยการค้าขายให้กับนักท่องเที่ยว
 10. แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนา และมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีความสุข สุขภาพ
 มากขึ้น

11. ได้รับผลประโยชน์จากการทำท่าเทียบเรือให้นักท่องเที่ยว
  12. เกิดการสร้างถนนเลียบบลองขึ้นมาใหม่ และพัฒนา ปรับปรุง ถนนเลียบบลอง
  13. ได้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทุกคนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยส่วนรวม
  14. พัฒนาสภาพแวดล้อม และสาธารณูปโภคให้ดียิ่งขึ้น
  15. ได้ทราบแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสามโคก
- 1.6 ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนากการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

2.1 ประชาชนได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากการท่องเที่ยวใน
 ท้องถิ่น ไว้ตามลำดับ ดังนี้

1. องค์กรภาครัฐต้องให้การสนับสนุนมากขึ้น ต้องการให้พัฒนาก
 ท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม

2. ขอให้ช่วยกันป้องกันน้ำท่วม ช่วยกันประชาสัมพันธ์ แก้ไขปัญหาน้ำ
 ท่วม

3. ไม่ต้องการให้มีโรงงานในพื้นที่ ช่วยกันแก้ไขปัญหาของแหล่ง
 ท่องเที่ยว

4. ให้รัฐบาลช่วยพัฒนามิที่ขายของ

5. ให้รัฐบาลจัดการป้องกันน้ำท่วม และเร่งพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

6. ต้องการมีตลาดน้ำ และอยู่ในระหว่างขาดผู้นำ ฉะนั้นต้องมีการพัฒนา

7. ช่วยกันอนุรักษ์ และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแบบยั่งยืน

8. ให้มีการจัดกิจกรรมบ่อยๆ มีเงินกองทุนหมู่บ้าน แต่ขาดการ
 ประชาสัมพันธ์

9. ต้องช่วยกันพัฒนาถนน ปลูกต้นไม้ ทำสะพานเพิ่มความสะอาดสองฝั่ง
 แม่น้ำเจ้าพระยา

10. ต้องร่วมมือกันจัดแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด

11. รัฐบาลสนับสนุนช่วยเหลือร่วมกับการท่องเที่ยว เพื่อประชาสัมพันธ์
 ให้ทุกคนทราบแหล่งท่องเที่ยว และประเพณีของชาวมอญ

12. ไม่ไปทำลายธรรมชาติ ให้มีประเพณีไทยมอญ คงอยู่ตลอดไป

13. ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว และบริเวณใกล้เคียง เช่น ถนน/เส้นทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยว สถานที่จอดรถ ระบบไฟฟ้า-น้ำประปา ห้องสุขาที่มีมาตรฐาน และสะอาด ปลอดภัย

2.2 ควรปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวที่มีสภาพทรุดโทรมให้กลับมาสวยงาม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด

2.3 ควรประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ให้มากขึ้น และส่งเสริมการท่องเที่ยวให้หลากหลาย

2.4 ผู้นำท้องถิ่นควรทราบข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ และทราบจุดขายของในพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้ถูกทิศทาง

กลุ่มนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มนักท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน N = 10	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	5	50.0
หญิง	5	50.0
อายุ		
ต่ำสุด 32 ปี สูงสุด 60 ปี อายุเฉลี่ย 47 ปี		
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	4	40.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	-	-
อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า	-	-
ปริญญาตรี	3	30.0
สูงกว่าปริญญาตรี	3	30.0

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน N = 10	ร้อยละ
อาชีพ		
ข้าราชการ	6	60.0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	-	-
ประกอบอาชีพส่วนตัว	1	10.0
รับจ้าง/ลูกจ้างเอกชน	2	20.0
เกษตรกร	1	10.0
นักเรียน/นักศึกษา	-	-
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	-	-
อื่น ๆ	-	-
วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน	7	70.0
เพื่อธุรกิจ	-	-
เพื่อการศึกษา	1	10.0
เพื่อประชุม/สัมมนา	-	-
เพื่อน/เยี่ยมญาติ	2	20.0
งานแสดง/นิทรรศการ	-	-
อื่น ๆ	-	-
แหล่งการรับรู้สถานที่ท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
วิทยุโทรทัศน์	-	-
วิทยุกระจายเสียง	1	10.0
วารสารการท่องเที่ยว	2	20.0
หนังสือพิมพ์/แผ่นพับ	-	-
เพื่อน/ญาติ	7	70.0
งานแสดง/นิทรรศการ	-	-
อื่น ๆ	2	20.0

จากตารางที่ 4.10 นักท่องเที่ยวแบ่งเป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.0 เพศชาย ร้อยละ 50.0 มีอายุเฉลี่ย 47 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 32 ปี และอายุสูงสุด 60 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 40.0 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 30.0 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 30.0 เท่ากัน ด้านอาชีพ พบว่า ประกอบอาชีพข้าราชการ ร้อยละ 60.0 รองลงมา ได้แก่ รับจ้าง ร้อยละ 20.0 ส่วนอาชีพเกษตรกรและประกอบอาชีพส่วนตัว ร้อยละ 10.0 เท่ากัน ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้เพื่อเป็นการพักผ่อน ร้อยละ 70.0 และรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวใน 3 ตำบล อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จากเพื่อน/ญาติ ร้อยละ 70.0 เท่ากัน

ตอนที่ 2 ประเภทการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.11 ค่าถ่วงน้ำหนักประเภทการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว

กิจกรรม	อันดับที่			คะแนนแบบถ่วงน้ำหนัก	ลำดับที่
	1	2	3		
1. การท่องเที่ยวโบราณสถานแหล่งประวัติศาสตร์	7	5	3	34	1
2. การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	5	3	0	21	3
3. การท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยาน น้ำตก และชมวิถีชีวิตสัตว์	1	2	1	8	6
4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	6	0	1	19	4
5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ	0	1	0	2	9
6. การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา	0	1	1	3	8
7. การเที่ยวชมและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น	1	3	4	13	5
8. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา	1	0	0	4	7
9. การท่องเที่ยวความความสนใจพิเศษ	8	3	1	31	2

จากตารางที่ 4.11 พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม ตามลำดับ ได้แก่ การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวความความสนใจพิเศษ และการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โดยมีค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 34, 31 และ 21 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ค่าถ่วงน้ำหนักสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในท้องถิ่น

กิจกรรม	อันดับที่			คะแนนแบบถ่วงน้ำหนัก	ลำดับที่
	1	2	3		
1. วัดสิงห์	9	1	2	31	1
2. วัดสะแก	4	0	0	12	3
3. วัดเจดีย์ทอง	5	2	0	25	2
4. วัดสามัคคิยาราม	0	3	0	6	4

จากตารางที่ 4.12 สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในท้องถิ่นเรียงตามลำดับ ได้แก่ วัดสิงห์ วัดเจดีย์ทอง และวัดสะแก โดยมีค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 31, 25 และ 12 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละความสนใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวต่อไปยังสถานที่ใกล้เคียง

ความสนใจ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	7	70.0
มี	3	30.0

จากตารางที่ 4.13 นักท่องเที่ยวร้อยละ 70.0 ไม่สนใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวต่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง ในขณะที่ร้อยละ 30.0 มีความสนใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวต่อไปยังสถานที่ใกล้เคียง

ตารางที่ 4.14 จำนวนและร้อยละเหตุผลในการเลือกตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวต่อไป

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลในการเลือกตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวต่อไป (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
1. เป็นเส้นทางต่อเนื่อง	2	20.0
2. การเดินทางสะดวก	2	20.0
3. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเป็นมาเกี่ยวข้องกับ	2	20.0
4. น่าสนใจและมีชื่อเสียง	2	20.0
5. เพื่อเลือกซื้อสินค้า และของที่ระลึก	1	10.0
6. อื่นๆ	-	-

จากตารางที่ 4.14 พบว่า เหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวต่อไป เนื่องจาก เป็นเส้นทางต่อเนื่อง การเดินทางสะดวก เป็นสถานที่ที่มีความเป็นมาเกี่ยวข้องกับ และน่าสนใจ ร้อยละ 20.0 และเพื่อเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึก ร้อยละ 10.0

ตอนที่ 3 คุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยคุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยว

ความนิยม	คุณลักษณะ / ปัจจัย		การแปลผล
	($\bar{X}$)	(S.D)	
ลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว			
1. ความเหมาะสมในการจัดเขตพื้นที่	3.60	.84	ปานกลาง
2. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.20	1.03	ปานกลาง
3. ความสวยงามและความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว	3.00	.94	ปานกลาง
4. ประสิทธิภาพการท่องเที่ยวได้หลากหลาย	3.10	.74	ปานกลาง
รวม	3.22	.89	ปานกลาง

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ความนิยม	คุณลักษณะ / ปัจจัย		การแปลผล
	($\bar{X}$)	(S.D)	
การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม			
5. การจัดการขยะมูลฝอย	2.70	.82	น้อย
6. การจัดการคุณภาพน้ำ	3.10	.88	มาก
7. การจัดการคุณภาพอากาศ	2.80	.79	ปานกลาง
8. การจัดการคุณภาพเสียง	2.60	.97	น้อย
รวม	2.80	.86	ปานกลาง
ลักษณะทางสังคม			
9. ความประทับใจในการเที่ยวชม	3.10	1.10	น้อย
10. ความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรม	3.30	1.16	มาก
รวม	3.20	1.13	น้อย
มิติทางศิลปวัฒนธรรม			
11. คุณค่าทางภูมิปัญญาและองค์ความรู้	3.70	1.42	มากที่สุด
12. คุณค่าทางประวัติศาสตร์	3.70	1.42	มากที่สุด
รวม	3.70	1.42	มากที่สุด
คุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษา			
13. ผลประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้	3.30	1.16	ปานกลาง
14. การใช้แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และการศึกษา	3.20	.92	ปานกลาง
รวม	3.25	1.04	ปานกลาง
การบริหารจัดการ			
15. การจัดตั้งอำนวยความสะดวก	2.80	1.14	น้อย
16. การจัดการความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	2.60	.97	น้อย
17. การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยว	2.80	1.03	น้อย
18. การจัดการบุคลากรผู้ให้บริการ	2.40	1.17	น้อย
รวม	2.65	1.08	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม	3.13	1.07	น้อย

จากตารางที่ 4.15 พบว่า คุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=3.13$) และเมื่อพิจารณารายคุณลักษณะ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในแต่ละคุณลักษณะ ดังนี้

คุณลักษณะด้านคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม นักท่องเที่ยวเห็นว่า คุณลักษณะดังกล่าว ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.60$) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

คุณลักษณะด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในภาพรวม นักท่องเที่ยวเห็นว่า คุณลักษณะดังกล่าว ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในระดับมาก ($\bar{X}=3.10$) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

คุณลักษณะด้านสังคมในภาพรวม นักท่องเที่ยวเห็นว่า คุณลักษณะดังกล่าว ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในระดับน้อย ($\bar{X}=3.20$) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ความประทับใจในการเที่ยวชมความนิยม ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในระดับน้อย ($\bar{X}=3.10$) ในขณะที่ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในระดับมาก ($\bar{X}=3.30$) คุณลักษณะด้านมิติทางศิลปวัฒนธรรมในภาพรวม นักท่องเที่ยวเห็นว่า คุณลักษณะดังกล่าว ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกปัจจัย คุณลักษณะด้านคุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษา นักท่องเที่ยวเห็นว่า คุณลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.25$) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกปัจจัย คุณลักษณะด้านการบริหารจัดการ นักท่องเที่ยวเห็นว่า คุณลักษณะดังกล่าว ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในระดับน้อย ($\bar{X}=2.65$) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยทุกปัจจัย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. ต้องการให้ภาครัฐจัดการบริหารร่วมกับภาคเอกชน
2. ต้องการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมมากกว่านี้
3. อยากให้ประเพณีบางอย่างที่เคยมี ยังคงมีอยู่ตลอดไป
4. รัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือ
5. ต้องการให้มีร้านค้าขายของที่ระลึก มีห้องน้ำ ห้องสุขา ที่สะอาดและมีอย่างเพียงพอ

6. ควรจัดให้มีศูนย์จำหน่ายสินค้าทางการท่องเที่ยว
7. ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้ดีกว่านี้
8. ควรมีศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ด้านการท่องเที่ยวไว้บริการให้แก่นักท่องเที่ยว
9. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาดูแลให้คำแนะนำ และปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวให้สะดวก และพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว
10. ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชน ใกล้เคียงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนด้วย
11. ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม สะอาด ร่มรื่น เหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ
12. ควรมีการจัดระบบการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่ง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว และสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ศึกษาคุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความนิยมของนักท่องเที่ยว ศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนากองเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ตลอดจนเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้เหมาะสมกับศักยภาพอำเภอสามโคก ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้มีจำนวน 128 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวน 3 คน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กร บริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน ผู้ประกอบการ 10 คน ประชาชนในพื้นที่ 90 คน นักท่องเที่ยวจำนวน 10 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม

ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการสัมภาษณ์ และการสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าถ่วงน้ำหนัก ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

1.1 ด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า การบริหารจัดการทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์กรประชาชน ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดนโยบายแนวทางในการพัฒนาและจัดกิจกรรมในพื้นที่ของตนเอง โดยมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา สำหรับการบริหารจัดการด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว จะให้ความสำคัญกับการปรับปรุงภูมิทัศน์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก

1.2 ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด การดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดด้านการท่องเที่ยว ปกติจะอยู่ในความรับผิดชอบของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำหรับในระดับจังหวัด จะดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับจังหวัด ใน

ขณะเดียวกันมีการประสานงานร่วมกันกับกลุ่มจังหวัดด้วย โดยมีการร่วมกลุ่มกับกลุ่มจังหวัดทำแผนการตลาดเชิงรุก และเร่งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ทั้งทางวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ วารสารเพื่อการท่องเที่ยว สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ และวีซีดี (VCD) นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เผยแพร่และร่วมออกฐานแสดงสินค้าของคนตลอดจนนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจอีกด้วย

1.3 ด้านสินค้าทางการท่องเที่ยว สินค้าทางการท่องเที่ยวของอำเภอสามโลก จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ แหล่งโบราณสถานและประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน การสัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมนันทนาการและกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวต่างๆ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภาควิชาเกษตร นอกจากนั้น ยังมีสินค้าทางการเกษตร เช่น เครื่องปั้นดินเผา ขนมหอย ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดับ ผลิตภัณฑ์โคมไฟไม้ไผ่ เป็นต้น

1.4 ด้านการคมนาคมและสาธารณูปโภค การดูแลในเรื่องเส้นทางคมนาคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มักจะเป็นผู้รับผิดชอบ โดยภาพรวมพบว่า ความพร้อมในด้านการคมนาคมและสาธารณูปโภคเพื่อการจัดการท่องเที่ยวอยู่ในลักษณะที่เหมาะสม และมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

1.5 ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ นอกจากจะช่วยส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้นแล้ว ยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ค่านิยม ต่างๆ ในการดำเนินชีวิตที่ติดมากับนักท่องเที่ยวด้วย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งด้านบวกและด้านลบ

1.6 ด้านการบริหาร โดยภาพรวมพบว่า องค์กรและเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะเป็นผู้ดำเนินการเอง นอกจากนี้ยังมีการรวมตัวกันของกลุ่มต่างๆ

1.7 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในอำเภอสามโลกไม่โดดเด่นเท่าที่ควร แต่ก็มีส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อม ไว้เป็นอย่างดี

1.8 ด้านการเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยวภายในอำเภอ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เช่น การไหว้พระ 9 วัด โดยอาศัยเส้นทางสัญจรทางน้ำเป็นหลัก

1.9 ด้านงบประมาณ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เป็นงบประมาณของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และงบประมาณยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของจังหวัด

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

ประชาชนในชุมชนอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ยังไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญ และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาในรายกลุ่ม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวน้อยมาก ในขณะที่กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในรายกิจกรรมของการมีส่วนร่วม พบว่า การกำหนดปัญหา/วิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ การวางแผนและกำหนดกิจกรรม การสนับสนุนงบประมาณและแรงงาน และการติดตามประเมินผลมีส่วนร่วมในระดับน้อยมาก ส่วนการมีส่วนร่วมดำเนินการ ร่วมบำรุงรักษา ปรับปรุงแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการร่วมรับประโยชน์/จัดการผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

3. ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

3.1 ปัญหาด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

สถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร และมีสภาพเสื่อมโทรมซึ่งต้องรีบเร่งแก้ไข โดยด่วน สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งมีข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ความไม่ปลอดภัยของสถานที่ท่องเที่ยว

3.2 ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด ได้แก่

ยังไม่สามารถดำเนินการการตลาดในเชิงรุกได้อย่างแท้จริง การประชาสัมพันธ์ขาดความต่อเนื่อง และยังขาดการกระตุ้นให้เห็นบรรยากาศ ของการท่องเที่ยวภายในอำเภอสามโคก ขาดการสร้างเครือข่ายกับภาคส่วนต่างๆ ระหว่างองค์กรภาครัฐด้วยกันเองและภาครัฐกับภาคเอกชน การประชาสัมพันธ์ที่ดำเนินการอยู่ยังขาดความหลากหลาย ขาดความต่อเนื่อง และไม่ทั่วถึง ไม่สามารถเจาะกลุ่มเป้าหมายหลักได้อย่างแท้จริง การประชาสัมพันธ์ยังขาดเอกภาพและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.3 ปัญหาด้านการบริการ

ระบบการรักษาความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยวยังขาดมาตรฐาน ศูนย์ข้อมูลข่าวสารแต่ละพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีรูปแบบการให้บริการยังไม่หลากหลาย และไม่สามารถสร้างความประทับใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้

3.4 ปัญหาด้านงบประมาณ

ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว งบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับ งบประมาณด้านการพัฒนา บูรณะ ซ่อมแซม แหล่งโบราณสถาน ในแต่ละปีไม่มีความแน่นอน

3.5 ปัญหาด้านการมีส่วนร่วม

ขาดการประสานให้หน่วยงานต่างๆ จากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประชาชนในชุมชนยังไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ 5.1 ประชาชนในชุมชนยังไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

3.6 ปัญหาด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

บุคลากรยังขาดความรู้ความชำนาญในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของส่วนราชการและมีการปรับโอนบุคลากรจากสายงานอื่น บุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวมีไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นบุคลากรยังขาดความรู้ความชำนาญในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของส่วนราชการและมีการปรับโอนบุคลากรจากสายงานอื่นให้มาดูแลงานด้านการท่องเที่ยวขาดการสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว ทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ และการสานต่องานการท่องเที่ยวในชุมชนขาดเจ้าภาพหลักในการรับผิดชอบดูแลงานด้านการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การติดต่อประสานงาน

คุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในการเลือกมาท่องเที่ยวในอำเภอสาม โลก การศึกษาคุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในการเลือกมา ท่องเที่ยวในอำเภอสาม โลกครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ประยุกต์คุณลักษณะต่างๆ มาจากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว คือ ด้านลักษณะกายภาพ ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านลักษณะทางสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านคุณค่าการเรียนรู้และการศึกษา และด้านการบริหารจัดการผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะที่ส่งผลกระทบต่อความนิยมในการเลือกมาท่องเที่ยวในอำเภอสาม โลกส่งผลกระทบต่อความนิยมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายลักษณะพบว่าส่วนมากลักษณะส่งผลกระทบต่อความนิยมในระดับปานกลาง

ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอสาม โลก อำเภอสาม โลกมีศักยภาพที่โดดเด่นเกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และชุมชนชาวมอญที่ยังคงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามมาเป็นเวลาช้านาน ความมีเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตของ

ชุมชนเป็นศักยภาพที่โดดเด่นที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีระยะทางที่ไม่ห่างจากกรุงเทพมหานคร สามารถส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการ เส้นทางการศึกษาธรรมชาติที่น่าสนใจ สามารถสัมผัสได้ด้วยการทำงานที่เชื่อมโยงกับรูปแบบการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีอยู่ ความมีชื่อเสียงของแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานเตาโองอ่าง ก่อให้เกิด ความสนใจในการมาท่องเที่ยวได้ ความร่วมมือของชุมชนในท้องถิ่น สามารถพัฒนาอำเภอสาม โลกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งใช้เป็นแหล่งรวมภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรมและงานหัตถกรรม

ข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวของอำเภอสาม โลก ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา ในขณะที่นักท่องเที่ยว ส่วนมากนิยมเที่ยวชมธรรมชาติ เช่น เที่ยวป่า เที่ยวทะเล เที่ยวภูเขา และเที่ยวน้ำตก เป็นต้น ด้านการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในอำเภอและจังหวัด ยังขาดความหลากหลายในการบูรณาการกิจกรรมต่างๆ วิทยุทัศน์และยุทธศาสตร์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอำเภอสาม โลกยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันในอันที่จะพัฒนาศักยภาพให้สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวได้ ยังขาดผู้ที่รับผิดชอบต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในในอำเภอสาม โลก ส่วนใหญ่จะฝากงานด้านการท่องเที่ยวไว้ในโครงการกิจกรรมต่างๆ และหน่วยงานต่างๆ สินค้าทางการท่องเที่ยวของอำเภอสาม โลกยังขาดจุดเด่น ทั้งยังไม่สามารถสร้างสินค้าในรูปแบบอื่นๆ ให้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวหันมาสนใจเป็นพิเศษ ได้ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของอำเภอสาม โลกเป็นเพียงทางผ่านที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่น้อยสถานที่สำคัญของอำเภอสาม โลกยังไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่และยั่งยืน

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพและปรับแก้ข้อจำกัดควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และเหมาะสมกับ การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพื่อให้เป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว และควรส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวแบบชมวิถีชีวิตในท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน และวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น มีแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ มีผู้บรรยาย นำชม และตอบข้อซักถามของนักท่องเที่ยวเพื่อให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว ใกล้เคียงโดยเส้นทางคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์ และแผนการตลาดที่เป็นแบบบูรณาการภายในอำเภอและจังหวัด ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมค้นหาจุดเด่นของตนเองเพื่อนำมาสร้างให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น วิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นบ้าน และความโดดเด่นขอ ทรัพยากรธรรมชาติ ของท้องถิ่น

แนวทางการบูรณาการการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดการบูรณาการการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามที่เป็นจริง สร้างเครือข่ายเพื่อการ

ท่องเที่ยวทุกภาคส่วนจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด ควรพิจารณาให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการพัฒนาอำเภอสามโคกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวบนเส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอสามโคกกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดอื่นการบูรณาการระดับชุมชนและระดับจังหวัด ส่งเสริมชุมชนให้ทบทวนศักยภาพของตนเองว่ามีศักยภาพในด้านใดบ้าง การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งชุมชนสามารถ พิจารณาร่วมกันได้

5.2 อภิปรายผล

การท่องเที่ยวของอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การสัมผัสวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวด้วยความสนใจพิเศษ การท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนและรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ด้านการท่องเที่ยวจากเพื่อน/ญาติ สำหรับประเด็นด้านการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว นั้น จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวจากสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์หรืออินเทอร์เน็ต กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะสื่อดังกล่าวสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลาย และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างไร้ขีดจำกัดและไร้พรมแดน ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับนั้นยังมีภาพและรายละเอียดของข้อมูลประกอบให้ผู้สนใจได้เห็นภาพสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยวที่จริง เป็นการเพิ่มมิติของการรับรู้ที่มากขึ้น ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น นับว่าสื่อดังกล่าวมีบทบาทมากในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมมากขึ้นในอนาคต

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่สนใจในกลุ่มนักท่องเที่ยว ได้แก่ การเที่ยวชมโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ รองลงมา ได้แก่ การเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ รองลงมาได้แก่การเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี

จากผลจากการศึกษานั้น พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่สนใจของอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานีนั้น การท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และการท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา อยู่ในอันดับต้นๆ สภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่ม ทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวมุ่งเน้นไปตามศักยภาพที่มีอยู่ คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และการท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) อำเภอสามโคกมีจุดโดดเด่นที่สำคัญและน่าสนใจ คือ มีชุมชนชาวมอญที่ยังอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ควรจัดการท่องเที่ยวทั้งทางน้ำและทางบกให้เป็นรูปธรรม
- 2) ควรมีหน่วยงานเป็นเจ้าภาพหลักในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 3) ควรจัดการเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างอำเภอและจังหวัดให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย
- 4) ควรพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ควบคู่ไปกับการพักผ่อนของนักท่องเที่ยว
- 5) ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยให้ชุมชนในท้องถิ่น และหน่วยงานของภาครัฐ ได้เรียนรู้และมีความพร้อมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

1.2 ข้อเสนอแนะสู่การปฏิบัติ

- 1) การรับข้อมูลข่าวสารมีความหลากหลายมากขึ้น การทำการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวสามารถทำผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตได้
- 2) ควรมีการจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวของอำเภอสามโคกควบคู่ไปกับการทำปฏิทินท่องเที่ยวของกระทรวงและระดับจังหวัด
- 3) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชนต่อชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน
- 4) ควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการ
- 5) ควรจัดให้มีเวทีในการประชุมร่วมกัน
- 6) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกับชุมชนเพื่อจัดการให้เกิดความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรจัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดย ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการ
- 2.2 ควรมีการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดความพร้อมในการจัดกิจกรรมและการแก้ปัญหา

2.3 ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถานและ
การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ให้เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิต เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวและ
ประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่นุชนรุ่นหลังต่อไป

2.4 วิจัยเชิงบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับองค์กรภาคเอกชน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชน
เรื่อง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 1

1. ความเป็นมาของการท่องเที่ยวในจังหวัดปทุมธานี
 .....
2. นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี
 .....
- 3 . แผนเชิงรุก/แผนปฏิบัติการเชิงพื้นที่ (แผนระยะสั้น/แผนระยะยาว)
 .....
4. การพัฒนากองท่องเที่ยวเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี
 .....
5. ความสำเร็จ.....
 .....
- ความล้มเหลว.....
 .....
- ปัญหา/อุปสรรคของการพัฒนากองท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี
 .....
6. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากองท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี
 .....

ตอนที่ 2

7. รูปแบบการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

.....

.....

ด้านการบริหาร.....

ด้านงบประมาณ.....

ด้านสาธารณูปโภค.....

.....

ด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูลข่าวสาร.....

.....

ด้านการตลาด.....

.....

ด้านบุคลากร.....

.....

ด้านอื่น ๆ .....

.....

8. กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี

.....

.....

.....

9. การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี

.....

.....

.....

10. การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในจังหวัดปทุมธานี

.....

.....

11. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

.....

.....

12. การตลาดและการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีในปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ 3

13. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชน

1. เพศ ( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด ( ) 1. ประถมศึกษา ( ) 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
( ) 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ( ) 4. อนุปริญญา /
ปวช. หรือเทียบเท่า ปวส. หรือเทียบเท่า
( ) 5. ปริญญาตรี ( ) 6. สูงกว่าปริญญาตรี
4. ตำแหน่งปัจจุบัน ( ) 1. ประธาน อบต. / องค์กร ( ) 2. รองประธาน อบต.
( ) 3. กรรมการ อบต. ( ) 4. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน
( ) 5. ครู / อาจารย์ ( ) 6. ประธานกลุ่ม / ชมรม
( ) 7. อื่น ๆ (ระบุ) .....
5. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง.....ปี
6. ท่านเคยเข้าร่วมประชุม / อบรมด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ ( ) 1. เคย ( ) 2. ไม่เคย
7. ท่านมีการดำเนินกิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นบ้างหรือไม่
( ) 1. มี
( ) 2. ไม่มี

ตอนที่ 5 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและการบริหารจัดการ

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของท่านมีอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - ( ) 1. การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์
  - ( ) 2. การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
  - ( ) 3. การท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยาน น้ำตก และชมวิถีชีวิตสัตว์
  - ( ) 4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
  - ( ) 5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ
  - ( ) 6. การท่องเที่ยวเพื่อกิจการทางศาสนา
  - ( ) 7. การเที่ยวชมและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

- ( ) 8. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา
- ( ) 9. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ ระบุ .....

2. จากหัวข้อที่ 1. ท่านมีการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างไร

- ( ) 1. การเที่ยวชมโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์
- .....
- .....

- ( ) 2. การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
- .....
- .....

- ( ) 3. การท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยาน น้ำตก และชมวิถีชีวิตสัตว์
- .....
- .....

- ( ) 4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- .....
- .....

- ( ) 5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ
- .....
- .....

- ( ) 6. การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา
- .....
- .....

- ( ) 7. การเที่ยวชมและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
- .....
- .....

- ( ) 8. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา
- .....
- .....

- ( ) 9. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ ระบุ
- .....
- .....

ตอนที่ 6 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการกำหนด ปัญหา	บ่อยที่สุด	บ่อย	ปานกลาง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
1. องค์กรของท่านมีการจัดประชุม / สัมมนาเพื่อให้ความรู้ และรับฟัง ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
2. องค์กรของท่านสนับสนุนให้ใช้ ที่ทำการขององค์กรเป็นศูนย์รับฟัง ความคิดเห็นและปัญหาที่เกิดจาก การท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
3. องค์กรของท่านเปิดโอกาสให้ ประชาชนในท้องถิ่นได้แสดงความคิดเห็น และนำเสนอปัญหา เกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่					
4. องค์กรของท่านให้ความสำคัญ กับปัญหาทุกด้านที่อาจส่งผล กระทบต่อการท่องเที่ยวของ ท้องถิ่น					
5. องค์กรของท่านช่วยแก้ไข ปัญหาด้านการท่องเที่ยว					
การมีส่วนร่วมในการวางแผน 6. องค์กรของท่านร่วมเสนอและ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ / กิจกรรมการท่องเที่ยว ปัญหา การท่องเที่ยวในท้องถิ่นแก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ ประโยชน์ในการจัดทำแผน					

ตอนที่ 6 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการกำหนด ปัญหา	บ่อยที่สุด	บ่อย	ปานกลาง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
7. องค์กรของท่านส่งเจ้าหน้าที่ เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผน การท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง					
8. องค์กรของท่านมีการจัดการ ทำแผนปฏิบัติการเชิงรุกด้าน การท่องเที่ยวเป็นประจำทุกปี					
9. องค์กรของท่านมีการทบทวน แผนและโครงการ เพื่อปรับปรุง และพัฒนาให้มีความเหมาะสม และทันต่อเหตุการณ์					
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และปฏิบัติการ 10. องค์กรของท่านจัดให้มี กิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริม การท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
11. องค์กรของท่านจัดให้มีการ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวแก่ประชาชนในท้องถิ่น					
12. องค์กรของท่านสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการ บ่อยที่สุด บ่อย ปานกลาง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคย กำหนดปัญหา ด้านงบประมาณในการจัดการ ท่องเที่ยวแก่ท้องถิ่น					

ตอนที่ 6 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการกำหนด ปัญหา	บ่อยที่สุด	บ่อย	ปานกลาง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
13. องค์กรของท่านมีการควบคุม การประกอบการในสถานที่ ท่องเที่ยวให้อยู่ในความถูกต้อง และเหมาะสม					
14. องค์กรของท่านมีการ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว / กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล 15. องค์กรของท่านมีการติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยวในท้องถิ่นเป็นประจำ					
16. องค์กรของท่านมีการ ประเมินผลกระทบการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวใน ท้องถิ่นเป็นประจำ					
17. องค์กรของท่านมีการจัดทำ รายงานการประเมินการดำเนิน งานด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และปรับปรุงแก้ไข 18. องค์กรของท่านมีส่วนร่วม ในการพัฒนาและฟื้นฟูสถานที่ ท่องเที่ยวและกิจกรรมการ ท่องเที่ยวในท้องถิ่น					

ตอนที่ 6 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา	บ่อยที่สุด	บ่อย	ปานกลาง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
19. องค์กรของท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการเพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว					
20. องค์กรของท่านมีการมีส่วนร่วมในการ บ่อยที่สุด บ่อย ปานกลาง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคย ดำเนินงานและปฏิบัติการประสานความร่วมมือ ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทุกภาคส่วนในการบำรุงรักษาและปรับปรุงการท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
21. องค์กรของท่านมีการรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข					
การมีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์ 22. องค์กรของท่านมีการกระจายและแบ่งปันผลประโยชน์จากการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวให้แก่กลุ่มหรือให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการ					
23. องค์กรของท่านมีการกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนการบริหารผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในท้องถิ่นไว้ล่วงหน้า					

ตอนที่ 6 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา	บ่อยที่สุด	บ่อย	ปานกลาง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
24. องค์กรของท่านมีการรายงานให้สมาชิกและประชาชนในท้องถิ่นได้ทราบเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว					

ตอนที่ 7 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. องค์กรของท่านได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

แบบสอบถามกลุ่มผู้ดูแลและรับผิดชอบ
เรื่อง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

พื้นที่ศึกษา.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....
 องค์กร.....
 พื้นที่ศึกษา.....จังหวัด.....

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมายลงใน ( ) และเติมข้อความลงในช่องว่าง ให้ตรงกับความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด 1. ประถมศึกษา
 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. หรือเทียบเท่า
 4. อนุปริญญา ปวส.หรือเทียบเท่า
 5. ปริญญาตรี
 6. สูงกว่าปริญญาตรี
4. ประเภทสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 1. โบสถ์ 2. วิหาร 3. พิพิธภัณฑ
 4. โบราณสถาน 5. อื่น ๆ (ระบุ).....
5. จำนวนปีที่ก่อสร้าง ..... ปี
6. ลักษณะการเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบ
 1. มีผู้ดูแลคนเดียว 2. มีคณะกรรมการดูแล 3. ไม่มี

7. ประเภทของนักท่องเที่ยว

- ( ) 1. นักท่องเที่ยวชาวไทย ( ) 2. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
 ( ) 3. นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ( ) 4. อื่นๆ (ระบุ) .....

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ขีดความสามารถของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 การวิเคราะห์ขีดความสามารถด้านสิ่งแวดล้อม

1) ด้านความสำคัญของสิ่งแวดล้อม / กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่เป็นอย่างไรบ้าง

.....
 .....

จุดแข็ง.....

จุดอ่อน.....

2) ด้านความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร

.....
 .....

จุดแข็ง.....

จุดอ่อน.....

3) สถานที่ / สภาพแวดล้อม / สิ่งอำนวยความสะดวก การคมนาคม เป็นอย่างไร

.....
 .....

จุดแข็ง.....

จุดอ่อน.....

4) การส่งเสริมการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม (การพัฒนาข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์) เป็นอย่างไร

.....
 .....

จุดแข็ง.....

จุดอ่อน.....

2.2 การวิเคราะห์ขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1) ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ของท่านมี
ศักยภาพเพียงใด

.....
.....

จุดแข็ง.....

จุดอ่อน.....

2) การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ผ่านมาเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....

จุดแข็ง.....

จุดอ่อน.....

3) ในอนาคตท่านคิดว่ากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นใน
พื้นที่จะเป็นอย่างไร

.....
.....

จุดแข็ง.....

จุดอ่อน.....

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ท่านมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ในระดับ

ใด

ประเด็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย
1. ร่วมคิด วิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่					
2. ร่วมวางแผนการบริหารและกำหนดกิจกรรม					
3. ร่วมดำเนินการ					
3.1 ร่วมประชุม					
3.2 ร่วมจัดกิจกรรม					
3.3 ร่วมกิจกรรม					
4. ร่วมสนับสนุนงบประมาณ					
5. มีส่วนร่วมรับประโยชน์จากกิจกรรม					
5.1 มีรายได้เพิ่มขึ้น					
5.2 มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น					
5.3 มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ					
5.4 มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น					
5.5 เกิดความสามัคคี/ร่วมมือ					
5.6 เกิดความภาคภูมิใจ					
6. ร่วมติดตามประเมินผล					
7. ร่วมแก้ไขปัญหา / พัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยว					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ท่านคิดว่าในพื้นที่ของท่านมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้อจำกัดที่ต้องปรับปรุงอย่างไรบ้าง

ศักยภาพ.....

.....

.....

ข้อจำกัด.....

.....

.....

2. จากศักยภาพและข้อจำกัดข้างต้น ท่านมีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามกลุ่มประชาชน / นักท่องเที่ยว
เรื่อง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

พื้นที่ศึกษา.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....
 องค์กร.....

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมายลงใน ( ) และเติมข้อความลงในช่องว่าง ให้ตรงกับความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด 1. ประถมศึกษา
 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. หรือเทียบเท่า
 4. อนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า
 5. ปริญญาตรี
 6. สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพปัจจุบัน

☐ 1. ข้าราชการ	☐ 2. พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ 3. ลูกจ้างภาคเอกชน	☐ 4. ประกอบอาชีพส่วนตัว
☐ 5. เกษตรกร	☐ 6. นักศึกษา
☐ 7. ไม่ได้ประกอบอาชีพ	☐ 8. อื่น ๆ (ระบุ).....

5. ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนนี้นาน ..... ปี

ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

1. ในท้องถิ่นของท่านมีการท่องเที่ยวประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์
- ( ) 2. การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
- ( ) 3. การท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยาน น้ำตก และชมวิถีชีวิตสัตว์
- ( ) 4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- ( ) 5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ
- ( ) 6. การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา
- ( ) 7. การเที่ยวชมและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
- ( ) 8. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา
- ( ) 9. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (ระบุ) .....

2. จากข้อ 1. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวประเภทใดในท้องถิ่นของท่านที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยว (โปรดจัดลำดับความสำคัญ 3 ลำดับ)

- ( ) 1. การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์
- ( ) 2. การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
- ( ) 3. การท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยาน น้ำตก และชมวิถีชีวิตสัตว์
- ( ) 4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- ( ) 5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ
- ( ) 6. การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา
- ( ) 7. การเที่ยวชมและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
- ( ) 8. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา
- ( ) 9. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (ระบุ) .....

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว	บ่อยที่สุด	บ่อย	ปานกลาง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
การมีส่วนร่วมกำหนดปัญหา 1. ท่านร่วมแสดงความคิดเห็น และ เสนอปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ					
2. ท่านและคนในชุมชนมีการปรึกษา หารือกันเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นจาก การท่องเที่ยว และร่วมหาทางแก้ไข					
การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3. ท่านร่วมเสนอแนะให้ข้อมูล เกี่ยวกับสถานที่ / กิจกรรมการ ท่องเที่ยวในท้องถิ่น และปัญหา แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประ โยชน์ ในการจัดทำแผน					
4. ท่านมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ของรัฐเพื่อขอทราบถึงแผนงาน หรือโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ ทางราชการจะจัดขึ้นในท้องถิ่น					
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการปฏิบัติ 5. ท่านให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการ พัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
6. ท่านและคนในชุมชนมีการพัฒนา และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุน การท่องเที่ยวในท้องถิ่น					

ตอนที่ 3 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว	บ่อยที่สุด	บ่อย	ปานกลาง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
7. ท่านและคนในชุมชนร่วมบริจาคเงิน หรือออกแรง เพื่อช่วยเหลือพัฒนาการ ท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล 8. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลที่ เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวใน ท้องถิ่น					
9. ท่านมีการติดตาม ตรวจสอบและ ประเมินผลเกี่ยวกับงบประมาณการเงิน เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และปรับปรุงแก้ไข 10. ท่านแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทราบทันทีที่พบเห็นการบุกรุกหรือ ทำลายสถานที่ท่องเที่ยวตลอดจน ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
11. ท่านให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวในท้องถิ่นแก่ นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง					
12. ท่านเป็นหูเป็นตาช่วยบำรุงรักษา แหล่งท่องเที่ยว					
การมีส่วนร่วมในการ จัดการผลประโยชน์ 13. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการ ผลประโยชน์					

ตอนที่ 4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ท่านได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง

.....
 .....

2. ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น
 อย่างไรบ้าง

.....
 .....

3. วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้

☐ 1. เพื่อท่องเที่ยว / พักผ่อน	☐ 2. เพื่อธุรกิจ
☐ 3. เพื่อการศึกษา	☐ 4. เพื่อประชุม / สัมมนา
☐ 5. เพื่อเยี่ยมญาติ / เพื่อน	☐ 6. อื่น ๆ (ระบุ) .....

4. ท่านรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้จากสื่อใด

☐ 1. วิทยุโทรทัศน์	☐ 2. วิทยุกระจายเสียง
☐ 3. วารสารการท่องเที่ยว	☐ 4. หนังสือพิมพ์ / แผ่นพับ
☐ 5. เพื่อน / ญาติ	☐ 6. งานแสดง / นิทรรศการ
☐ 7. อื่น ๆ (ระบุ)	

ตอนที่ 5 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว

1. ท่านสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวใดบ้างที่มีในจังหวัดนี้ (โปรดจัดลำดับความสำคัญ 3 ลำดับ)

- 1. การท่องเที่ยวโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์
- 2. การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
- 3. การท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยาน น้ำตก และชมวิถีชีวิตสัตว์
- 4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ
- 6. การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางศาสนา
- 7. การเที่ยวชมและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
- 8. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา
- 9. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ ระบุ.....

2. จากข้อ 1. โปรดระบุชื่อสถานที่ท่องเที่ยวตามลำดับ

อันดับที่ 1. ได้แก่.....

อันดับที่ 2. ได้แก่.....

อันดับที่ 3. ได้แก่.....

3. สถานที่ท่องเที่ยวที่ท่านสนใจและจะเดินทางต่อไปจากสถานที่แห่งนี้

( ) 1. ไม่มี

( ) 2. มี

4. เหตุผลในการเลือกไปยังสถานที่ดังกล่าว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) 1. เป็นเส้นทางต่อเนื่อง

( ) 2. การเดินทางสะดวก

( ) 3. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเป็นมาเกี่ยวข้องกัน

( ) 4. น่าสนใจและมีชื่อเสียง

( ) 5. เพื่อเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึก

( ) 6. อื่น ๆ (ระบุ) .....

ตอนที่ 6 คุณลักษณะหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยว

คุณลักษณะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย
ลักษณะทางกายภาพของ แหล่งท่องเที่ยว					
1. ความเหมาะสมในการจัดเขต พื้นที่ (Zoning)					
2. ความสะดวกในการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยว					
3. ความสวยงามและความมี ชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว					
4. ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้หลากหลาย					

ตอนที่ 6 (ต่อ)

คุณลักษณะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย
การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม					
5. การจัดการขยะมูลฝอย					
6. การจัดการคุณภาพน้ำ					
7. การจัดการคุณภาพอากาศ					
8. การจัดการคุณภาพเสียง					
ลักษณะทางสังคม					
9. ความประทับใจในการเที่ยวชม					
10. ความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรม					
มิติทางศิลปวัฒนธรรม					
11. คุณค่าทางภูมิปัญญาและองค์ความรู้					
12. คุณค่าทางประวัติศาสตร์					
คุณค่าทางการเรียนรู้					
13. ผลประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้					
14. การใช้แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และการศึกษา					
การบริหารจัดการ					
15. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก					
16. การจัดการความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน					
17. การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยว					
18. การจัดการบุคลากรผู้ให้บริการ					

ตอนที่ 7 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

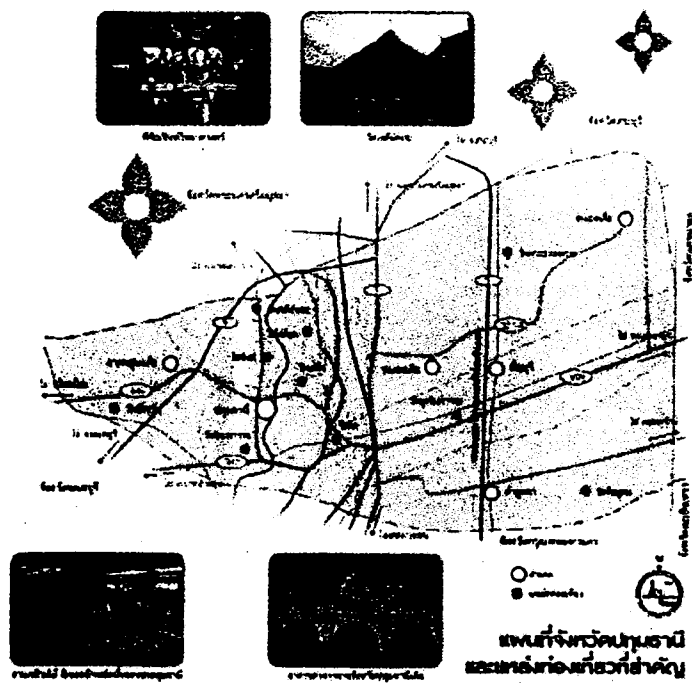
ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด
ปทุมธานี อย่างไรบ้าง

.....

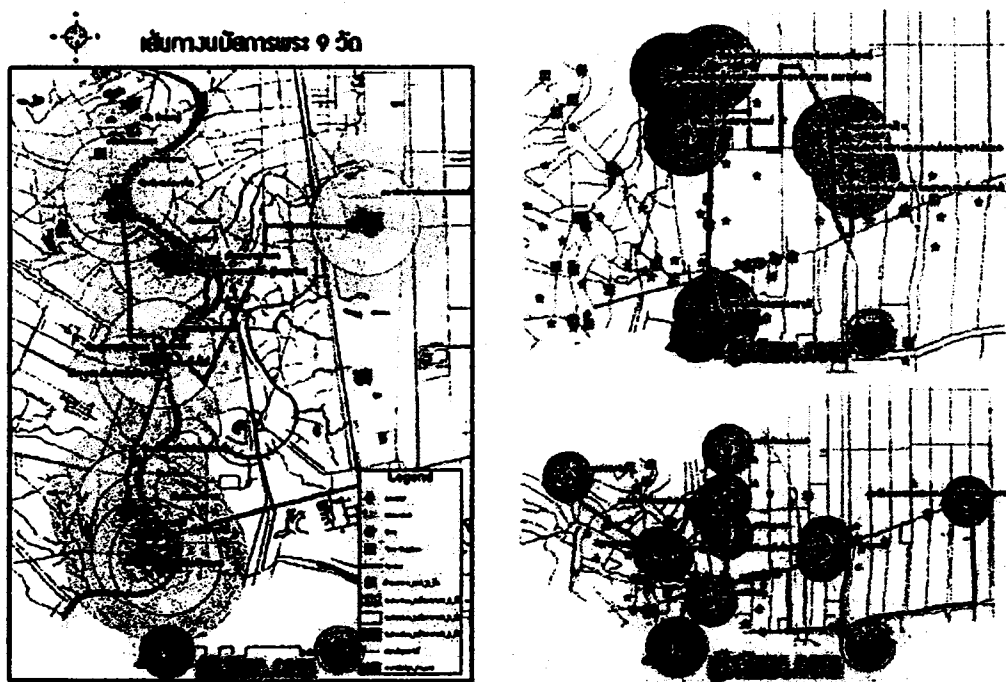
.....

.....

ภาคผนวก ข

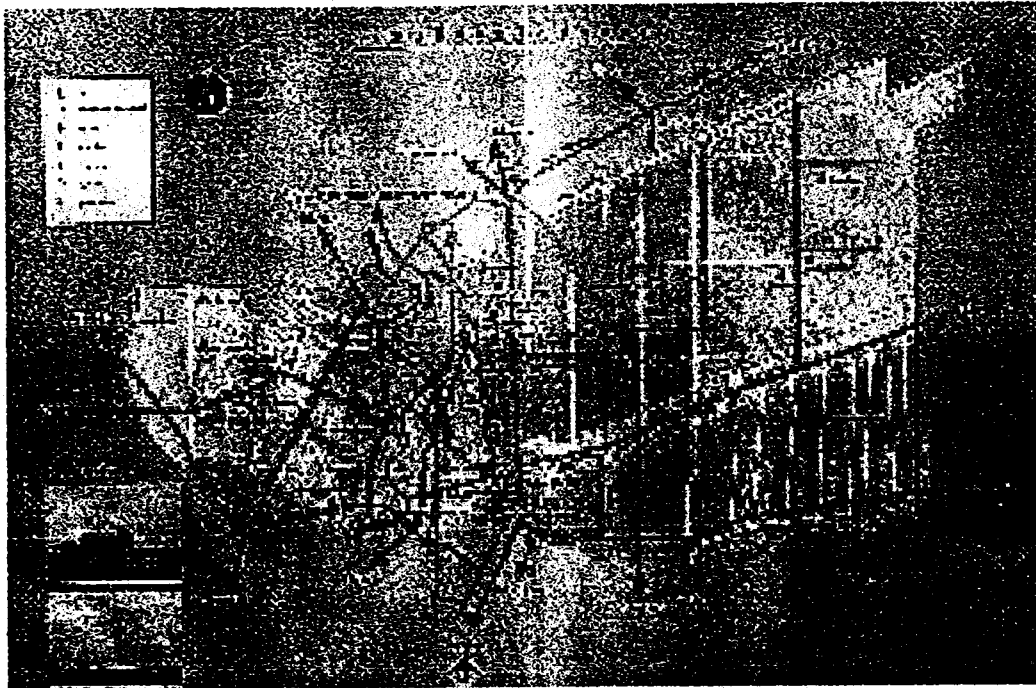

ภาพที่ 1 แผนที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดปทุมธานี

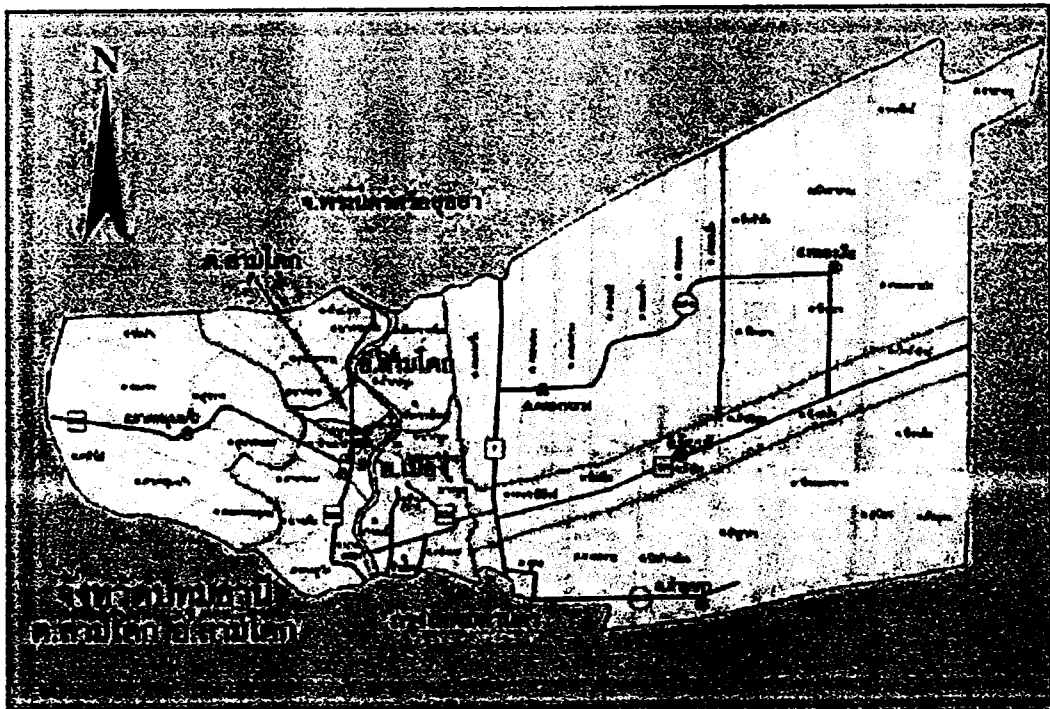

ภาพที่ 2 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด จังหวัดปทุมธานี

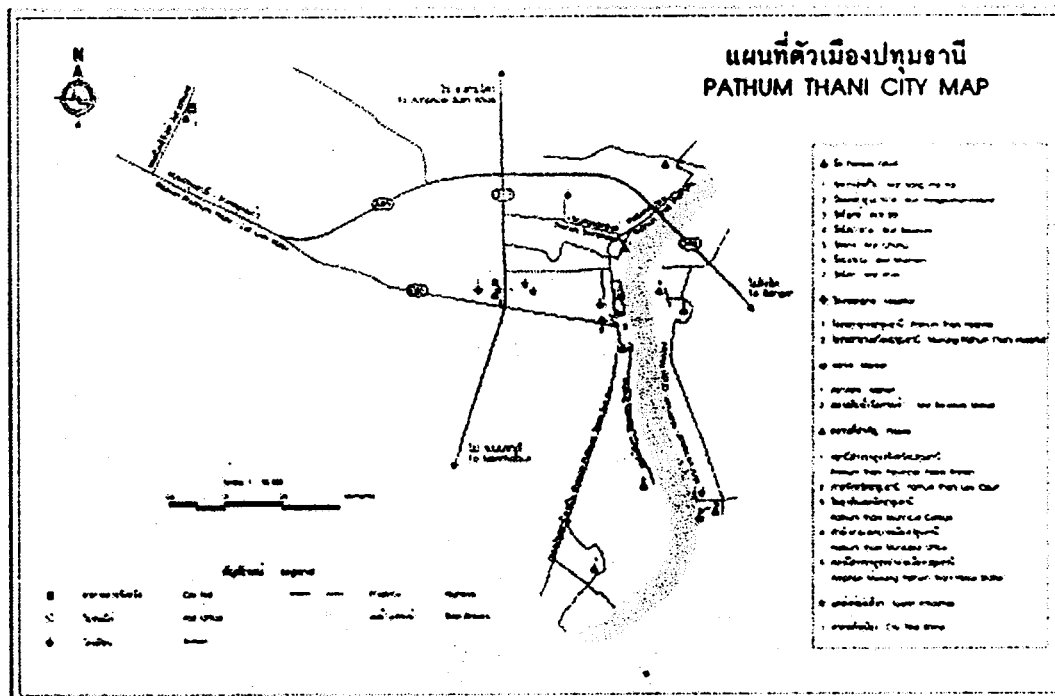

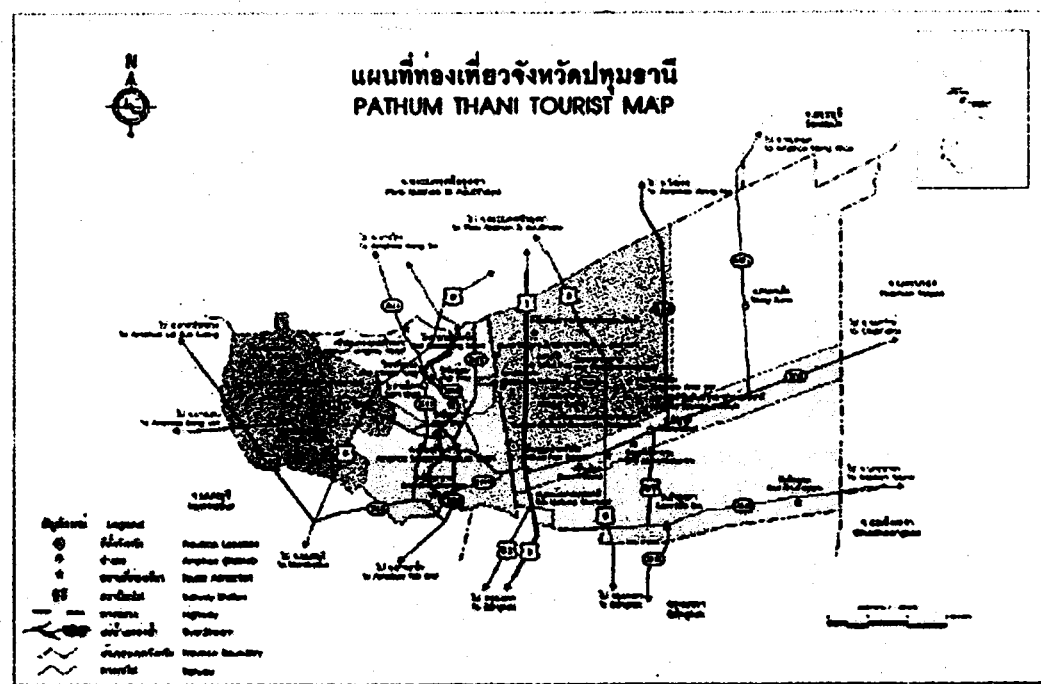
ภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 4 แผนที่ อบต.สาม โลก อำเภอสาม โลก จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 5 แผนที่ตัวเมืองจังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 6 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

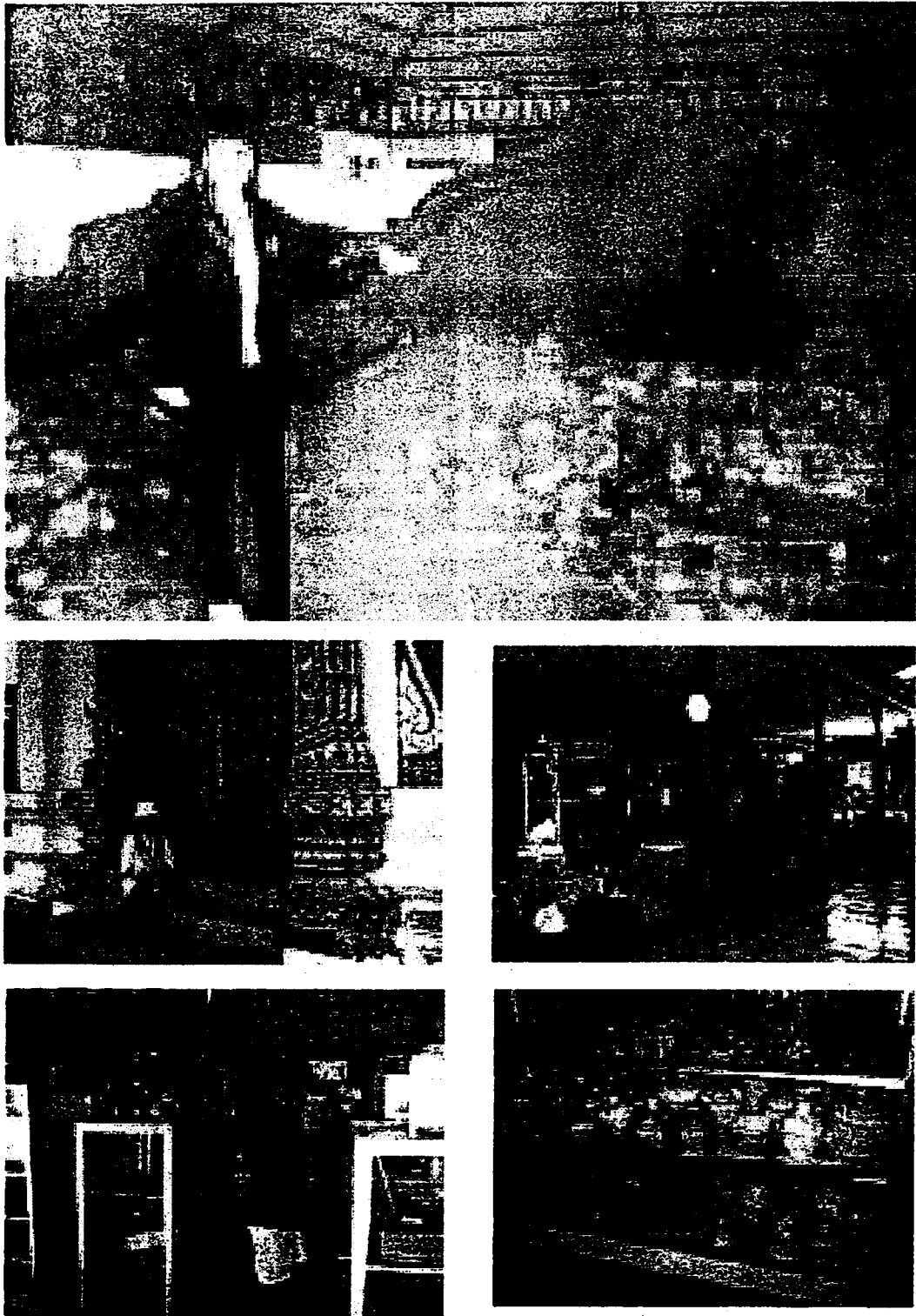
ภาคผนวก ค

ภาพที่ 1 สัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ/ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

ภาพที่ 2 สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน และประชาชนทั่วไป

ภาพที่ 3 สํารวจแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ศาสนสถาน เคาอิงอําง วัดสิงห์ คําบลสามโคก

ภาพที่ 4 สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน/ชาวบ้าน ตำบลคลองควายและตำบลเชิงรากน้อย

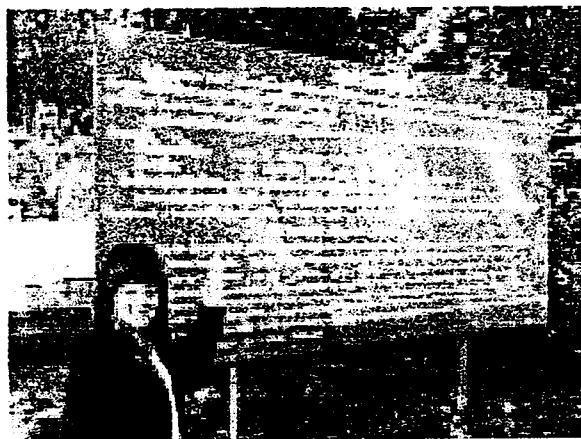

ภาพที่ 5 แหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ทางประวัติศาสตร์ ตำบลสามโคก
ตำบลคลองควาย และตำบลเชิงรากน้อย

ภาพที่ 6 สัมภาษณ์ สอบตาม ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน 3 ตำบล ในอำเภอสามโคก

ภาพที่ 7 สัมภาษณ์และสำรวจแหล่งโบราณสถานของบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

กองวางแผนมหภาคการท่องเที่ยว. 2544-2553.

นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ภาคพัฒนาตำราและเอกสาร
วิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู กรุงเทพมหานคร, 2535.

นุชศินี ขสปรกรณ์. การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2547.

นักรบ ระวีการณ์ และคณะ. แผนแม่บทด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว. คณะสังคมศาสตร์และมนุษย
ศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล, 2548

ปทุมธานี . สำนักงานจังหวัด. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดปทุมธานี. บริษัทเดอะสยาม เซอร์เทจ
จำกัด ,2547.

ปรีชา แดงโรจน์. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21. บริษัท ดวงกลม จำกัด. กรุงเทพฯ , 2544.

รลิกา อังกูร และคณะ. การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช นนทบุรี, 2547.

ระพีพรรณ ทองห่อ และคณะ. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้ศักยภาพและข้อจำกัดของ
กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ชัยนาท / ลพบุรี / สิงห์บุรี / อ่างทอง / สระบุรี /
พระนครศรีอยุธยา / ปทุมธานี / นนทบุรี , 2549.

รลิกา อังกูร และคณะ. 2547. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยรามคำแหง

. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการ ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม
และภูมิปัญญาท้องถิ่น, 2547.

ระพีพรรณ ทองห่อ และคณะ. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวไทยแบบครบวงจร.
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.

วิวัฒน์ชัย บุญศักดิ์. ทรัพยากรการท่องเที่ยวและผลกระทบการท่องเที่ยว. กรมการฝึกหัดครู
กรุงเทพฯ กรมการศาสนา, 2533.

สายสุนีย์ สิงห์ทัศน์. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. ทรัพยากรการท่องเที่ยวไทย.

สุรเชษฐ์ บุญพงษ์มณี, 2549 : 1

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
เอกสารการสอน หน่วยที่ 9-15 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา. นนทบุรี, 2545.

เว็บไซต์

<http://www.Thai.Thumbon.com>. วันที่ 13 เมษายน 2551

<http://www.Pathumthani.com>. วันที่ 25 พฤษภาคม 2551

<http://www.Samkok.com>. วันที่ 31 พฤษภาคม 2551

<http://www.Sanook.com>. วันที่ 15 มิถุนายน 2551

ประวัติการศึกษา (และการทำงาน) ของผู้เขียน

ชื่อ นางสาวพรรณี งามสมบัติ
วัน เดือน ปีเกิด วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2523
ที่เกิด บ้านเลขที่ 7/100 หมู่บ้านบุรีรัมย์ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา
ปีการศึกษา 2547 ได้รับปริญญาตรีนิเทศศาสตรบัณฑิต (นศ.บ.)
มหาวิทยาลัยเกริก

ประวัติการทำงาน
พ.ศ. 2544-2551 ประกอบอาชีพเป็นผู้จัดการทั่วไป
บริษัท SC.GROUP THAILAND